FRUMUSEȚILE NATURALE
ALE
BANATULUI
CU LOCALITĂŢILE CLIMATICE — BALNEARE ŞI CATARACTELE DUNĂRII

DE

INGINER ION PĂSĂRICĂ
DIN ADMINISTRAŢIA CENTRALĂ A MONITORULUI OFICIAL,
FOST INSPECTOR LA UZINELE DE FIER ȘI DOMENIILE DIN REȘIȚA

MONITORUL OFICIAL ŞI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA CENTRALĂ
BUCUREŞTI
1936

www.digibuc.ro

mea Domnului Profe
N. Iorga.
26. III. 9

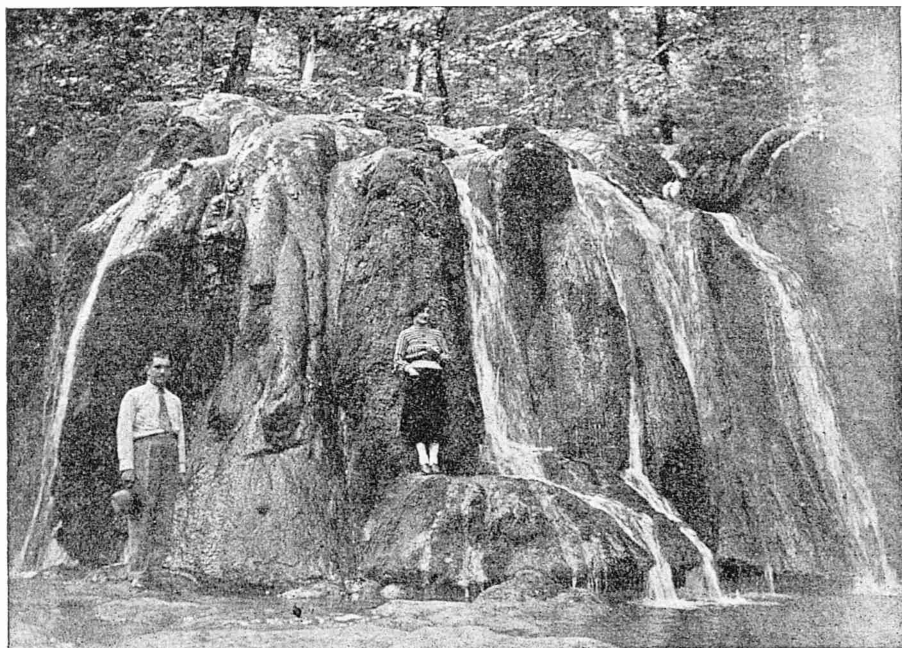
FRUMUSEȚILE NATURALE ALE BANATULUI

CU LOCALITĂŢILE CLIMATICE — BALNEARE ŞI CATARACTELE DUNĂRII

DE

INGINER ION PĂSĂRICĂ

DIN ADMINISTRAŢIA CENTRALĂ A MONITORULUI OFICIAL,
FOST INSPECTOR LA UZINELE DE FIER ŞI DOMENIILE DIN REŞIŢA

MONITORUL OFICIAL ŞI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA CENTRALĂ
BUCUREŞTI
1936

www.digibuc.ro

Măriei Sale Mihai

Marele Voevod de Alba Iulia

închină autorul această carte

1936

www.digibuc.ro

MĂRIA SA MIHAI
MARELE VOEVOD DE ALBA IULIA

www.digibuc.ro

PREFAȚĂ

De mult, pentru multe din țările de veche civilizație ale lumii, turismul este una din preocupările de prim plan ale organelor de Stat și ale inițiativei particulare. Bogăția frumuseților lor naturale le-a făcut cunoscute în lumea întreagă, aducându-le importante venituri. Elveția cu Alpii, Franța cu Coasta de Azur, Austria, Germania, Italia, toate au un turism cu trecut și bine organizat.

România, deși are frumuseți naturale cum nu au multe țări, a neglijat turismul până în ultimii ani. La noi — pur și simplu — turismul nu a existat. De abia de curând a început să preocupe pe cei în drept.

A cunoaște frumusețile cu care a fost dăruită țara ta, munții, codrii, apele, peisagiile, precum și monumentele istorice de care e legată toată vieața trecută a neamului, monumente presărate pe tot întinsul moșiei de evlavia, de biruințele și de toate trecutele izbânzi voievodale, este nu numai o nevoie imperioasă de îmbăiere în frumos, dar este și o necesitate cultural-națională de prim ordin.

A face pe străini să ne cunoască țara, cu toate splendorile ei, cu admirabilul ei popor, atât de bogat dăruit de Dumnezeu cu ceea ce se numește spirit artistic, este, de asemenea, o mare datorie, căreia trebue să-i răspundă atât Statul, cât și particularii. Să nu uităm că Ungaria, care nu-i decât o pustă monotonă, se sbate să atragă cât mai mulți străini, pentru a face din ei sprijinitori ai nebuniei sale revizioniste.

A face pe străini să ne cunoască țara, este a le demonstra fără cuvinte, fără campanii de presă, fără costisitoare demonstrații documentare, că plaiurile acestea sunt ale noastre prin cele mai străvechi și mai sfinte drepturi; că peste tot, la toate răspântiile, în câmpii și în munți, neamul nostru își are adânc înfipte rădăcinile vieții, prin imprescriptibilele drepturi pe care le dă nașterea și moartea.

Privind, apoi, chestiunea din alt punct de vedere, nu vom uita să remarcăm că izvoarele termale și minerale, aerul curat și ozonificat și toate frumusețile priveliștilor noastre însemnează aur. Sunt în lume țări, regiuni, sau cel puțin localități care trăiesc și se des-

www.digibuc.ro

voltă larg numai din turism. O organizare raţională, care trebue să aibă — între altele — şi o specială grijă de pescuit şi de vânat, pe care mulţi turişti le practică, va influenţa considerabil economia naţională românească.

Să ne cunoaştem, deci, ţara şi s'o arătăm cu mândrie şi cu prietenie şi străinilor; ţara aceasta, frumoasă şi bogată, pe care atâtea generaţii de strămoşi au iubit-o, pe care atâţia cântăreţi au cântat-o: în culorile de lumină ale pânzelor, în plânsul doinelor şi al viorilor, în strofe şi'n slove de vis şi de farmec; ţara aceasta, pe care scriitori străini ca Jules Michelet, Robert de Flers, Paul Morand, Kotzebue au admirat-o şi i-au rămas prieteni pentru totdeauna, servind-o adesea — la ei acasă — mai mult decât au servit-o mulţi dintre miniştrii noştri plenipotenţiari.

*
* *

Rândurile de faţă vor căuta să zugrăvească şi să facă, în parte, cunoscute frumuseţile fără seamăn ale provinciei Banatului.

Acum, când Statul a înfiinţat un Oficiu Naţional de Turism, datoria sa este de a nu uita — pe lângă toate celelalte preocupări — că frumuseţea şi bogăţia plaiurilor lugojene trebue să fie cunoscute cât mai larg.

Banatul, ţinutul clocotitoarelor Cazane ale Dunării, ţinutul de legendă al anticului Hercule, este o piatră scumpă de mare preţ din splendida Coroană a României noastre.

Statul — Oficiul Naţional de Turism — să nu-l uite.

AUTORUL

www.digibuc.ro

GENERALITĂŢI — ÎNDEMN

Banatul — provincia de dincolo de munţii Cernei, cuprinsă între Mureş, graniţa cu Iugoslavia, Dunăre și delimitările cu judeţele Mehedinţului şi al Huniedoarei — este unul dintre cele mai splendide ţinuturi ale Ţării Româneşti întregite. Sunt pe pământul acesta atâtea colţuri de farmec — adevărate colţuri de rai — atâtea minunate frumuseţi, încât mândria cu care spune Bănăţeanul că „Banatu-i fruncea" e perfect îndreptăţită.

Intradevăr, atât de darnică a fost natura cu acest ţinut, încât nu ne înşelăm dacă afirmăm că puţine locuri sunt pe lume atât de frumoase și atât de bogate.

Porneşte, călătorule, să vezi munţii Banatului, munţii aceia care au atât specific, care se deosebesc atât de mult de alţi munţi, porneşte într'o dimineaţă transparentă şi dulce prin nesfârşitul verde al pădurilor de fagi bătrâni şi de brazi uriaşi. Ai să te simţi pierdut şi mic sub imensa boltă, ca sub boltele templelor lui Dumnezeu.

Vei trece uitat şi fermecat prin văi cu ape de cristal, pe lângă stânci uriaşe, pe lângă prăpăstii cu fund de neguri, în care piatra căzută hăuie prelung; te vei înfunda în peşteri de poveste, în care geniile munţilor dantelează de veacuri minunea stalactitelor şi stalagmitelor, şi-ţi vei umple, pe nesimţite, sufletul de tainica şi marea bucurie a frumuseţii depline.

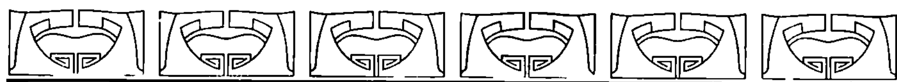
Te vor întâmpina în cale căprioare fine şi sfioase ca prinţesele basmelor, la răscruci de poteci sau la izvor, ori le vei zări pe colţuri de stâncă, imobile, statuare, înmuiate'n azur — miniaturale siluete chinezești, decupate'n şterse depărtări pe seninul albastru al zării. Şi te va întovărăşi, gălăgios şi sburdalnic, pe tot drumul acesta de farmec spre semeţia piscurilor, neamul înaripat al codrului, cu lumini nenumărate'n pene şi 'n sbor şi cu cântec mic de vrajă care nu se stinge.

Rătăceşte, călătorule, pe meleagurile acestea şi nu vei mai uita niciodată clipele pe care le vei trăi. Rătăceşte peste tot. Spre limpezile ape ale Mureşului, spre clocotul Cazanelor bătrânei noastre Dunări, spre bogăţia câmpiilor dinspre Nord-Vest. Când te vei înapoia în oraşul tău mohorît, vei observa cândva, într'un ceas târziu de seară, că ţi-e drag, că ţi-a rămas pentru totdeauna drag Ţinutul Banatului şi că de abia aştepţi să-l revezi.

www.digibuc.ro

LOCALITĂȚI

www.digibuc.ro

REŞIŢA

Incepem această carte a Banatului cu descrierea Reşiţei pentru mai multe motive:

Pentru motivul că Reşiţa este aşezată în centrul geografic al regiunii; pentrucă Reşiţa, prin bogăţiile ei, prin importanţa uzinelor, este inima economiei Banatului; pentrucă cele mai multe frumuseţi naturale şi cele mai de seamă se găsesc grupate în jurul ei; în sfârşit, pentru motivul că cele mai multe localităţi balneo-climatice sunt aşezate în apropierea ei.

Renunţând, deci, la aşezarea în fruntea localităţilor bănăţene a capitalei, socotim că, deşi ne îndepărtăm de tehnica consacrată a lucrărilor de acest gen, aducem cetitorilor, prin această abatere, un real sprijin în cunoaşterea provinciei.

Localitatea Reşiţa, astăzi tot aşa de cunoscută ca şi uzinele ce se adăpostesc întrânsa, este aşezată într'o vale care are o înălţime deasupra mării de 235 m, o lungime de $4^1/_2$ km şi o lăţime de 100—200 m.

Colonizată treptat cu lucrători specializaţi în industria fierului, populaţia Reşiţei a crescut dela 300, cât era în 1771, la 10.061 în 1891, iar astăzi atinge cca 20.000 locuitori.

Până la 1858 Reşiţa n'a avut propriu zis o vieaţă comunală independentă. Locuitorii ei erau cu toţii în serviciul uzinelor, inclusiv micii industriaşi şi negustorii. Uzinele aveau grijă de toate nevoile lor, de administraţie, de siguranţă, de şcoală şi de biserică, formând un fel de stat în stat.

Aruncând o privire asupra evoluţiei comunei, atât în ce priveşte şcoala, cât şi biserica, vom vedea că alături de iniţiativa privată şi de uzine n'a mai intervenit nimeni cel puţin până la 1858.

Iată situaţia în ceea ce priveşte biserica:

1. In locul unei vechi biserici, a cărei dată de construcţie nu se cunoaşte, a fost zidită de către uzine în anul 1776 o biserică nouă, refăcută şi mărită mai târziu în 1841.

2. In 1818 a fost construită, cu bani strânşi dela Români, biserica greco-ortodoxă din Reşiţa-Montană.

3. In 1870 a fost zidită tot astfel şi biserica greco-orientală din Reşiţa-Română, în locul alteia mai veche de lemn.

www.digibuc.ro

4. In 1839 zidesc și uzinele o biserică greco-catolică.
5. In 1872 se zidește, apoi, biserica evanghelică, iar în 1890 cea reformată.

Primele școli — două germane și una română greco-ort. — au funcționat până în 1868 sub controlul bisericilor, cu sprijinul, bineînțeles, al uzinelor. Dela această dată ele au fost preluate formal de uzine. Toate aceste trei școli erau elementare. In 1887 s'a mai deschis încă una în cartierul Stavila.

In anul 1877 s'a înființat în Reșița și o școală complementară de băieți și fete, care în 1890 se transformă în școală medie numai pentru băieți, devenind în 1919 gimnaziu cu secție română și germană.

Sub regimul român toate școalele au trecut la Stat.

Intreaga vieață a acestei localități, înșirată pe mai bine de un secol și jumătate, se împletește pe vieața și pe evoluția marilor uzine.

Datorită poziției sale centrale, Reșița a fost aleasă ca sediu al întregului aparat administrativ al societății.

Incă din 1891 cuprindea:

a) Toate administrațiile de exploatare ale minelor, domeniilor, uzinelor și a fabricei de mașini din localitate;

b) Administrația minelor de fier dela Ocna de Fier;

c) Administrația minelor dela Doman și Secul;

d) Conducerea cuptoarelor înalte din Bocșa și Dognecea;

e) Administrația complexului de uzine din Anina;

f) Administrația Ocoalelor Silvice din Reșița-Montană și Română, Carașova, Văliug și Brebul;

g) Administrația cuptoarelor de var din Colțan și fabrica de cărămidă din Bocșa Română;

h) Administrația morii din Bocșa Veche;

i) Biroul de expediție din Bocșa;

j) Institutul de ajutor al lucrătorilor, cu un spital în Reșița-Montană.

Pentru înfrumusețarea localității, încă din 1871, cu ocazia serbării primului centenar al uzinii, se amenajase Parcul Iosefina cu o mulțime de alei și locuri de dans.

Vieața culturală a localității se desfășoară din timpuri destul de vechi, atât Românii cât și coloniștii întrecându-se în manifestațiuni, de multe ori bine închegate, pe terenul acesta.

Românii au următoarele asociațiuni culturale:

a) Reuniunea Română de cântări și muzică din Reșița-Montană, înființată la 1872;

b) Reuniunea Română de lectură din Reșița-Montană, înființată la 1895;

c) Corul plugarilor din Reșița-Română, înființat la 1870.

Ca asociațiune a lucrătorilor pentru susținerea intereselor lor profesionale față de societate amintesc de sindicatul național român. Acesta, animat de sentimente pur naționale, caută să contrabalanseze vechiul sindicat internațional care este mult mai puternic și cu local propriu pentru adunări, petreceri și teatru.

Terminând cu aceste câteva precizări, mai mult de domeniu sta-

www.digibuc.ro

tistic și istoric, vom căuta să prezentăm Reșița cu bogățiile ei, cu priveliștile ei, cu aspectul ei pitoresc, cu vieața ei.

Uzinele care prelucrează fierul, unele dintre cele mai importante din Europa, sunt sufletul localității. Prin ele trec bogății de milioane, devenind bogății de miliarde. Reșița contează azi ca fiind unul dintre cele mai importante și bogate centre industriale ale țării. Subsolul ei, de asemenea, poartă bogății nenumărate.

Este de remarcat că în afară de imensele bogății ale subsolului, Reșița și împrejurimile ei au fost bogat dotate de natură și cu minunate priveliști.

In special de mare efect este priveliștea ce i se arată călătorului când vine dela Bocșa spre Reșița, de-a-lungul Berzavei. Inainte de intrarea în Reșița se vede în stânga, avansând ca lava unui vulcan, un munte turtit, provenit din descărcarea sgurei fierbinte a furnalelor, a oțelăriilor etc.

Panorama uzinelor, de o frumusețe impozantă, se vede mai bine de pe Dealul Crucii, ce are o înălțime de 352 m deasupra mării.

In primul plan dela stânga la dreapta ne apare grupul celor două furnale înalte cu 7 aparate Cowper, 6 cuptoare Martin cu coșurile lor aliniate, având în față terase pentru depozitarea coxului și silozuri pentru minereuri, iar în spate Turnătoria.

In planul al doilea Laminoarele, iar în al treilea Fabrica de Locomotive, Forjeria, Fabrica de Mașini și, în fine, Fabrica de Poduri.

Coșurile fabricii, 23 de zid și 3 de tablă, ne apar ca niște țigări uriașe din care țâșnește încontinuu un fum ce plutește alene deasupra minunatului oraș.

In locul vechilor ciocane de altă dată sunt acum ridicate mari uzine și fabrici, într'un stil arhitectonic impozant, care atrage atenția și mirarea vizitatorilor.

Invențiile timpului modern, bazate pe puterea aburului și a electricității, au făcut ca actualele uzine să apară ca niște uriași față de jucăriile de altă dată.

Pentru a-ți da seama despre măreția și posibilitățile enorme de producție ale acestui așezământ industrial, trebue neapărat să-l vezi

Să vezi cum întruna, iarna și vara, ziua și noaptea, cele 26 de coșuri varsă nori de fum, arătând că munca nu se oprește aici niciodată. Să trăiești în mijlocul acestei mari frământări, învăluit, furat de imensa trepidație a vieții de muncă, în mijlocul vuietelor, al asurzitoarelor izbituri cu care cad marile ciocane, al șuierului aburului, al duduitului motoarelor. Trebue neapărat să vezi marile uzine, să intri în ele, pentru a-ți face o idee și de grandoarea lor și de splendoarea priveliștilor și aspectelor ce ți le oferă. Când vei intra în ele, nu vei vedea mișunând oameni fără număr, doborîți de încordări și de încleștări nimicitoare. Vei vedea însă pe om mic, neînsemnat, și vei vedea enormă și vie mașina. Macarale uriașe, mișcându-se cu precizie și cu siguranță de braț omenesc, apucă și ridică greutăți strivitoare. Furnalele înalte scurg în oale imense șuvoiul de foc al fierului topit. Țâșnesc scântei — foc minunat de artificii — plutește în jur lumină, albastră și tare. E frumos. Te simți și tu

www.digibuc.ro

mic şi neînsemnat şi înţelegi că poezia nu se găseşte numai în cântece, în cărţi sau în seninul cerului şi al mării. In jurul tău clocoteşte munca, creaţia. Şi înţelegi, pricepi fără voie, simţi pătrunzându-ţi în suflet frumuseţea ei.

Aceasta e Reşiţa şi aceasta e vieaţa uzinelor sale. Ce condei ar putea-o descrie aşa cum e cu adevărat, aşa cum o simţi când o vezi?

Trecând la prezentarea priveliştilor naturale, ne vom mărturisi şi aici neputinţa de a face o descriere care să se apropie de splendorile reale.

Un tablou de o minunată frumuseţe a naturii ni se desfăşoară în faţa ochilor, în timpul verii, dacă venind dinspre Oraviţa către Reşiţa trecem pe drumul *„Şeaua Lupacului"*. Privind atunci covorul de verdeaţă ce se întinde spre Valea Berzavei, simţim întradevăr o imensă plăcere care ne umple fiinţa.

Spre Sud de Reşiţa se află un munte chel, cu o înălţime de 314 m, numit *Gol*, care se continuă spre Est cu munţii *Budinic*, *Archiţa* ce atinge o înălţime de 571 m şi *Trigloveţ*. Intre aceşti munţi şi lanţul Dognecea se află valea foarte pitorească a Domanului.

Frumuseţile naturale ale *Văii Domanului* sunt indescriptibile. La fiecare cotitură se înfăţişează ochilor tot mai frumoase tablouri. De-a-lungul văii curge un pârâiaş sălbatec până în Reşiţa Română, unde se varsă în Berzava.

Intr'un loc de pe vale se află un perete de stâncă, din care izvorăşte o apă cristalină cu o temperatură de $+10^0$ C, numită „Isvorul Rece".

In stânga văii se află munţii *Berzaviţa*, cu o înălţime de 581 m. In dreapta sunt munţii de calcar Gol şi Archiţa, care se prelungesc mai departe cu o dumbravă. Aceşti munţi formează o extremitate a lanţului de munţi care porneşte dela *Moldova-Nouă* de lângă Dunăre şi se întind până la Reşiţa Română, unde se termină cu Gol.

In Valea Domanului sunt numeroase peşteri, unele mai mici din care ţâşnesc izvoare bogate de apă, şi una mai mare, numită „Peştera Stirnic", a cărei descriere o dau amănunţit mai departe.

Spre Est de Reşiţa se ridică impozantul munte *Rankina*, cu o înălţime de 585 m, separat prin Valea Sodol de lanţul munţilor Budinic, Trigloveţ şi Archiţa.

Din valea adâncă a Sodolului porneşte un drum de care, ce merge spre satul *Cuptoare*, apoi la stânga spre *Secul* şi mai departe în sus spre muntele *Semenic* şi în jos spre *Văliug*. Despre peştera Sodol, muntele Semenic şi localitatea Văliug dau mai departe descrieri separate.

La Sud de Secul se află muntele *Piatra Albă*, cu o înălţime de 756 m.

Spre Est de Secul se află *Valea Râul Alb*, care de asemenea este foarte bogată în frumuseţi naturale demne de admirat.

In partea dreaptă a Berzavei se află lanţul de munţi zis *Balnoveţ*, cu o înălţime de 413 m.

Spre Vest de Balnoveţ urmează dealurile *Coasta Birla* şi *Ţerova*.

www.digibuc.ro

Aceste dealuri merg mai departe spre Vest până în Reşiţa Română, unde se termină cu *Dealul Crucii*, de pe care se poate prinde cu vederea, de jurîmprejur, o frumoasă panoramă spre *Câlnic*, *Țerova* până spre *Târnova*, precum şi întreaga Reşiţa.

Amintesc în treacăt că Târnova este singura comună din Banat ce și-a păstrat până astăzi caracterul ei pur dac. Timp de atâtea secole locuitorii acestei comune au trăit aproape complet izolați, reușind să-şi menţie obiceiurile şi pitorescul lor port din vechime. Incă și astăzi femeile târnovence, vestite pentru vrednicia și frumuseţea lor răpitoare, poartă pe frunte câte o bandă de catifea neagră, ce le face şi mai interesante.

Cine a văzut o femeie tânără şi frumoasă din Târnova de sigur că nu-i mai poate uita chipul și talia.

Peştera de Calc a Reşiţei (Stirnic)

In direcţia Sud-Nord la cca 5 km de Reșița se desface mica vale a Stirnicului.

Pe versantul nordic al Dealului Gioaca, la 130 m deasupra albiei pârâului „Izvorul Rece", se află intrarea în aşa zisa Peșteră de Calc a Reşiţei, descoperită în 1829 prin următoarea întâmplare:

Un câine de vânătoare, care aparţinea unui practicant de mine, urmărind o vulpe ce se refugiase în una din multele găuri din roca de calcar, dispăru fără urme.

S'au făcut atunci cercetări pentru găsirea câinelui, dar fără rezultat.

In cele din urmă se oferi un Român din satul Cuptoare, care pentru o sumă de bani reuşi să scoată câinele din peşteră.

Faptul că deschiderea era circulabilă şi că la aruncarea unei pietre se auzea un sunet, precum şi vorbele ce umblau prin popor, că în Stirnic ar fi o peşteră în care se ascundeau locuitorii cu averile lor în timpul războiului cu Turcii, au determinat mai târziu constituirea unei societăţi, care mări intrarea şi făcu accesibil interiorul peşterii.

In prezent este amenajat un drum în serpentină lung de 410 m, iar în fața intrării o terasă frumoasă, de unde poţi cuprinde cu vederea un larg peisaj până la Doman.

Fundul peşterii coboară la cca 10 stânjeni sub intrare.

In interior se întinde către Vest, Nord şi Est.

La Vest sunt vizibile cele mai mari spaţii cu înălţimi între 4 şi 6 m, care în unele locuri se micşorează până la 1 m.

In părţile nordice sunt și înălţimi până la 12 m.

Părţile dela răsărit sunt circulabile până la o depărtare de 100 metri.

Frumoase stalactite ornamentează plafonul peşterii.

Dacă se sparge crusta calcaroasă de jos, se dă însă de un strat de lemm în care se găsesc împrăştiate fosile de oase de Ursus Spe-

www.digibuc.ro

lacus, Felis Spelaca și Elephas Primigenius, ca: dinți, coaste, vertebre, etc.

In interior nu curge apă, pereții sunt uscați și numai după ploi durabile apar picături.

In prezent peștera pare să ofere un bun adăpost de iarnă pentru lilieci.

Peștera Micul Sodol (lângă Reșița)

Pe versantul nordic al Micului Sodol, într'un perete de stânci râpoase de calcar, cu vârfurile acoperite de păduri, se deschid o mulțime de găuri de peșteri, care sunt probabil în legătură între ele, întinzându-se până la peștera mai mare dela Comarnic.

Intrarea cea mai accesibilă se află la circa 100 metri deasupra fundului văii Sodol și e îndreptată spre răsărit.

Inălțimea și lățimea ei variază între 1 și 4 metri.

După o lungime de circa 100 metri, cu mici curbe, se îndreaptă brusc spre Nord, cu o coborîre de circa 25^0, până la o adâncime de 20 stânjeni.

In peșteră nu sunt stalactite și nici resturi de animale preistorice. Din această cauză se deduce că la ploi mari peștera a fost umplută de apă, care a spălat și a târît afară orice resturi. Pe pereții ei se observă chiar urmele lăsate de apă. In ceea ce privește intrarea, se vede că a fost închisă odată prin două ziduri de piatră, găurite, în grosime de 1 metru și depărtate între ele la 6 metri.

Aci se zice că s'ar fi refugiat locuitorii în timpul năvălirii Turcilor.

O a doua peșteră așezată mai sus nu este accesibilă decât servindu-te de funii și diferite unelte.

Peștera Comarnic

La o depărtare de 19 km spre S—E de Reșița, pe drumul particular ce duce la Anina, prin pădurile Societății Reșița, se află impresionanta peșteră Comarnic.

Acest impozant monument natural este opera râului subteran *Ponicva,* care în decursul timpului și-a părăsit vechea sa albie.

Judecând după sgomotul subteran ce se aude și după trepidațiile ce se simt sub picioare, cursul Ponicvei trece acum, de sigur, pe sub alte straturi mai dedesubt, pe care a reușit să le sfredelească.

Afară de mugetul acesta asurzitor, o altă probă de existența cursului subteran al acestei ape este și o porțiune comună ambelor albii ce a fost descoperită în ultimul timp de turiști.

In general, uriașa grotă constă dintr'o galerie principală de 1.760 m lungime, din care se ramifică un întreg sistem de galerii late-

www.digibuc.ro

rale mai mici ce însumează o lungime de 910 m; ele găuresc aproape orizontal întregul masiv muntos dintre *Navezul-Mic*, înalt de 631 m și *Clonțu Putnata*, înalt de 661 m.

Deși este ușor accesibilă, fără ghid te poți rătăci în interiorul ei din cauza numeroaselor sale ramificații, unele încă neexplorate.

Așa se explică și scheletele de oameni găsite în interior.

Temperatura aerului este scăzută până la +5° C. Numeroase stalactite și stalagmite ne apar ca niște adevărate coloane, iar picături de apă curg din când în când.

Un frumos ornament ți-l oferă pe ici pe colea și stâncile de cuarț înegrite de apele feruginoase ce s'au scurs peste ele.

Lățimea și înălțimea cresc pe unele locuri, formând adevărate saloane, iar pe alte părți se micșorează așa încât trebue să te apleci ca să treci.

De sub peșteră vine un sgomot înăbușit și îngrozitor produs de cascadele subterane ale Ponicvei.

In prezent, intrarea peșterii este închisă cu uși din zăbrele de fier, iar pentru vizitarea interiorului trebue să ai neapărat permis dela Soc. Reșița.

www.digibuc.ro

ANINA

E o localitate foarte simpatică, așezată într'o vale largă și adâncă, înconjurată de toate părțile de munți împăduriți cu fagi și brazi seculari, martorii tainici ai tuturor evenimentelor ce s'au petrecut altădată pe aceste locuri.

Denumirea de Anina vine dela arini—anini, ce creșteau pe locul care s'a amenajat pentru uzinele de aci.

Casele sunt toate ale Societății Reșița, care le-a construit exclusiv pentru lucrătorii și funcționarii săi dela mine și uzine. Așezarea lor în ordine și costiș ca într'un amfiteatru pe curbele de nivel ale terenului îți produce o frumoasă și plăcută impresie.

In fundul acestei uriașe căldări, formată de configurația terenului, se află instalate acum centrala electrică și fabrica de șuruburi. Lateral așezate, cam de-a-lungul căii ferate, privesc cu mândrie impozantele turnuri de extracție și instalațiunile de separat și spălat cărbunii de piatră scoși cu atâta trudă dela adâncimi ce au depășit 700 m.

Toate aceste instalațiuni miniere și metalurgice par că ar strica întru câtva splendidul pitoresc al regiunii.

Gândind la instalațiunile de separație și de pulverizare a cărbunilor, ți se pare că ai senzația că praful și fumul dela uzine plutesc pretutindeni în aer.

Coloarea deschisă a caselor desminte însă această senzație, ce poate fi numai o autosugestie.

In localitate societatea a construit de curând un spital modern, precum și un cazinou cu restaurant și sală de spectacole, servind și ca sală de dans.

Numărul locuitorilor este aproape 10.000.

Ei trăiesc o vieață ideală, cu petreceri colective, specifică minerilor, ce se înfrățesc prin pericolele comune ale muncii lor din adâncul abis al minelor.

www.digibuc.ro

Lacul şi barajul Bohui

In apropiere de Anina, apa râului Bohui este oprită în cursul ei de un baraj, ce-i poartă numele, formând un lac splendid cu o suprafaţă de 1,6 km² şi cu cea mai mare adâncime de 27 metri. Barajul prezintă o grosime la coronament de 6 metri, iar jos la bază de circa 13 metri. In apa sa limpede, Soc. Reşiţa face crescătorie de păstrăvi americani, păstrăvi de râu şi crapi. Păstrăvii americani ajung până la o lungime de 60 cm. Pescuitul e permis oricui contra sumei de lei 80 pentru 1 kg de peşte prins. Apa strânsă de baraj serveşte pentru alimentarea localităţilor Steierdorf şi Anina.

In timpuri de secetă, apa necesară se lasă să se scurgă printr'un subteran, care apare iarăşi la suprafaţă în peştera Bohui, de unde se conduce la Anina printr'un tunel.

Pentru excursionişti, lacul Bohui oferă o romantică privelişte, pitorească şi fermecătoare. Brazii de pe marginea dantelată a lacului, oglindindu-se perfect în apă, par ca şi răsturnaţi spre fundul albiei. Intr'un pavilion dela debarcader se găseşte un registru, care se pune la dispoziţia vizitatorilor mai mari spre a-şi înscrie impresiile lor.

Relev cuvintele scrise de un mare personaj american, pe care l-am însoţit oficial în anul 1928. Pe româneşte ar suna cam astfel: „Atâta frumuseţe n'am văzut!".

Pentru a gusta ceva şi din senzaţiile apei, care te ademeneşte cu luciul ei, vizitatorilor le stau la dispoziţie 5 bărci.

Păcat că nu se mai dă voie să se facă şi baie!

www.digibuc.ro

BOZOVICI

La o depărtare de 30 km de Anina, — socotiţi pe şoseaua naţională ce trece de-a-lungul Minişului — în depresiunea dela confluenţa acestui râu cu Nera, se află aşezată liniştita localitate Bozovici cu un trecut oarecum cunoscut. La prima vedere îţi pare mai mult un târg mare deschis, în care pătrund în afară de şoseaua dinspre Anina încă 2 şosele: una ce vine dinspre Oraviţa peste Cărbunari şi alta dinspre Valea Cernei prin Băile Herculane-Mehadia.

Importanţa sa militară de sub regimul austro-ungar — ca localitate aproape de graniţă — ne-o dovedeşte solida clădire a cazărmii încă existentă, ce a fost construită pe timpul Mariei Thereza pentru regimentul 13 grăniceresc, şi în care astăzi se află o şcoală de meserii şi un gimnaziu. In mijlocul comunei rămâi plăcut impresionat de frumosul parc comunal ce se întinde ca un covor verde presărat cu flori divers colorate.

Casele sunt aşezate într'o oarecare ordine, şi-ţi par că nu au nimic deosebit. Poate de vină este şi abundenţa minunatelor peisagii cu care ne-am desfătat pe tot parcursul drumului.

Ca să ai însă o frumoasă panoramă a comunei, precum şi o vedere mai întinsă asupra pitorescului dimprejur, trebue neapărat să faci ascensiunea pe *Dealul Celor 3 Cruci,* zis şi al *Calvarului.*

Odată ce ai ajuns în vârf ţi se desfăşoară înaintea ochilor privelişti cu adevărat fermecătoare.

Spre Nord zăreşti apărând la orizontul depărtat, într'o culoare albăstrue, melancolicul munte Semenic.

Spre Vest zăreşti muntele *Pleşiva,* înalt de 1.144 m, ce concurează în frumuseţe cu Semenicul.

Intr'un semicerc dela N. E. spre S. V., pe o rază de 15—20 km, se întinde frumoasa ţară a *Almajului,* acoperită de păduri seculare, alternând cu livezi şi ogoare întinse de grâu şi porumb, străbătută cam diametral de sălbatecul curs al Nerei.

Printre satele principale cuprinse în această regiune, amintim la rând:

Borloveni, Pataş, Prilipeţi, Prigor, Rudăria, Bania, Gârbovăţ, Şopotul Vechi, Dalboşet, Moceriş şi Lăpuşnicul-Mare.

www.digibuc.ro

Judecând numai după bogăția solului cu îmbrăcămintea lui de păduri, livezi și cereale, se poate zice cu drept cuvânt că pare o țară binecuvântată de Dumnezeu.

De asemeni în subsolul său există zăcăminte de cărbuni lignit, exploatate altădată de Soc. Reșița.

Din cauza straturilor cam subțiri, exploatarea lor a fost însă părăsită mai târziu, fiind socotită ca nerentabilă. Altă bogăție a subsolului din acest ținut al Almajului este și aurul. După ploi torențiale, Nera și Minișul aduc cu apele lor părticele de aur ce se strângeau altădată de țigani.

Economia națională a țării impune astăzi să se facă noi încercări spre a pune în valoare și aceste avuții ale subsolului bănățean.

www.digibuc.ro

ORAVIŢA

Aşezată în centrul judeţului Caraş, a fost ridicată de câţiva ani la rangul de capitală.

Seamănă însă mai mult unei comune rurale — cu casele orânduite deoparte şi de alta a unei singure străzi principale, lungă de vreo 5 km.

Afară de palatul prefecturii, situat pe locul unde era înainte vreme o moară a Soc. Reşiţa, nu vezi altă casă mai răsărită.

Privită de pe dealurile din faţă, Oraviţa are însă un farmec deosebit; în panorama ce ţi se desfăşoară înaintea ochilor distingi culoarea albă a caselor ce alternează până se pierde cu verdele închis al arborilor.

Legătura sa cu Anina se face printr'o linie ferată admirabil încadrată cu poieni şi livezi, a cărui descriere o dau mai departe separat, precum şi printr'o şosea naţională, în lungime de cca 15 km, ce trece printr'o pădure umbroasă de brazi.

Pentru turiştii ce sosesc la Oraviţa, veşnic dornici de preumblări, se recomandă a vizita următoarele împrejurimi: *Marilla*, *Viaductul Jitin*, *Tâlva-Mare*, *Cascada Jitinei*, *Peştera dela izvorul Jitin*, *muntele Simion de 920 m*, *muntele Rol*, făcându-se ascensiunea fie prin *Poiana Juliei*, la o înălţime de 916 m, fie prin Ciclova, *Poteca Hoţilor*, la *Rolul Nou*, înalt de 987 m; de asemenea *muntele Pleşiva*, de unde poţi cuprinde cu ochiul privelişti admirabile până la Dunăre.

Printre comunele mai depărtate aşezate împrejurul Oraviţei indicăm:

La 28 km, *Sasca-Montană*, cu împrejurimile: Dealul Calvarului, de 519 m înălţime; Peşterile Hoţului şi a Lupului; Stipănari şi Şopotul-Nou.

La 54 km, *Moldova-Veche*, cu împrejurimile: Peştera Gaura-Mare; Dealul Fântâna Groasă de 636 m înălţime, de pe care poţi prinde cu vederea întregul curs al Dunării din părţile acestea.

Turiştilor ajunşi aci se recomandă a nu pierde ocazia de a face o excursie cu vaporul pe Dunăre în jos prin Cataracte până la Turnul-Severin. Această excursie fiind foarte interesantă şi instructivă, i-am rezervat o descriere separată.

www.digibuc.ro

La 25 km, *Socolari*, de unde poți vizita:

a) In apropiere, ruinele vechei cetăți Socolari, ce a jucat un rol important în istorie;

b) La o depărtare de cca 20 km, cele 3 cascade ale Beușniței și lacul izvor Ochiul Beului. Cu acest scop, pornind din Socolari apuci drumul privat al Soc. Reșița ce se îndreaptă către Anina.

Cam la jumătatea acestui drum, ce trece tot prin regiuni păduroase, ajungi la ramificația „spre Beușnița".

De aci, mergând spre dreapta, sosești la pavilionul Societății Reșița, de unde începe să ți se prezinte spectacolul atrăgător și divertisant al cascadelor.

Prima cascadă a Beușniței ți se arată drept în față ca un splendid spectacol de film.

Fuioarele de apă se revarsă dela o înălțime de 14 m peste 2 praguri stâncoase, producând spume bogate însoțite de un tumult armonios.

Iar prin împrăștierea picăturilor de apă, fin pulverizate, simțim o plăcută răcoreală după arșița ce am îndurat-o pe drum.

Ceva mai departe de-a-lungul pârâului întâlnești a 2-a cascadă, formată din 2 mari șuvoaie, producând un murmur profund ca sgomotul unei mari orgi de catedrală.

Imediat mai sus întâlnești și a 3-a cascadă, mult mai largă, dar cu o mulțime de blocuri stâncoase ce-i împiedecă calea și-i risipește apa în nenumărate șuvițe.

Spectacolul ce ți se arată în fața ochilor este așa de sublim, încât rămâi extaziat minute întregi.

Din înălțimea impozantă a masivilor stâncoși se prăvală din piatră în piatră șuvoiul de apă cristalină și rece de munte, tocind și lustruind stâncile cu frecatul ei continuu. Pe deasupra, un concert de păsărele completează vijelioasa simfonie a cascadelor.

Pentru a vizita și Ochiul Beului te înapoiezi pe același drum și, ajungând șoseaua principală, străbați drumul ce se ramifică pe partea cealaltă.

După un parcurs numai de câteva minute ajungi la locul căutat, denumit Ochiul Beului.

Din apele subterane ale Beușniței, un izvor alimentează din abundență acest lac, care se scurge apoi mai departe, formând un pârâu plin de farmec și pitoresc.

*
* *

In direcția N. V. de Oravița se întinde tot mai departe regiunea așa zisă a Torontalului, foarte bogată în grâne, arbori fructiferi și vite.

Printre localitățile înglobate în această regiune dela granița de Vest a țării sunt de remarcat *Partos* și *Deta*, cunoscute pentru cultura orezului, precum și *Banloc*, unde se află castelul cu ferma model a *Alteței Sale Regale Principesa Elisabeta.*

www.digibuc.ro

CICLOVA

Un drum șerpuit cu priveliști încântătoare de o parte și de alta te duce vreo 4 km în direcția rezultantă spre S.—E. de Oravița, unde se află frumoasa localitate Ciclova, renumită mai 'nainte vreme pentru exploatările sale de mine și fierării. Ca dată a întemeierii i se dă anul 1735, când au sosit aci un grup de Olteni emigranți ce au făcut primele gospodării, fapt care indispusese foarte mult curtea imperială din Viena.

Pentru amintirea acestei date, în 1935, luna August, au avut loc la Ciclova-Montană mari serbări, comemorându-se astfel 200 de ani dela colonizarea Oltenilor în Banat.

Au participat locuitorii și autoritățile din comunele: Bocșa-Montană, Cărbunari, Ciclova-Montană, Coronini, Dognecea, Moldova-Nouă, Oravița, Padina-Matei, Ocna-de-Fer, Reșița, Rusova-Nouă, Sasca-Montană, Stipănari și Văliug, precum și două comune din Banatul Iugoslav, anume Straja și Satul-Nou.

Casele din Ciclova stau înșirate de-a-lungul unei văi lungi de 7 km, ce începe dela Ciclova Română dinspre Răcașdia și termină spre N.—E. cu Ciclova-Montană.

De pe înălțimile dimprejur poți prinde cu vederea o admirabilă priveliște spre Oravița și spre muntele Rol.

In Ciclova se află renumita fabrică de bere ce-i poartă numele și cunoscută pentru gustul foarte plăcut al băuturii ce prepară. Acest gust se datorește în special apei de munte, unică în calitatea sa și cu care se face fermentarea orzului.

O instalațiune veche de ciocane cu acțiune hidraulică a fabricat până mai anii trecuți sape, lopeți și alte obiecte agricole.

Din cauza întreruperii exploatării ce avea loc în timpul de secetă, când deci roata hidraulică nu mai putea da forța mecanică necesară instalațiunilor, făcând-o astfel nerentabilă, s'a dispus sistarea ei și predarea spre fabricație a articolelor sale la fabrica de mașini agricole din Bocșa Română.

Pentru frumuseți naturale se recomandă a se face ascensiuni pe munții dimprejur; de asemenea vizitarea importantei mânăstiri denumită a „Călugărului".

Această mânăstire a fost zidită în 1859 și a devenit un lăcaș de credință pentru mai toți locuitorii dimprejur pe o rază ce se întinde până la Dunăre.

www.digibuc.ro

SASCA

Dacă pornești de pe malul Dunării din dreptul localității Moldova-Veche și o apuci prin Moldova-Nouă spre Sasca — aceasta fiind și scopul călătoriei — drumul ce îl ai de parcurs trece peste numeroși munți înalți.

După cca 3 ore de mers ajungi la punctul denumit *Cadâna*, unde drumul intră în pădure, și în dreptul căruia altădată se afla o vestită topitorie pentru minereurile de aramă extrase de pe teritoriile dimprejur.

Drumul continuă apoi peste alți munți din ce în ce mai scunzi. După vreo oră ajungi în valea unui pârâu ce se varsă în Nera și în care se află așezată frumoasa localitate muntoasă Sasca, înzestrată de natură cu priveliști pitorești uimitoare.

Locuitorii ei sunt în majoritate Români, printre care au mai rămas și câțiva germani colonizați aci de pe vremea topitoriilor de aramă și plumb, ale căror urme se mai văd încă și astăzi.

www.digibuc.ro

MOLDOVA-VECHE ŞI MOLDOVA-NOUĂ

Dacă porneşti cu vaporul dela Baziaş pe Dunăre în jos şi străbaţi o distanţă de aproximativ 25 km, ajungi la Moldova-Veche, o localitate bine cunoscută pentru rolul important ce l-a jucat în istorie.

In dreptul ei se găsesc pe malul Dunării încă şi astăzi multe sarcofagii, inscripţii şi urme de exploatări de mine ce ne amintesc de timpul Romanilor.

Tot aci generalul Mercy, guvernator austriac, ridicase în secolul al XVIII-lea o cetate mică cu scopuri militare.

Astăzi Moldova-Veche a devenit un port însemnat pe ţărmul românesc al bătrânei Dunări.

De asemenea şi în ce priveşte pitorescul localităţii însăşi, cât şi al împrejurimilor sale, nu stă mai prejos.

Foarte interesant de examinat este mai ales cursul Dunării în avale.

Intradevăr, de aci albia fluviului începe să devină un plan înclinat, presărat cu un lanţ de stânci ieşinde, pe o lungime de cca 9 km, formând serioase piedici pentru navigaţie.

Pentru ca mersul apei să-şi câştige în lăţime ceea ce nu poate obţine în adâncime, Dunărea se împarte aci în 2 mari braţe, a căror lăţime împreună trece de 2 km, pe când adâncimea nu atinge decât 2—3 m sub nivelul cel mai scăzut, cu o pantă de abia 8 cm/km.

Cele 2 braţe închid între ele insula numită Moldova, de aprox. 5 km lungime şi 2,5 km lăţime, precum şi un întreg şir de bancuri variabile, după puterea de scurgere a apei.

Priveliştea ce ţi-o oferă apa cu adâncurile ei este plină de farmec şi melancolie.

In spre N.—E., la o depărtare de cca ½ oră, pe frumoasa şosea ce te duce la *Sasca Montană,* se află *Moldova-Nouă,* cunoscută mai înainte vreme de asemenea pentru exploatările sale de mine de aramă.

Astăzi Moldova-Nouă este renumită pentru întinsele podgorii ce posedă aci Soc. Reşiţa şi care constitue o importantă sursă de venituri pentru ea.

www.digibuc.ro

BAZIAŞ

Este o mică localitate la graniţa noastră de apus, unde Dunărea intră în ţară.

Pe locul acesta aşezaseră Romanii altădată puternica cetate Lederata, ce le servea pentru a face faţă scopurilor lor militare dinspre răsărit.

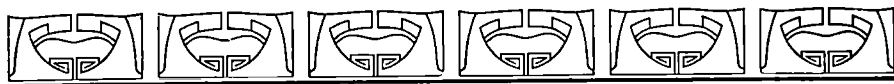
Sub regimul austro-ungar, Baziaşul a jucat de asemenea o mare importanţă, fiind folosit ca port şi gară în legătură cu linia de cale ferată Baziaş-Timişoara.

Astăzi, cele câteva zeci de case ce de altfel sunt foarte cochete, aşezate în amfiteatru pe o coastă de deal, servesc mai mult ca locuinţe pentru funcţionarii vamali şi soldaţii noştri dela graniţă.

In ce priveşte pitorescul regiunii, ai aci de admirat imensa apă a Dunării, ce curge majestos printre malul deschis sârbesc şi cel stâncos românesc, plin de farmec.

www.digibuc.ro

ORŞOVA

Dela Turnul-Severin nu te mai desparte de Orşova decât vreo 23 km, pe care acceleratul îi străbate pe negândite, trecând vijelios prin faţa gărilor intermediare Gura Văii şi Vârciorova.

Tot cam aceeaşi distanţă o poţi parcurge fie cu automobilul, pe şoseaua naţională de-a-lungul apei sclipitoare a Dunării, fie cu vaporul pe Dunăre în sus.

Odată ce ai ajuns în portul Orşova, rămâi ca fermecat de priveliştea înconjurătoare şi mişcarea de pe cheiu.

Nenumărate bărci, şlepuri şi vapoare aşteaptă ordine de plecare.

Pe cheiu te asurzeşte sgomotul făcut de hamali şi marinari, de locomotiva ce manevrează vagoanele cu mărfuri, precum şi vehiculele de tot felul, ce se îmbulzesc, îngreuind circulaţia pietonilor.

Dacă ne concentrăm puţin gândul către trecutul istoric al acestei localităţi, ne dăm acum perfect seama de ce Romanii construiseră tocmai aci vechea lor aşezare „Tierna", pe ale cărei ruine s'a ridicat Orşova de astăzi; de sigur că numai datorită poziţiei sale favorabile, formând nodul cel mai important al Dunării sub poalele munţilor Sretinei şi la gura râului Cerna.

Şi astăzi se mai văd presărate diferite ruine de lucrări de artă de pe vremea Romanilor.

După năvălirea popoarelor barbare şi înjghebarea Statelor europene, Orşova îşi păstră caracterul său important ca punct comun al Ungariei, Serbiei, României şi Turciei.

Astăzi, trecută în patrimoniul României, a rămas numai cu importanţa de port şi de localitate turistică.

In ce priveşte pitorescul localităţii şi împrejurimile sale, nu putem avea decât cuvinte de profundă admiraţie. Aşezată între munţi frumoşi şi o apă întinsă ca o uriaşă bandă ce curge majestos, rămâi ca fermecat de frumoasele privelişti ce ţi se desfăşoară înaintea ochilor.

Ca urbanistică, orăşelul pare întradevăr cochet, cu case frumos orânduite şi străzi destul de curate.

Plimbându-ne ochii peste imensa masă de apă a Dunării până spre malul opus, îţi apare în faţă portul sârbesc Tekija, cu care Orşova pare că-şi dispută întâietatea economică.

www.digibuc.ro

In apropiere de Orşova, peste gura Cernei, spre piciorul muntelui *Alion*, stă în umbra unui rând de plopi înalţi „Mica Capelă", ridicată pe acest loc după înfrângerea care urmă luptei de libertate din anul 1848/49.

Aci fură îngropate de Kossuth coroana şi insignele regale ungare în noaptea de 23 August 1849. Abia la 8 Septemvrie 1853 ele fură găsite şi transportate pe un vapor la Viena, reşedinţa regească de atunci.

Pentru amintirea acestui eveniment s'a ridicat în 1856, din ordin regesc, Mica Capelă, în interiorul căreia o placă de marmoră precizează şi comemorează locul unde erau îngropate coroana şi insignele regale.

Nouă, Românilor, localitatea Orşova şi ţinuturile dimprejurul ei ne evocă luptele bravilor noştri ostaşi care s'au jertfit pentru întregirea neamului. De aceea, călcând pe locurile acestea trecute în istorie, se cuvine să păstrăm un moment de tăcere şi reculegere în memoria lor.

Dacă porneşti dela gară şi parcurgi vreo 3 km spre Dunăre, ajungi în port. Ceea ce este mai interesant de văzut aci este de sigur cheiul.

Lungimea sa de 700 m, dintre care 60 m cu scări la apă, cât şi liniile de cale ferată şi dispozitivele de încărcare şi descărcare de pe platoul de deasupra, îl fac pe cât de impozant, pe atât de interesant.

Contra apei, zidul vertical este asigurat cu piloţi de stejar şi piatră aruncată la bază.

Construcţia acestui chei s'a făcut în anii 1896/98 şi a costat 1.000.000 florini.

Numeroasele vapoare ce sosesc în port par că aduc cu ele briza din ţările pe care le-au străbătut.

Găzduit la unul din hotelurile de pe vastul cheiu zis şi bulevard, cu diferitele sale magazine şi restaurante, ai o privelişte minunată a întregului ţărm al Dunării. Totodată simţi cum te înconjoară un aer umed şi plăcut, venit din larg, ce-ţi aminteşte de visurile romantice ale copilăriei când toţi doream să devenim marinari.

www.digibuc.ro

ADA-KALEH

Mai jos de locul unde se găsește capela dela Orșova, Dunărea își lățește mult albia și-ți apare în față, răsărită din mijlocul apei, romantica insulă Ada-Kaleh, lată până la 500 m și lungă de 1.750 m.

Cu populația ei pur mahomedană, ce nu depășește de 1.000 suflete, este și astăzi o vie amintire de pe timpul expansiunii turcești.

Intărită în 1689 de generalul austriac Heister, ea fu recucerită de Turci, care o ținură până la pacea dela Passarovitz, când iarăși ajunse în posesia Austriei.

Regele ungur Carol al III-lea o rezidi și reîntări mai târziu pe aceleași ruine.

Tot atunci, pe malul sârbesc fu ridicată cetatea Elisabeth, pe care prințul sârb Mihael Obrenovics o dărâmă in anul 1868.

In 1739, după pacea dela Belgrad, Ada-Kaleh căzu iarăși sub stăpânirea turcească.

In 1790 fu însă reocupată de Austriaci care, după pacea dela Șiștov, o cedară din nou Sultanului.

Turcii o păstrară până în timpul războiului lor cu Rușii, la 1878, când la cererea Sultanului populația turcească a insulei fu luată în sprijin de Statul austro-ungar, păstrându-și însă administrația ei autonomă, cu caracter turcesc, până în timpul trecerii ei la România.

Ada-Kaleh este astăzi recunoscută ca stațiune climatică. Are o climă blândă care permite o floră mediteraniană. Cresc între altele: leandri, migdali, castani, smochini, chiparoși etc.

Culturile de trandafiri pentru parfumuri au fost părăsite de câtva timp din cauza inundațiilor ce se întâmplă adesea, făcându-le mari stricăciuni.

Pe partea din amonte a insulei este amenajat un splendid parc de castani sălbateci, iar pe cealaltă parte din aval se află ruinele puternicei cetăți de altădată, cu 3 rânduri de ziduri și tot atâtea șanțuri despărțitoare pentru apă.

Spre răsăritul insulei se înalță impunător o frumoasă geamie, fostă înainte de 1799 mânăstire franciscană.

Interiorul ei este împodobit cu diferite covoare de mare preț,

www.digibuc.ro

printre care este de remarcat covorul cel mare de 16×12 m așternut jos și care a fost donat de sultanul Abdul-Hamid.

Pentru luminarea orașului și forța necesară diferitelor fabrici, soc. Musulmană a construit de curând o uzină electrică.

Pe insulă se află o singură școală primară, unde se predau lecțiile în limba română și turcă.

Ca fabrici enumerăm: o fabrică de țigări de foi a Statului, o țesătorie, o fabrică de rahat etc. In orășel se pot procura foarte ieftin produsele acestor fabrici, precum și diferite obiecte cu caracter turcesc.

Astăzi, datorită avantajelor de vamă ce i-au fost acordate de *Majestatea Sa Regele Carol al II-lea*, în urma vizitei ce i-a făcut-o, starea economică a întregei insule este în plin progres.

www.digibuc.ro

LUGOJ

Este un oraş de şes, aşezat pe acelaşi loc unde altădată fusese o întărită castră romană.

Datorită poziţiei sale importante, această castră cu timpul s'a mărit şi transformat, aşa încât la 1376 apare cunoscută ca cetate, iar pe la 1428 devine oraş, începând să joace un rol de frunte în întreg Banatul.

Sub jugul turcesc a stat până la 1699.

Zidurile vechei cetăţi s'au păstrat până în 1701, când au fost dărâmate complet.

La 1779 s'a încorporat la Ungaria. Atât înainte, cât şi după războiul mondial, Lugojul a dus o vieaţă cu mult puls românesc.

Aci s'au inspirat mulţi poeţi şi compozitori populari în cântecele lor, cel mai ilustru rămânând însă Vidu în Ana Lugojana.

Datorită desvoltării sale culturale şi economice, precum şi mijloacelor de comunicaţie, situat fiind pe linia principală Turnul-Severin-Timişoara, Lugojul devine chiar dela începutul regimului românesc capitala judeţului Caraş-Severin şi mai târziu numai a judeţului Severin.

In ce priveşte pitorescul oraşului, sunt de remarcat atât străzile sale curate cu edificii frumoase, cât mai ales liniştita apă a râului Timiş ce curge majestos prin mijlocul oraşului şi peste care sunt aruncate mai multe poduri de fier, foarte elegante şi solide.

Ca edificii impozante amintesc: liceul Coriolan Brediceanu, o şcoală normală de fete, episcopia unită, precum şi un mare şi modern spital cu secţiuni pentru toate boalele.

Numeroasele coşuri de fabrici, ce se înalţă majestos în aer, arată de asemenea că acest oraş nu e lipsit nici de o vieaţă intens industrială.

Printre fabricile sale amintesc „Industria textilă Lugojană, S. A., cu o ţesătorie de mătase neîntrecută în întreaga ţară.

In ce priveşte populaţia sa de astăzi, Lugojul numără peste 24.000 locuitori, în mare majoritate Români, care formează aci un mare centru cultural naţionalist ca şi Caransebeşul.

www.digibuc.ro

TIMIŞOARA

Aşezată în plin şes, spre graniţa de Vest a ţării, Timişoara contează astăzi printre cele dintâi oraşe după Bucureşti, atât ca mărime cât şi ca frumuseţe.

Trecutul său istoric este foarte important şi demn de a fi cu noscut.

Pe vremea Romanilor fusese ales ca loc pentru aşezarea romană „Mansio Tibiscum", servind de bază strategică în luptele ce le-au purtat cu Dacii.

Ca cetate apare cunoscută pe vremea lui Carol Robert (1308/42).

Acesta aduse aci colonişti din diferite ţinuturi, cărora le-a dat multe privilegii în dauna populaţiei române de baştină.

In acest timp devine chiar reşedinţa regilor unguri.

Pe timpul eroului Ioan Huniade Corvin, al cărui castel se vede şi astăzi în apropierea teatrului, cetatea Timişoara a servit ca bază strategică în luptele contra Turcilor.

Mulţi Români au udat cu sângele lor câmpiile unde s'au dat pe atunci crâncenele lupte pentru susţinerea monarhiei ungare.

Căzută sub dominaţia turcească la anul 1552, i s'a impus un regim despotic, foarte aspru, care i-a stors toate veniturile, fără a-i face vreo îmbunătăţire. De acest jug s'a putut elibera numai după 164 ani, adică la anul 1716, când prinţul Eugen de Savoia reuşi s'o recucerească dela Turci după un asediu înverşunat ce a durat 48 de zile.

Forţele turce închise în cetate s'au ridicat la 18.000 oameni, dintre care 13.000 au fost olteni.

Pentru amintirea prinţului liberator, comuna Timişoara a denumit o stradă Eugen de Savoia.

Sub regimul austroungar, Timişoara, datorită poziţiei sale geografice în centrul Banatului — pe atunci întreg — progresă foarte repede.

In acest timp s'a clădit impozanta fortăreaţă ale cărei rămăşiţe le formează astăzi cazarma Tunarilor.

Mai târziu caracterul ei de fortificaţie a fost părăsit, iar suburbiile răsleţe care se formaseră în jurul cetăţii s'au încadrat într'o

www.digibuc.ro

administrație comunală unică. Astfel se explică și locurile virane — unele cu plantații — ce se găsesc izolate între suburbiile sale denumite Principele Carol, Fabrica și Mehala, așezate în jurul cartierului central Cetate.

In timpurile din urmă pe locurile unde erau zidurile cetății s'au ridicat edificii mari și frumoase.

Trecută sub regimul român, Timișoara, devenită și capitala județului Timiș-Torontal, se numără printre orașele care fac fală nu numai Banatului dar chiar țării întregi.

Ca populație, numără aproximativ 100.000 locuitori, care după număr se înșiră astfel: Români, Șvabi, Unguri și Sârbi. In cartierul central Cetate elementul românesc lipsește aproape complet.

De altfel este bine cunoscut că sub dualismul austroungar, început dela 1867, timp de 50 ani, adică până la regimul român, s'a dus de către Unguri o severă politică de desnaționalizarea Românilor, care însă nu a avut destul timp să-și desăvârșească nefasta operă.

Cu această ocazie s'a dovedit încă odată că poporul român e înzestrat din fire cu două calități, ce nu-l lasă să piară, și anume: răbdarea și mlădierea, care-l fac să se ridice din nou și mai tare oridecâteori este obijduit.

In general starea economică-culturală a Românilor bănățeni este bună, iar prin manifestările lor muzicale au devenit vestiți.

In ce privește sistematizarea și frumusețea urbanistică a Timișoarei, pentru cine vine s'o viziteze, mai întâi îl impresionează vasta gară, denumită sub regimul român „Domnița Elena".

Ajuns aci cu trenul, deodată ți se desfășoară înaintea ochilor un întins teren cu impozante instalațiuni de mișcare, numeroase linii de cale ferată, remize, ateliere de reparațiuni, etc.

Pornind dela gară în oraș, nu rămâi mai puțin impresionat de exemplara curățenie și aliniere a străzilor, străjuite de o parte și alta de mărețe și moderne edificii.

Strada principală ce duce în centrul orașului trece odată peste canalul Bega, ale cărui maluri sunt legate cu un pod elegant de fier în formă de arc. După o mică porțiune, aceeași stradă mai întâlnește odată canalul Bega, al cărui traseu face aci o serpentină, ce trece pe sub un frumos pod de beton în formă de arc. Din dreptul acestui pod se desface la stânga, pe malul Begăi, romanticul parc Scudier, foarte frecventat de localnici.

De altfel orașul este înzestrat și cu alte 3 parcuri și acestea destul de frumoase, denumite: Eminescu, Regina Maria și Carmen Sylva.

Peste Bega mai găsim de asemenea un alt pod interesant, numit „Decebal", în fața Băii Centrale.

Din punct de vedere arhitectonic și cultural, Timișoara stă în fruntea nu numai a Banatului, dar și a multor orașe mari ale țării.

Ea posedă numeroase școli primare și liceale, o școală normală de băieți, un internat de fete, o școală de arte și meserii, o școală de brigadieri silvici, o școală politehnică, un muzeu, un teatru și un cinematograf comunal etc.

www.digibuc.ro

Amintesc de asemenea catedrala catolică din Piaţa Coronini, Biserica Română greco-ortodoxă din strada Şaguna; apoi Băile cu plaje (strand), Băile Centrale, Cazarma Huniadi, Palatul Poştei, clădirile Băncii Naţionale şi Băncii Timişana.

Nu mai prejos stă Timişoara şi din punct de vedere industrial. Datorită bogăţiei de materiale prime aflate în ţinutul Banatului, Timişoara numără cam 400 fabrici diferite, printre care remarcăm: Fabrica de bere Timişoreană; Fabricile de ciocolată: Zamfirescu, Danubia, Kandia şi Gourmand; Fabricile de tutun şi de chibrituri; apoi fabrici de postav, de ghete, de pălării, de lanţuri, de mobile, de săpun etc.

Pentru desvoltarea oraşului din punct de vedere comercial, în mare parte a contribuit de sigur şi canalul Bega, amenajat special pentru navigaţie cu vapoare şi şlepuri.

Pe acest canal numeroase vapoare, ce remorchează şlepuri încărcate cu diferite produse, vin şi pleacă, imprimând astfel Timişoarei şi un intens puls comercial.

In special se exportă cereale şi lemne de construcţii şi se importă diferite maşini.

In interiorul ţării trimete produsele morilor din Timişoara şi primeşte produse petrolifere etc.

Pentru turişti se recomandă a face excursie cu vaporaşul Morii Timişorene pe canalul Bega.

Acest mic voiaj este nu numai distractiv, dar şi foarte instructiv, în deosebi vizitând magnificele construcţiuni hidraulice, uzina de pompare a apelor, precum şi ecluzele dela Sân-Mihai.

De asemenea mai sunt demne de vizitat la Timişoara şi următoarele stabilimente industriale:

1. Uzinele alimentării cu apă, aşezate în afara oraşului, pe calea Buziaşului.
2. Uzina comunală termo-electrică.
3. „ „ hidro-electrică.
4. Atelierele tramvaielor comunale.
5. „ C. F. R.

www.digibuc.ro

LOCALITĂȚI CLIMATICE
ȘI BALNEARE

www.digibuc.ro

AURORA BANATULUI (STEIERDORF)

Incep acest capitol cu Aurora Banatului, nu atât pentru situaţia ei geografică centrală, dar — după cum o arată şi numele — este o staţiune fermecătoare asemenea unei aurore ce revarsă raze luminoase asupra regiunilor ce gravitează concentric în jurul ei.

Depărtată de Anina la aproximativ 5 km, dispune de un admirabil loc de cură zis Sommerfrische, adică răcoare de vară.

Ca dată a întemeierii se ia anul 1773, când au sosit aci primii colonişti austriaci aduşi din Steiermark pentru scopuri industriale.

Aşezată izolat, departe de sgomotul şi emoţiile vieţei de oraş, la o altitudine de 780 m, cu un climat subalpin, cu un aer fără praf, foarte bogat în ozon şi la adăpost de vânturi, această staţiune a devenit foarte frecventată atât de persoanele ce suferă de plămâni, cât şi de sezonişti intelectuali care sunt cu organismele obosite şi cu nervii epuizaţi.

In general, oricine se recreează aci, simte din plin bucuria de a trăi în mijlocul naturii.

La aceasta contribue de sigur pitorescul staţiunii de un farmec neîntrecut. Nişte păduri seculare de brazi şi fagi o înconjoară aproape de jurîmprejur, dându-i un aspect asemănător localităţilor de cură de înălţime din Elveţia, Steiermark sau Tirol, din care cauză se şi numeşte Semmeringul Bănăţean.

In partea de S.—E. ţi se prezintă o vedere ce se deschide departe, cuprinzând în perspectiva sa râul Miniş şi şoseaua ce duce spre Bozovici.

In localitate se află numeroase vile ce se închiriază la sezonişti, precum şi un sanatoriu special amenajat pentru tuberculoşi, constând din 3 vile mari cu 67 camere în total, aşezate într'o regiune romantică şi cu un parc admirabil întreţinut.

Un mare restaurant serveşte şi ca loc de distracţie în timpul verii atât pentru sezonişti, cât şi pentru vizitatorii turişti.

Exploatarea staţiunii se face astăzi de Soc. „Aurora Banatului Steierdorf", condusă de directorul Ioan Olliger, fost înainte singurul proprietar al staţiunii.

Pentru turişti se recomandă a vizita împrejurimile: *Fântâna lui*

www.digibuc.ro

Avram; Gura Golumbului; Izvorul Coronini; peşterile Ponor, Plopa; lacul şi peştera Bohui etc.

De asemenea se recomandă excursia pe jos sau cu auto la *Marilla,* o staţiune climatică foarte preţuită altădată, dar care în prezent pare că încă nu s'a deşteptat complet din somnul ce a cuprins-o dela războiul mondial încoace.

In general, se poate spune fără exagerare că în această regiune natura a fost foarte darnică, reunind aci toate elementele care pot da cea mai mare atracţiune unui peisaj. Pare că aci s'au împrăştiat din belşug toate frumuseţile naturale, pentru ca oamenii să se simtă ca şi într'un paradis.

Se spune chiar, de către turişti renumiţi, că Aurora Banatului se aseamănă cu cele mai frumoase poziţii din lume, cum ar fi la *Heliopolis,* oraşul-grădină din deşertul Egiptului, situat la vreo 180 km departe de Luxor şi la *Boche di Cattaro* de pe coasta Dalmaţiei.

www.digibuc.ro

MARILLA

La o depărtare de cca 8 km de Anina, socotiți pe drumul ce duce dela Sommerfrische spre Oravița, se desface la dreapta un drum scurt și îngust, printr'o deasă pădure de brazi înalți și plăcut mirositori.

In câteva minute automobilul te duce în fermecătoarea stațiune climatică Marilla, proprietatea Soc. Reșița.

Prin poziția ei, adăpostită în mijlocul unei păduri de brad, la o altitudine de 700 m, și vilele sale drăguțe și luxos mobilate, ce-ți apar ca niște castele fermecate din basme, devenise foarte renumită înainte de războiul mondial.

Erau aci amenajate mai multe hoteluri, un sanatoriu de tuberculoși, un restaurant și un parc. Din păcate, în timpul revoluției dela 1918, interiorul clădirilor a fost complet devastat, făcându-le nelocuibile.

De câțiva ani, Soc. Reșița a mobilat mai multe camere, pe care le pune la dispoziția funcționarilor săi, în sezonul de vară, pe un preț modest.

In vara anului 1935, când am vizitat din nou această stațiune, am găsit:

O vilă complet renovată, ocupată de 20 vilegiaturiști.

In fața acesteia, un restaurant curat, ce servește mese plăcute și bere rece la sticlă.

Alte 6 vile răslețite și părăsite, al căror exterior încă bine păstrat nu trădează nimic din devastarea ce au suferit-o în interior.

Interesant de văzut este și *cascada Marilla.*

Cu durerea în suflet am părăsit această drăguță stațiune, gândindu-mă la neglijența netolerabilă a celor care ar fi putut s'o aducă cât mai curând la aceeași înflorire ce a avut-o în trecut.

www.digibuc.ro

BOCŞA-MONTANĂ

Se află la o depărtare de cca 20 km de Reşiţa, pe linia ce duce la Timişoara. I se mai zice şi Vasiova.

Intemeietorii ei au fost Oltenii emigraţi din ţinuturile Mehedinţi şi Gorj din cauza jugului fanariotic.

Aşezată la o altitudine de 189 m deasupra nivelului mării, cu un aer curat şi dulce, a fost declarată de curând staţiune climatică.

Doctorul Velicek are aci sanatoriul său de mult cunoscut pentru tratarea bolilor de nervi, inimă, anemie, piatră la ficat etc.

In prelungirea Bocşei-Montane, spre Reşiţa, se află *Bocşa-Uzine*, precum şi *Bocşa-Izvor*, ce serveşte ca loc de petrecere, având şi un frumos strand.

De curând s'a amenajat şi la Bocşa-Uzine un strand cu un bazin de beton.

In localitate se află mai multe fabrici de piele şi cărămidă, cunoscute în toată ţara pentru buna calitate a produselor lor.

In zilele de târg furnică aci o lume amestecată, judecând după costume şi limbi, ce-i dă aspectul unei expoziţii cosmopolite, în care nu ştii ce să priveşti mai întâi: faţa îmbujorată a ţăranului român de baştină, melancolia şvabului bălan sau mustaţa răsucită spre urechi a ungurului.

In celelalte zile localitatea este de altfel tihnită şi monotonă, neprezentând vreun interes deosebit.

O mare parte dintre locuitorii ei sunt angajaţi la uzinele din Reşiţa, unde călătoresc zilnic cu trenul C. F. R.

In ce priveşte împrejurimile Bocşei, pline de privelişti frumoase şi ademenitoare, merită din toate punctele de vedere atenţiunea turistului.

Printre acestea recomandăm în special plimbări pe potecile ce duc la: *Colţan, Ocna-de-Fer, Dognecea, Cacoveni, Dealul Ariniş* înalt de 550 m şi pe care s'au găsit dinţi de elefant şi de cal marin, putând chiar suscita interesul arheologilor.

www.digibuc.ro

DOGNECEA

Este o localitate climatică așezată la Vest de Reșița, într'o regiune cu priveliști admirabile. Intemeietorii ei sunt tot emigranții Olteni.

Minele de fier și aramă ce au fost exploatate altădată aci sunt acum părăsite.

In localitate se află un mare lac cu pești, în care se pot face băi numai de înnotătorii buni, ceilalți fiind în primejdie de înnec.

Condițiunile de trai sunt foarte economice.

Ca vizitatori vin mai ales persoane dela Reșița și Timișoara.

In ce privește pe turiști, care doresc să savureze mai mult frumusețile naturale din împrejurimi, se recomandă să parcurgă drumul la Dognecea pornind din Oravița.

Peisagiile ce ți se desfășoară înaintea ochilor sunt care mai de care mai frumoase. Inainte de a intra însă în Dognecea, ele devin muntoase și mai captivante. Drumul trece fie pe lângă poale de munți, fie că urcă pe deasupra lor, prin păduri imense de stejari ori alți arbori înalți.

Cursul Carașului și afluenții acestuia taie drumul în mai multe părți, unde sunt aruncate diferite poduri și podețe.

www.digibuc.ro

OCNA-DE-FER

Această localitate a fost denumită astfel după minele de fier ce se găsesc aci și care sunt cunoscute încă de pe vremea Romanilor. Intemeierea propriu zisă a comunei a avut însă loc abia pe la 1800, de așa zișii bufeni, adică Români emigrați din Oltenia.

Progresul comunei a mers paralel cu desvoltarea și exploatarea minelor, casele ei servind de adăpost exclusiv lucrătorilor mineri.

Astăzi Ocna-de-Fer numără mai multe grupuri de căsuțe înșirate pe 3 străzi lungi la poalele dealului *Dănila.*

In văile de scurgere a apei prin comună se văd încă cele două vechi baraje ce au servit odată la spălatul minereurilor: unul la gura văii *Moravița* și altul deasupra lacului *Vârtoape.*

Datorită altitudinei sale de 450 m, cu un aer foarte curat, ferit de vânturi, localitatea Ocna-de-Fer a devenit frecventată de mulți sezoniști bănățeni doritori de liniște.

In ce privește căile de comunicație, Ocna-de-Fer are o linie uzinală, ce aparține Soc. Reșița, care o leagă cu *Bocșa-Română* și mai departe cu *Vasiova* și *Reșița.*

Pentru angajații societății și familiile lor, trenul uzinal atașează gratuit un vagon de persoane până la Vasiova.

Altă legătură se face cu o șosea județeană ce leagă Ocna-de-Fer cu Bocșa-Montană.

De-a-dreptul prin terenul împădurit sunt de altfel și alte drumuri și poteci mult mai scurte. Una dintre acestea trece pe lângă un lac cu diferite specii de pești. Locuitorii din Ocna-de-Fer folosesc acest lac și ca strand.

Turiștilor, veșnic în mișcare și pasionați după emoții puternice, li se recomandă o ascensiune pe dealul Dănila, de unde pot prinde cu vederea admirabile peisagii, aproape de jurîmprejur, dar mai ales spre Bocșa-Română, Berzovia și spre câmpia întinsă a Timișoarei.

Când am fost în serviciul activ al Soc. Reșița am avut ocazia să vizitez oficial și interiorul minei însăși.

După ce am parcurs un tunel de cca 4 km lungime, cu un tren industrial, ecartament 70 cm, am ajuns la niște galerii destul de largi, scobite de o parte și alta în trupul virgin al muntelui.

www.digibuc.ro

Unii lucrători săpau mecanic găuri pentru pus explozibile.

Alții strângeau în vagonete minereurile rezultate prin exploziile ce se făceau, după ce luau toate măsurile de asigurare.

Până la linia principală din tunel manevrarea vagonetelor se făcea mai mult cu mâna și cu caii.

Când am ieșit din fundul acesta de labirint al minei și am răsuflat aerul curat și îmbălsămat de vegetația exterioară a naturii, mi s'a părut că am intrat întradevăr în paradis.

www.digibuc.ro

VĂLIUG (FRANŢDORF)

Intr'o regiune pitorească admirabilă, la o depărtare de aproximativ 20 km spre S.—E. de Reşiţa, pe şoseaua naţională ce trece prin Secul, se află liniştita staţiune climatică Văliug.

Având o altitudine de 645 m, cu un climat subalpin, fără vânturi şi un aer bine ozonat de întinsele păduri de brazi dimprejur, a devenit cunoscută şi frecventată mai ales în ultimii ani sub regimul român.

Pitorescul staţiunii îl formează de sigur căsuţele sale curate şi înşirate în ordine de o parte şi de alta a drumului principal şi care par că-ţi surâd de bucurie, precum şi versanţii dealurilor sinuoase dimprejur, ce-ţi apar unii de o parte cu pante repezi, acoperiţi cu păduri şi alţii de cealaltă parte, cu pante mai line, îmbrăcaţi cu diferite plantaţii şi în special cu livezi de pruni.

De-a-lungul satului curge tumultos râul Berzava, în a cărui albie se varsă lateral pârâul cristalin *Gozniţa*.

Pe lângă locuitorii români de baştină de aci se află şi colonişti austriaci, aduşi de pe timpul împărătesei Maria Tereza pentru scopuri industriale, dar şi militare.

Pe la sfârşitul secolului al XVIII-lea s'a adăugat acestei populaţiuni şi bufenii, adică Românii emigraţi din Oltenia din cauza asupririlor turceşti.

Pentru turiştii ce vor să guste şi frumuseţile naturale ale împrejurimilor, se recomandă în special ascensiunea pe muntele *Semenic*, fie pe la *Claus* şi pârâul Molidului, fie pe la casa pădurarului din *Prislop*.

Osteneala depusă pentru a ajunge în vârful muntelui este cu prisosinţă răsplătită de plăcerea sufletească produsă de priveliştea încântătoare ce ţi se desfăşoară înaintea ochilor.

www.digibuc.ro

GĂRÂNA (WOLFSBERG)

Este situată în judeţul Severin, la 36 km de Reşiţa şi 26 km de Slatina-Mică, în regiunea romantică şi plină de legende a munţilor Semenic, înconjurată din toate părţile de imenşi codri nepătrunşi încă de fiinţe omeneşti, în care fauna alternează cu flora cea mai bogată, reprezentată prin superbe exemplare de brazi şi fagi ce răspândesc efluvii îmbălsămate de răşină.

Are o altitudine de 1.000 m deasupra mării şi este socotită ca o staţiune de înălţime cu mari perspective de viitor.

Locuitorii săi sunt exclusiv germani colonizaţi aci din vremuri îndepărtate.

Datorită climei moderate, cât şi aerului bogat în ozon şi raze ultraviolete, a devenit sub regimul român o staţiune climatică şi de vilegiatură foarte apreciată mai ales de bănăţeni.

Culmea „Petriceli", ce se înalţă deasupra staţiunii, o apără de vânturile ce se abat dinspre apus şi miazănoapte, iar terenul deschis spre miazăzi şi răsărit primeşte în valuri avalanşa de raze ultraviolete ce acţionează într'un chip atât de binefăcător asupra organismului, transformând colesterolul ce se găseşte pe suprafaţa pielii în vitamina D, care împiedică formarea rahitismului la copii.

Medicii recomandă această staţiune atât pentru reconvalescenţi, mărindu-le energia, cât şi persoanelor cu boli organice şi nervoase ce se pot vindeca cu aer curat şi linişte completă.

Localitatea fiind declarată climatică abia în ultimii ani, nu sunt amenajate încă sanatorii sau vile speciale.

Credem că se vor remedia cât de curând aceste lipsuri.

Se găsesc însă numeroase case ţărăneşti, curate, văruite, împodobite cu diverse motive şi mobilate simplu, dar cu tot ce e necesar.

Un restaurant modern, în centrul comunei, sub conducerea destoinică a d-lui I. Weinfurter, serveşte masa vizitatorilor cu sau fără regim.

In ce priveşte mijloacele de comunicaţie — pentru lumea care circulă pe linia Timişoara-Bucureşti — staţiunea de cale ferată cea mai recomandabilă pentru toate trenurile, afară de accelerat care nu opreşte aci, este *Slatina-Mică*. De aci cu un autobus, contra taxei de

www.digibuc.ro

lei 120 de persoană adultă şi 60 lei de copil, continui călătoria la Gărâna-Wolfsberg, depărtată la vreo 16 km E de Văliug.

Pentru vizitatorii care în timpul verii vor să practice înnotul, staţiunea dispune de un strand cu plajă, la o depărtare de 10 minute de promenadă, lângă o minunată pădure de brazi.

De altfel, până la strand circulă şi un autobus cu o taxă mică de dus şi întors.

Pe tot timpul sezonului de vară stă la dispoziţia publicului medicul vienez Dr. Luft Baran, stabilit în Reşiţa.

De asemenea în timpul iernii au loc aci tot felul de sporturi de sezon, dar mai ales sky şi săniuţe; fiind foarte frecventată, a şi fost denumită *„Sinaia Banatului"*.

Pentru turişti se aranjează excursii frumoase la *piscul Semenicului, Gosnei, la Baia Vulturului, la exploatările forestiere şi industriale* din apropiere ale Soc. Reşiţa, etc.

www.digibuc.ro

BREBUL-NOU (WEIDENTAL)

Este situată la poalele muntelui Semenic, în partea din județul Severin — pe romantica șosea Timiș-Slatina-Reșița — lângă apa sburdalnicului râu Timiș.

Se numără printre cele mai vechi stațiuni climatice din Banat.

Altitudinea sa este ascendentă, începând dela 900 m și urcă până la 1.500 m.

O caracterizează liniștea, clima sa moderată, apa sa de munte rece și limpede ca cristalul, precum și un aer lipsit de praf și ozonificat de pădurile seculare de brad și fag care o adăpostesc.

Ca populație are 1.200 de germani, care acum vorbesc cu toții românește. Ocupația lor principală este agricultura și creșterea vitelor.

Este recomandată ca localitate climatică pentru suferinzii de nervi, Basedov, catarul pulmonar și al căilor respiratorii, anemie, etc.; de asemenea și pentru amatorii de recreare în mijlocul naturii.

Bolnavii de tuberculoză înaintată nu se primesc aci.

Din punct de vedere turistic, localitatea este înzestrată cu frumuseți naturale de un pitoresc captivant; de fapt este un important centru turistic atât prin situația sa topografică, cât și a practicării mai tuturor sporturilor de iarnă.

www.digibuc.ro

CARANSEBEŞ

Este un vechiu oraş recunoscut de curând ca localitate climatică. Are un trecut istoric ce se duce înapoi până în timpurile Romanilor.

Vieaţa românească ce pulsează aci este eminamente culturală.

Din punct de vedere al pitorescului, sunt de remarcat: străzile sale spaţioase, unele străjuite de o parte și alta cu plantaţiuni de salcâmi și alţi arbori umbroși; marele bulevard ce leagă centrul orașului cu gara, precum și frumoasa grădină Dragalina cu diverși și umbroși pomi.

Prin mijlocul oraşului trece apa liniştită și plină de farmec a Sebeşului, ce confluează aci cu Timişul şi peste care sunt aruncate frumoase poduri de legătură.

Printre edificiile care fac mândria oraşului sunt de remarcat: Palatul comunităţii de avere a grănicerilor, clădirea Primăriei, Casa de Păstrare, clădirea Cazinei Române, noul local al liceului construit sub regimul ungar cu banii Românilor.

De asemenea remarc și Episcopia ortodoxă, ce a luat ființă din 1864, și unde a păstorit și actualul Patriarh Miron Cristea sub regimul ungar.

Oraşul propriu zis este lipsit de fabrici; are numai niște mori ce folosesc forţa hidraulică a Sebeşului.

In ce priveşte populaţia, Caransebeşul numără astăzi peste 10.000 locuitori aproape exclusiv Români de baştină.

Aci s'a născut eroul dela Cerna, Ioan Dragalina, 1860--1916.

*
* *

In regiunea frumoasă dinspre Vest de Caransebeş se află noua staţiune climatică *Caransebeş-Teiuş*, de un pitoresc încântător, fiind aşezată la poalele munţilor ramificaţi din coroana Carpaţilor, — în valea admirabilă a Timişului, pe malurile căruia este amenajat un frumos ştrand cu plajă de nisip, cabine, bărci şi bodegi.

Staţiunea are o altitudine de 320 m și este ferită complet de vânturi.

Particularii au construit aci case de recreaţie, vile şi hoteluri,

www.digibuc.ro

amenajând grădini și făcând plantații cu rășinoase. Pe zi ce trece se construesc noi vile destul de confortabile.

*
* *

La 5 km de Caransebeş se află și localitatea *Balta Sărată*, cunoscută pentru fabricile sale care prepară lemn de îmbrăcat mobile (placaje și furnire).

*
* *

Pentru turiști se recomandă a face excursiuni pe *Muntele Mic*, înalt de 1.805 m, pe vârful căruia se află 2 castele: unul al Batalionului II vânători de munte și altul al clubului Rotary din Timișoara; precum și următoarele lucrări inaugurate în cursul acestui an de Asociația „Muntele Mic" a funcționarilor comunali din Timișoara:

a) Căminul de recreare Bela-Vista, cu 13 camere și atenanse, având 2 etaje și mansardă, cu instalație modernă de apă caldă și rece;

b) Casa de adăpost Bredişor pentru turiști, cu 20 locuri;

c) Instalația de forță electrică, construită de directorul dr. ing. Cornel Miklosi;

d) Crucea de pe „Cleanțul Găin", de 28 m, luminată electric în fiecare seară. Ea este vizibilă în nopțile senine până la Timișoara.

Comunitatea de avere din Caransebeș are de asemenea o casă, denumită „Cuibul nostru", aranjată bine și cu lumină electrică.

In acest an s'a început construirea casei Prefecturii jud. Severin, cu 26 paturi, ce va fi gata în Octomvrie.

Accesul la stațiunea Muntele Mic se face cu mașina sau autobusul până în comuna Borlova pe șoseaua județeană Caransebeș-Borlova.

Mai departe se merge pe jos sau călare pe cai de munte încă aproximativ 3 ore.

In vara aceasta se va construi o șosea care va lega Borlova cu stațiunea Muntele Mic.

Sus stațiunea are amenajată o proprietate de aproape 1.000 ha pentru practicarea skiului, cu pante foarte variate, fără a prezenta pericolul avalanșelor.

Nu trebue uitat a se face și ascensiunea *muntelui Țarcu*, ale cărui plaiuri înalte și frumoase sunt de o atracțiune irezistibilă.

www.digibuc.ro

BĂILE HERCULANE

La S.—E. de Domeniile Reșiței, pe linia principală ce leagă Turnul-Severin de Timișoara, se află frumoasa și importanta gară Băile Herculane. Un drum lung de cca 5 km te duce de aci în admirabila stațiune balneo-climatică cu același nume.

Având un climat de munte temperat, fără vânt și plăcut, cu bogate izvoare pentru cura de băi sau de băut și un confort modern, această stațiune a dobândit un renume european.

Dar și în ce privește pitorescul ce o încadrează nu stă mai prejos.

Așezată pe valea încântătoare a râului Cerna, la o altitudine numai de 158 m, ne apare măreț străjuită de o parte și de alta de munți înalți și masivi împăduriți, printre care se remarcă Domogledul, de 1.106 m înălțime.

De asemenea împrejurimile sale îți oferă frumuseți naturale foarte variate și neasemuit de atrăgătoare.

Aceste minunate locuri ne amintesc însă și de evenimentele din războiul de întregirea neamului, când grupul armatei noastre dela Cerna, deși izolat, și-a păstrat aci cu eroism pozițiunile cucerite în lupte sângeroase și mari sacrificii omenești timp de 3 luni de zile, adică dela începutul campaniei noastre și până ce inamicul trecuse Oltul și Dunărea și se apropiase de București.

Chiar și armatele adverse au recunoscut pe atunci că străduințele ostașilor români dela Cerna merită admirația lumei întregi.

Revenind la descrierea propriu zisă a stațiunii, amintesc că izvoarele sale tămăduitoare au fost descoperite încă de pe vremea legionarilor împăratului Traian — cu ocazia întemeierii cetății „Ad Mediam" = Mehadia de astăzi, și le-a numit atunci „Ad aquas Herculi sacras", adică băile sfinte ale lui Hercule, după cum se constată pe tablele comemorative, precum și pe inscripțiile de pe apeductul — azi în ruină — ce lega pe atunci câteva izvoare cu templul lui Hercule.

In unele părți de pe malul Cernei s'au găsit niște cărămizi foarte mari, având imprimate pe ele numele roman Figulinus.

Pe timpul năvălirii barbarilor și al luptelor cu Turcii aceste băi au fost devastate și lăsate în părăsire.

Incepând cu anul 1734, sub regimul austriac și ungar și apoi sub

www.digibuc.ro

cel român, aceste băi au fost refăcute şi modernizate. Trecute în proprietatea Statului nostru, ele au ajuns astăzi printre staţiunile balneoclimatice de cea mai mare importanţă, datorită priceperii şi stăruinţelor d-lui Gen. Dr. Vicol, consilier onorific pentru chestiuni balneoclimatice la Ministerul Sănătăţii.

In total Băile Herculane posedă 17 izvoare termale cu temperatura variind între 40° şi 70°, constituind cel mai bun medicament preparat de natura însăşi în misterioasele ei laboratoare subterane.

Dintre acestea, 8 izvoare, toate sulfosaline, sunt folosite la alimentarea stabilimentelor ce le poartă chiar numele lor şi anume: Regina Maria, Elisabeta, Dragalina, Ileana, Iosif şi Fântâna pentru ochi; al 7-lea izvor numit Hercule, cu un mare conţinut salin şi cu o radioactivitate apreciabilă, îşi trimete apa sa tot la stabilimentele Regina Maria şi Dragalina; al 8-lea izvor, numit al Tămăduirei, se întrebuinţează numai pentru cura internă.

Sunt de remarcat pasajele şi tunelurile de comunicaţie ce leagă între ele câteva hoteluri şi stabilimente de băi, ferind astfel de răceală pe cei ce vin transpiraţi dela baie.

In general băile Herculane sunt indicate pentru reumatism, gută, eczemă, scrofuloză, afecţiuni gastrice, etc.

Pentru turişti se recomandă a face plimbări la:

Crucea Albă, unde din cauza drumului rău şi prăpăstios s'a produs nu de multă vreme o nenorocire.

Astăzi Direcţiunea băilor a amenajat şi demarcat un drum în serpentină foarte comod, astfel că vieaţa vizitatorilor să nu mai fie în pericol.

Poiana, în susul Cernei, de-a-lungul cursului ei tumultos, până la cascada Cernei şi chiar mai sus la „Cele 7 Izvoare" şi *„Crucea Ghizelei"*.

Alte locuri demne de văzut mai sunt:

Pe malul drept al Cernei:

Dealurile Coronini şi Schneller, a căror ascensiune nu prezintă greutăţi mari.

Peştera Hoţilor, căreia i-am rezervat mai departe o descriere separată; Peştera cu Aburi; Peştera Baniţei, etc.

Pe malul stâng al Cernei:

Munţii Suha-Padina şi Domogledul; Peştera Imbre; Domogledul-Mare, de pe care prinzi cu vederea Dunărea şi toţi munţii dimprejur; apoi Peştera dela Şoronişte şi Pecenişca.

Intreaga vale a Cernei, cu impozantele ei defileuri, este umbrită pe tot parcursul său de pădurile laterale de fagi alternând cu brazi.

Ca localităţi importante din apropiere se impun spre a fi cunoscute:

Pecenişca, cu fabrica ei de var, situată pe şoseaua ce te duce la gară.

Mehadia, aşezată pe dreapta râului Bela Rece, unde pe vremea Romanilor a fost cetatea „Ad Mediam".

Caransebeşul, aşezat la confluenţa Sebeşului cu Timişul.

www.digibuc.ro

Reşiţa, parcurgând distanţa de 109 km pe şoseaua naţională ce trece prin Slatina Timişului şi Văliug.

Peştera Hoţilor

Se află pe muntele Hoţilor, lângă Băile Herculane.

Se pare că natura a format această peşteră înadins ca să servească drept adăpost hoţilor, care au făcut altădată atâtea victime pe aci, din care cauză s'a şi denumit „Peştera Hoţilor".

Intrarea în peşteră se află cam la un sfert din înălţimea totală a muntelui.

Dacă ai ajuns aci, vezi mai întâi o despicătură în munte în forma unui unghiu ascuţit foarte înalt.

Intrarea propriu zisă se află în apropiere şi este foarte mică.

Pătrunzând în interior, spre dreapta, ajungi deodată într'un coridor larg, a cărui boltitură neregulată este compusă dintr'un amestec de stânci ciudate şi înfiorătoare, ce se îmbină sus de tot în formă de unghiu.

Despicătura de dinafară se prelungeşte până la un zid de bolovani, ce o micşorează, dar care lasă totuşi să intre în peşteră lumina zilei.

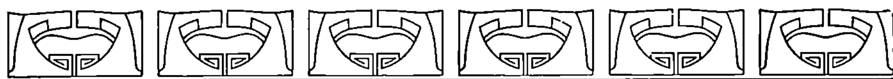
Mai departe în interior trebue să faci uz de lămpi electrice de mână sau de torţe.

Ajungi astfel într'o altă încăpere mai mare, dar care te îngrozeşte prin forma ei infernală.

Nişte urme de focuri dovedesc că aci au gospodărit hoţii ascunşi de teama urmăritorilor.

Interiorul continuă apoi cu o galerie subterană, de pe bolta căreia atârnă numeroase şi frumoase stalactite.

www.digibuc.ro

BUZIAŞ

În apropiere de Domeniile de Nord ale Soc. Reşiţa, cam la mijlocul liniei ferate Lugoj-Gătaia, se află gara Buziaş.

De aci, cu un mic tren al băilor, parcurgi cei 2 km până în localitatea balneară Buziaş, cunoscută încă de pe vremea Romanilor pentru efectul vindecător ce-l are apa din izvoarele sale carbo-gazoase şi feruginoase.

Teritoriul băilor, în suprafaţă de cca 50 ha, transformat într'un splendid parc, este situat într'o vale deschisă cu o altitudine de 132 m, ce se desfăşoară la poalele dealului Silaş şi cuprinde în total 8 izvoare tămăduitoare.

Clima este dulce şi ferită de vânturi.

Această localitate balneară este recomandată pentru cură în cazurile de boli de inimă, arterio-scleroză, urme de reumatism, anemie, ficat, rinichi, boli de femei, etc.

Izvoarele numite Sf. Anton, Iosif şi Mihai sunt cele mai importante, având un mare conţinut în bicarbonaţi, cloruri, ioduri şi sulfaţi (de sodiu, calciu, magneziu, fer, mangan, potasiu, amoniu), precum şi acid carbonic gazos, acid metasilicic şi săruri de radium, ce au toate o apreciată putere radio-activă.

Aceste 3 izvoare sunt recomandate în special pentru cura de băut. Pentru băi există următoarele stabilimente cu instalaţiuni speciale:

Baia feruginoasă caldă;

Băile carbogazoase calorizate, bune mai ales pentru bolnavii de nervi;

Baia de acid carbonic „Phoenix".

Exploatarea băilor se face astăzi de o societate anonimă, denumită „Muschong".

*

* *

Pentru plăcerile turistice se recomandă excursii la *Podgoriile de pe dealul Silaş şi pădurea Dumbrăvei.*

Priveliştile ce ţi se desfăşoară înaintea ochilor sunt direct uluitoare, suscitând sentimente de admiraţie nestăpânită.

www.digibuc.ro

CALACEA

Este o localitate balneară așezată lângă gara Merţişoara de pe linia ferată Timişoara-Arad.

In ultimul timp a devenit căutată și recomandată în special pentru reumatism, gută, ischias, etc.

Succesul de vindecare este uimitor.

Staţiunea mai este deservită zilnic și de autobuse care circulă între Timișoara și localitățile Periam și Secosigiu.

www.digibuc.ro

LIPOVA

Orășelul Lipova, zis și Perla Banatului, este așezat pe malul stâng al Mureșului la încrucișarea acestuia cu linia ferată Timișoara-Radna.

Două poduri de fier peste Mureș îi fac legătura cu Radna.

Dacă cercetăm istoria, vom constata că Lipova are un trecut istoric foarte important și destul de îndepărtat.

Astfel prin 1487 ne apare cunoscută ca cetate și proprietate a lui Ioan Corvin, iar prin 1600 aparținând lui Mihai-Viteazul.

Stațiunea balneară de astăzi începe propriu zis dela periferia orășelului și se întinde spre valea Șiștarovaț. O linie de tramvai face legătura băilor cu orășelul.

La dispoziția vilegiaturiștilor există un restaurant modern cu sală de dans, o terasă splendidă ridicată în stil oriental și o grădină de vară umbrită de stejari bătrâni. Bucătăria este franceză și românească, în regie proprie și cu prețuri moderate.

Pe teritoriul parcului băilor, între alte edificii, se află și 3 hoteluri cu 280 camere noi construite și cu tot confortul modern.

In orășelul Lipova, ce numără peste 12.000 locuitori, se găsesc de asemenea și camere pe la hoteluri și particulari, destul de curate și cochete.

Altitudinea stațiunii este de 138 m, clima temperată și cu un aer curat și lipsit de vânturi.

Izvoarele sale tămăduitoare sunt cunoscute încă din secolul al XVI-lea; cele exploatate astăzi, cu originea postvulcanică, sunt niște puțuri arteziene în număr de 4, denumite: Lipova, Gloria, Izvorul nou din Pădure și Regina Maria.

Toate conțin ape radioactive gazoase saturate în bioxid de carbon și bicarbonați; sunt feruginoase și lithinifere.

Apa acră dela Izvorul nou din Pădure are efect diuretic și se vinde în comerț ca apă de băut.

Astăzi băile Lipova sunt modernizate și exploatate cu multă pricepere de Soc. numită Băile Lipova.

In general, stațiunea este un refugiu făcător de minuni pentru reconvalescenți și surmenați, recomandată și pentru afecțiuni ale

www.digibuc.ro

vaselor sanguine; căilor respiratorii și urinare; organelor de digestie; congestiuni ale ficatului; boli de femei; reumatism; boli nervoase, etc. Dușurile, inhalațiunile și băile de gaz carbonic produc o adevărată revoluție în arta vindecării.

Multă lume vine însă și pentru recreație, fiind o stațiune foarte liniștită.

In ce privește pitorescul regiunii, sunt de remarcat:

Admirabilul parc al băilor, înconjurat de jurîmprejur de păduri seculare, ce produc o umbră deasă și binefăcătoare.

In anul curent s'a inaugurat un strand modern și unic în felul său, întru cât, afară de exteriorul artistic, în bazin se găsește o apă minerală a cărei acțiune de vindecare este neîntrecută la noi în țară.

De altfel, strandul mai are: o mare plaje pentru băi de soare, o clădire cu cabine, un bufet și o terasă acoperită.

In împrejurimi, o minunată priveliște împădurită se desfășoară până spre podgoriile Aradului.

Pe malul din față al Mureșului se află localitatea *Maria Radna*, cunoscută pentru biserica călugărilor franciscani, unde se fac mari pelerinaje.

Asemenea în ultimii ani au început să se facă cucernice pelerinaje de Sânta Măria Mare și la biserica ortodoxă română din Lipova.

In ce privește pitorescul, pentru turiști se recomandă a vizita:

1. Ruinele vechilor cetăți a *Lipovei* și *Șoimuș*, ce se află în apropiere de intrarea Mureșului în defileu.

2. *Aradul Nou*, situat pe malul stâng al Mureșului, legat de vechiul Arad de pe malul din față printr'un frumos pod metalic.

Acest orășel a fost întemeiat în anul 1552.

Printre locuitorii Români de baștină s'au colonizat aci cu timpul și numeroși Șvabi.

www.digibuc.ro

MUNȚI

GENERALITĂŢI

La frumuseţea Banatului contribue în mare măsură giganticii săi munţi ce-l acoperă aproape în întregime.

Unii munţi acoperiţi cu păduri şi fâneţe prezintă o plăcută înfăţişare, cu multiple priveliști vesele și zâmbitoare la soarele cald de vară, sau semănând cu niște moşnegi gârboviţi de ani, când sunt îmbrăcaţi cu haina sclipitoare a zăpezii imaculate din timpul iernii.

Alţii, din contră, pleșuvi, cu stânci goale şi prăpăstioase, sfredelite de nenumărate peşteri ce te înfioară.

Compoziţia subsolului la unii munţi este de un fel uniform de piatră, iar la alţii cu straturi variate, ce pot să destăinuiască trecutul și vârsta lor acelor ce s'au învăţat să citească în marea carte a naturii.

In privinţa bogăţiilor subterane, unii oferă zăcăminte de cărbuni, alţii de fier, aramă, argint și aur.

Nu trebuesc neglijate nici izvoarele termale ce ţâşnesc dela mari adâncimi, contribuind la vindecarea boalelor de care suferă omenirea.

Dacă privim Banatul în întregimea lui, vedem că numai o mică parte dinspre apus nu este acoperită cu munţi.

Astfel, din uriașul lanţ al Carpaţilor se desfac în mod minunat numeroase ghirlande de munţi, derivaţi şi înlănţuiţi unii de alţii, până pătrund adânc în inima Banatului.

In privinţa nomenclaturii, situaţia lor se prezintă astfel:

La graniţă cu judeţul Mehedinţi, coroana Carpaţilor, compusă din *munţii Cernei*, cu vârful Domogled, înalt de 1.106 m (căruia i-am rezervat o descriere separată) și *munţii Godeanului*, cu vârful cel mai înalt de 2.229 m.

Din aceşti munţi se ramifică *Cracul Almajului*, ce se întinde treptat până spre Baziaş.

La graniţa cu judeţul Huniedoara, *munţii Poiana Ruscăi*, cu vârful cel mai înalt de 1.359 m, având ceva mai în interior *muntele Mic*, de 1.805 m şi *muntele Ţarcul* de 2.190 m.

* * *

www.digibuc.ro

Intre Moldova Nouă și Reșița-Văliug se află un lanț de munți foarte bogați în minereuri și cărbuni. Aceștia au ca ramificații munții *Locvei*, spre Baziaș; *muntele Pleșiva*, spre Oravița; *muntele Semenic*, spre Văliug și Caransebeș, căruia i-am rezervat de asemenea o descriere separată.

Alte ramificații mai scunde se desfac spre Fârliug până spre Buziaș.

Sfertul de N.-E. al Banatului, cu mici dealuri și coline, prezentând în general forma unui platou, cu o altitudine medie de 300 m, este denumit podișul Lipovei.

Spre apus culmile munților se micșorează din ce în ce, formând dealuri care se teșesc treptat până se termină printr'un șes foarte roditor ce se cultivă cu diferite grâne.

Domogledul

Dintre munții Cernei ce străjuesc cu mândrie Băile Herculane, cel mai interesant masiv este Domogledul.

Inalt numai de 1.106 m, ușor și repede accesibil, pare din depărtare extrem de grandios, prin versanții săi prăpăstioși ce se coboară în valea Cernei aproape vertical, formând un uriaș perete pe toată înălțimea sa și care stă ca pază contra vânturilor ce ar putea invada stațiunea dinspre răsărit.

Din localitate, ascensiunea pe Domogled se poate face comod pe la „Crucea Albă" și „Poteca Pisicii" cu vestitul izvor Jilaru. Dela pajiștea Mușoroni drumul pornește într'o frumoasă serpentină bine marcată, străbătând păduri dese și umbroase până spre coama sa catifelată cu un strat de fânețe groasă, de culoare verde, ce impresionează plăcut retina ochiului.

Al doilea drum, mai scurt și greu, dar prin aceasta și mai interesant, este pe la „Peștera Șerbanului".

Ajuns sus pe Domogled, pe partea lui zisă Domogledul Mare, fiindcă mai are o parte zisă Domogledul Mic, deosebești 2 vârfuri: unul de 1.800 m și altul de 1.106 m.

De pe coama pleșuvă a muntelui ochiul poate privi cu desfătare până la mari depărtări.

Intregul masiv îți apare ca o grădină minunată din basmele orientale „o mie și una de nopți", plină de frumuseți naturale, cu un caracter carstic, cu peisaje variate și fermecătoare, presărate cu numeroase peșteri misterioase și captivante, cu stânci goale sau împădurite, cu fagi bătrâni și umbroși, ce-și desfac coroana lor pe o întinsă rază.

In păduri mișună numeroase varietăți de reptile și insecte foarte căutate de zoologi.

Flora de asemenea este foarte interesantă și unică în țara noastră. Alunele turcești cresc în abundență.

Mulți învățați specializați în științele naturale își petrec aci tot

www.digibuc.ro

sezonul de vară pentru a face studiile florei şi faunei acestei minunate regiuni din ţara noastră şi a-şi completa colecţiile cu specii rare de plante şi insecte.

Semenicul

Situat la S.-E. de Reşiţa, este de fapt cel mai înalt şi frumos munte din centrul Banatului. Dacă te afli în Reşiţa şi vrei să-l vizitezi, ai la dispoziţie două drumuri: unul ce şerpueşte de-a-lungul râului Berzava, prin Groposu, şi altul ce urcă de-a-dreptul prin Secul. Ambele drumuri te duc mai întâi la Văliug, de unde începe propriu zis ascensiunea spre muntele Semenic.

După cca o jumătate de oră de mers ajungi pe vârful Prislop, înalt de 998 m.

Mai departe, porneşti pe un drum lateral lung de 4,2 km, ce urcă şerpuind şi costiş prin păduri seculare de fagi şi prin câteva frumoase poieniţe.

Ajuns sus în vârf, muntele Semenic ţi se prezintă ca un platou îmbrăcat cu o mantie de verdeaţă, ce se desfăşoară frumos, pierzându-se către poale. Privind în depărtare, poţi distinge de o parte, pe coastă, pitorescul sat Gărâna.

Cercetând mai atent cu vederea platoul Semenicului, îţi apar şi cele trei vârfuri ale muntelui, şi anume:

1. Semenicul propriu zis, înalt de 1.447 m, acoperit cu un splendid covor de verdeaţă ce-ţi inspiră un profund sentiment de admiraţie pentru opera divinului creator.

2. Piatra Goznei, înalt de 1.449 m, cu stânci mărețe și văgăuni încruntate, ce parcă te înfioară prin misterioasele întortocheri ce n'au fost vreodată văzute de razele zâmbitoare ale soarelui.

Aproape peste tot întâlneşti pajişti şi muşchi verde, în care te înfunzi — în unele locuri — chiar până la genunchi.

3. Piatra Nedeei, înalt de 1.438 m, ce seamănă cu vârful Semenic, se află la o depărtare de aproximativ 6 km.

Povârnişurile acestui vârf se pierd lin şi plăcut spre orizontul depărtat.

Intre toate aceste 3 vârfuri se întinde majestos platoul de verdeaţă, în suprafaţă de peste 4.000 ha.

De pe vârful cel mai înalt putem avea o privire întinsă aproape de jurîmprejur.

Astfel, la răsărit vedem până la coroana Carpaţilor.

La Nord şi Vest, regiunile ne apar din ce în ce mai teşite, până în câmpia productivă a Banatului.

In revărsatul zilei putem distinge la orizont o bandă de argint, care nu este altceva decât Dunărea.

La Sud sunt însă ţinuturi păduroase care mărginesc vederea.

Din şeaua muntelui Semenic izvorăşte Berzava, ce ia drumul spre Reşiţa, după ce suferă mai întâi încătuşerile dela Claus. Bra-

www.digibuc.ro

zova și Văliug; Mehadia, ce se varsă spre Sud în Cerna; Nera, ce se îndreaptă spre Vest și Timișul, ce o ia spre Nord.

Sus pe platou, între vârfurile Semenic și Piatra Nedeei, se află așa zisa „Adler Bad", adică „Baia Vulturului", cu un diametru de cca 4 m, având o apă cristalină foarte rece, despre care se zice că posedă oarecari puteri terapeutice.

De curând s'a așezat pe vârful Semenicului o cruce de fier, de 12 m înălțime, ce atrage atenția turiștilor și care servește pentru slujba religioasă ce se ține de preotul din Văliug cu ocazia pelerinajului din ziua de Sf. Ilie.

Clocodici

Se află la Sud-Vest de Reșița. Inălțimea sa este de 620 m.

Din cauza lemului nisipos ce conține, apa de ploaie a reușit să-i cresteze adânc versanții.

Ascensiunea dinspre Reșița se face cu oarecare greutate, dar, odată ajuns pe coama lui cea mai înaltă, privești cu un fel de mândrie naivă spre poale.

De jurîmprejur prinzi cu vederea niște priveliști de o frumusețe nebănuită, mai ales în direcția de apus, spre Lupac, unde muntele se teșește foarte lin, părând la orizont ca o imensă mantie de catifea verde ce se desface din ceruri.

Rămâi minute întregi profund emoționat și-ți vine să ridici un imn de preamărire puternicului creator, care a orânduit toate lucrurile aci pe pământ cu atâta chibzuială și înțelegere.

Dacă privești în partea de Nord și Est, pădurile de jos îți par ca niște clăi, iar apa din vale a Berzavei ca o dungă albicioasă ce sclipește pe imensul covor de iarbă verde.

www.digibuc.ro

RÂURI

La pitorescul Banatului contribue de sigur în bună parte şi mulţimea de râuri, râuleţe, pâraie, pârâiaşe şi izvoare care-i împănează minunat întregul său teritoriu muntos şi de şes, unele din ele purtând la vale cu apa lor şi nisipul aurifer ce-l deslipesc din stâncile peste care trec.

Dintre toate aceste ape amintesc mai jos numai câteva:

1. *Mureşul,* ce desparte Banatul de provincia soră Crişana.

Izvorînd din centrul Transilvaniei, acest râu primeşte în drumul său numeroşi afluenţi, reuşind să strângă o mare cantitate de apă pe care o varsă la sfârşit de-a-dreptul în Tisa.

Pe porţiunea ce formează graniţa Banatului, el poartă pe spinarea sa 3 poduri de cale ferată foarte elegant construite, precum şi mai multe poduri de şosea.

2. *Bega,* ce izvorăşte din frumoşii munţi Poiana Ruscăi.

Ajuns în dreptul Coşteiului-Mare, el primeşte apă suficientă printr'un canal din Timiş.

Curge apoi spre Timişoara, de unde intră într'un canal sistematic, servind drept cale de navigaţie în legătură cu Tisa — în care îşi varsă apele — şi mai departe în legătură cu Dunărea.

Inainte vreme scurgerea apei râului Bega era lăsată în voia ei, aşa că se formaseră lateral o mulţime de mocirle insalubre.

Regularea propriu zisă a Begăi s'a făcut între anii 1907—1910, rezolvând perfect problema pusă de comuna Timişoara în legătură cu instalaţiunile de folosirea forţei apei.

Diferitele ramificaţiuni libere ale Begăi, ce serveau înainte la exploatarea de mori şi diferite uzine, precum şi la transportul lemnelor, făceau oraşul nesănătos.

Prin executarea planului sistematic de canalizare, toate inconvenientele acestea au dispărut, reuşindu-se să se formeze o singură albie şi o singură mare instalaţiune de forţă.

3. *Timişul,* ce izvorăşte din şeaua muntelui Semenic.

In drumul său — la obârşie destul de romantic — trece pe la Teregova, Caransebeş, Lugoj, străbate apoi judeţul Timiş-Torontal

www.digibuc.ro

pe la Ciavos, de unde, trecând în Iugoslavia, își continuă drumul până se varsă de-a-dreptul în Dunăre.

Printre afluenții săi principali amintesc pe: Bistra, Poganișul și Berzava.

4. *Berzava,* izvorăște tot din muntele Semenic.

Apele ei sgomotoase și pline de poezie sunt oprite de canalele și barajele ridicate de Soc. Reșița în scopul folosirei forței apei la producerea de curent electric și la transport de lemne.

Aceste baraje, precum și întreaga rețea de canale de prinderea apei, amenajate de societate, sunt de altfel descrise mai pe larg într'un capitol special din Monografia Uzinelor Reșița.

Drumul ce-l mai străbate Berzava după baraje își pierde din farmecul său. Până la Reșița nu mai duce cu sine decât o cantitate mică de apă, ce bolborosește încet printre pietrele ce-i stau în cale.

După Reșița, albia ei se încarcă cu apa ce i-a fost furată de uzine, mărindu-și capacitatea. Dar această apă, fiind murdară, nu mai are niciun farmec.

Pentru a se amenaja pe Berzava un strand al clubului sportiv din Reșița, acesta a fost nevoit să aleagă un loc dinainte de intrarea apei în oraș, la o depărtare de cca 9 km de centrul orașului.

Locul are o poziție admirabilă și munca ce s'a depus pentru amenajarea lui este acum destul de bine răsplătită.

Ajunsă la Bocșa, după un drum de cca 20 de km în bătaia soarelui, apa sporită a Berzavei îți apare iarăși curată, putându-i-se amenaja aci alte stranduri.

Mai departe, cursul Berzavei este liniștit și nu mai prezintă vreo particularitate interesantă.

5. *Carașul* și *Nera,* izvorăsc ambele din muntele Semenic, ca și Timișul. Pe tot parcursul lor, ele străbat regiuni admirabil dotate de natură.

Pe porțiunile lor muntoase și cu ape clare ca cristalul abundă păstrăvii de diferite specii, ce dau sclipiri de aur când sar din apă cu spinarea lor roșcată în sus.

Ambele râuri au un traseu aproape paralel până se varsă de-a-dreptul în albia Dunării.

6. *Cerna,* este un râu neîntrecut prin farmecul și poezia sa.

Izvorînd din munții Mehedinți, vârful Oslea, curge spre S.-V., apoi spre Sud, numai prin regiuni muntoase.

Apa sa cristalină și torențială îi dă un farmec unic și romantic.

Traseul său marchează despărțitura dintre munții Carpați și munții Sretinei din Banat.

Ca afluent principal are spre obârșie pe Craiova.

In drum trece pe lângă frumosul și pitorescul sat Topleț, iar mai departe pe la Băile Herculane. Aci primește ca afluent pe Reca, continuându-și astfel drumul mai departe până întâlnește Dunărea, cu care își plămădește apoi soarta împreună până se varsă în Mare.

www.digibuc.ro

CATARACTELE DUNĂRII ÎNTRE BAZIAȘ-TURNUL-SEVERIN

Cele mai bogate și frumoase peisagii ce ne oferă Dunărea sunt de sigur acelea unde navigația este cea mai defavorabilă.

Țărmurile ei foarte stâncoase și de formațiuni bizare, ce alternează admirabil cu fâșii de iarbă verde sau de păduri umbroase, probează că Dunărea la formarea ei a fost nevoită să ducă lupte foarte crunte spre a-și croi astfel un drum printr'un lung lanț de stânci sălbatice ce i-au stat în cale și pe care a reușit să le despice la mijloc în linie dreaptă.

Urmărind cursul său printre uriașii colți de stâncă ce răsar din patul albiei și prin cascadele sale înspăimântătoare, te convingi că disputa dintre cei 2 beligeranți — apa și stânca — nici până azi n'a încetat.

Din punct de vedere al frumuseților naturale, expunerea de mai jos va rămâne de sigur cu mult în urma realității, pentrucă este foarte greu să poți exprima emoția ce o simți când te găsești pierdut în voia valurilor pe lângă coastele prăpăstioase și gigantice ale Dunării. Totuși voiu încerca.

* * *

Incepând dela intrarea ei spre țărmurile muntoase ale țării noastre, cursul leneș al Dunării lasă să se formeze imediat mai jos de Baziaș insula nelocuită Kisilievo, ce aparține Iugoslaviei. Ceva mai departe îți apare în față localitatea sârbească Grădiștea, unde se află ruinele unui castel roman ridicat de legiunea VIII Claudia.

In dreptul comunei Moldova-Veche Dunărea se desface în două brațe ce strâng între ele insula Moldova, lungă și lată de mai mulți kilometri.

Din dreptul comunei Coronini, unde brațele Dunării se împreună din nou, cursul fluviului trece prin niște lanțuri de stânci calcaroase, care îi pun în față la fiecare pas piedici greu surmontabile.

Pe o porțiune de cca 2 km, lățimea albiei se strâmtează în formă de pâlnie, ajungând până la 400 m.

www.digibuc.ro

Colţul de stâncă *Babacai* din josul insulei Moldova, ce iese afară din apă cu aproximativ 6 m, formează aşa zisa graniţă superioară a cataractelor sau, cum i se mai zice, cheia asupra albiei Dunării de jos.

Incepând din această regiune, găsim pe ambele ţărmuri ale marelui fluviu diferite urme de lucrări şi castre romane, asupra cărora rezerv o descriere separată.

Asemenea din timpul războaielor cu Turcii mai găsim ruinele cetăţilor *Sf. Ladislau* pe malul stâng şi *Golubaţ* pe malul drept, de unde începe să se vadă şi drumul lui Traian.

Inima muntelui Golubaţ este sfredelită de o mare peşteră neexplorată încă, fiind inundată de apă, precum şi alte numeroase peşteri mai mici.

De aci iese otrăvitoarea muscă columbacă, ce năvăleşte atât în Iugoslavia, cât şi la noi în Banat, de obiceiu în lunile Aprilie şi Mai.

După o legendă bănăţeană, în gura peşterii Golubaţ ar fi aruncat Sf. Gheorghe capul balaurului infernal învins de el.

Baza muntelui Golubaţ mai este de altfel străbătută şi de un tunel ce servă de şosea.

Mai departe albia împreunată a Dunării intră majestos printre munţi cu o lăţime de cca 400 m şi o adâncime de 20—25 m, ce se menţine până la punctul *Alibeg*. De aci munţii depărtându-se de ţărm, albia începe iarăşi să recapete o lăţime până la 1.100 m şi o adâncime până la 7 m.

In dreptul muntelui *Stânca*, unde numeroase stânci prăpăstioase de granit îi pun în faţă piedici serioase, se formează prima cataractă, ce prezintă un risc mai mic pentru navigaţie. Aci albia fluviului se reduce la cca 900 m, iar la suprafaţa apelor mici apar numeroase colţuri de stânci, ce ies afară din apă ca nişte braţe uriaşe, care turbură cursul liber al apei.

Pentru înlăturarea acestor piedici de navigaţie s'a amenajat pe fundul albiei un canal cu o adâncime de 2 m şi o lăţime de 60 m, pe o lungime de 1.900 m, înlăturându-se în total 18.000 m^3 de stânci.

Lucrarea s'a executat în intervalul dela 17 Sept. 1893 la 25 Oct. 1925 de către Statul austro-ungar, potrivit acordului încheiat cu Comisiunea internaţională de navigaţie pe Dunăre, cum de altfel s'a procedat şi cu celelalte lucrări de pe Dunăre ce le voiu descrie la rândul lor.

După ce părăseşti cataracta Stânca, albia Dunării se lăţeşte spre malul stâng, unde piciorul muntelui se retrage, dând loc să se desfăşoare o verdeaţă proaspătă, ce se prelungeşte spre valea *Liubcovei*, în care conflueazā pârâurile *Cameniţa* şi *Oraviţa*. Această regiune este cunoscută pentru minereurile sale de aramă şi fier exploatate înainte vreme.

Prundişul depus aci de Cameniţa strâmtează albia Dunării, reducând-o la o lăţime de cca 500 m.

La o depărtare de cca 4 km mai în jos pe malul stâng se întinde ca un covor valea pitorească *Berzasca*, cu comuna şi râul cu acelaşi nume.

www.digibuc.ro

Dela *Drencova* începe cataracta numită *Cozla,* formată de un banc de stânci de ardezie și calcar ce se văd cu ochiul liber.

De departe auzi sgomotul apei ce bolborosește mânioasă și cade spumegând din lupta ce o duce cu stâncile ce-i stau în cale pas cu pas. Peste porțiunile adânci se fac ochiuri ce se învârtesc în loc.

Pe prima porțiune lățimea albiei crește dela 400 m la 900 m. Mai departe, din cauza malurilor stâncoase ce cad aproape vertical și a bancurilor de stânci dela *Doica,* lățimea albiei se reduce la cca 300 m, iar cursul apei se îndreaptă deodată aproape în unghiu drept spre țărmul sârbesc, unde găsește niște pereți de stâncă prăpăstioși, care-i strâmtează din nou albia până la 380 m.

In regiunea muntoasă dela Cozla, precum și pe țărmul iugoslav din față, se găsesc câteva exploatări de cărbuni.

O cale ferată industrială leagă debarcaderul Drencova cu localitatea minieră Cozla.

Intre Cozla și Doica, pe malul stâng, se varsă în Dunăre râul *Sirina,* care aduce atâta prundiș încât se sporesc mai mult piedicile navigației.

In jos de Doica albia se mai lățește ceva, iar colțurile de stâncă ce se mai ivesc pe cca 2—3 km nu formează o piedică de neînvins pentru navigație.

Pe toată lățimea ei Dunărea este un sbucium de valuri ce urlă și fac clăbuci.

La aproximativ 2 km de Doica pe țărmul stâng apare, asemenea unei limbi ascuțite, stânca numită *„Piatra Lungă"*, iar mai jos, la cca 3,5 km, iese afară din apă perechea de stânci *„Bivoli"*.

In jos de gura râului *Jeleseva,* albia fluviului începe să se strâmteze, iar malul stâng cu stâncile prăpăstioase ale muntelui Trescovaț ne oferă un admirabil peisaj.

In ce privește înlesnirea navigației pe porțiunea Cozla-Doica, cu adâncimea insuficientă la ape mici, s'a săpat pe fundul albiei o cunetă lungă de 3.500 m, de 2 m adâncime și 60 m lățime, scoțându-se 85.000 m^3 de stâncă.

Lucrările de dragaj s'au făcut în 1893/96.

După o distanță de 6,5 km dela Doica în aval, Dunărea sosește înaintea cataractei *Izlaz,* cu o lățime de albie de 400 m.

Din cauza bancurilor de stânci ce întâlnește în cale la *Izlaz, Tahtalia-Mare* și *Tahtalia-Mică* și pe care cursul apei nu poate să le învingă, Dunărea este silită să-și lățească albia, ocolind astfel acei colți de stâncă periculoși, unii vizibili, fiind la suprafață, iar alții ascunși sub apă.

In dreptul muntelui *Greben,* lățimea albiei se reduce din nou la 420 m din cauza stâncilor calcaroase de pe mal ce se întind în albie.

Pentru amenajarea unei căi navigabile pe această cataractă, cu extraordinare căderi de apă, ce vine în al doilea rând după Porțile de Fer, s'a săpat și aci un canal de talpă, pe o lungime de 2.000 m, cu adâncimea de 2 m și lățimea de 60 m și pe încă 1.900 m de aceeași lățime s'au curățat colțurile de stânci de pe fund.

Lucrările s'au executat în 1893/97.

www.digibuc.ro

In fața muntelui Greben spre aval ne apare bancul de stânci *Vrani*, care strâmtează albia până la 220 m, pentru ca imediat mai în jos apa umflată a Dunării să cadă în cascadă și să-și lărgească deodată albia până la 2 km, întinzându-se pe un platou stâncos cu numeroase bancuri când mai mari, când mai mici. Fluviul se găsește aci eliberat din cercurile de fier cu care a fost strâns mai sus, arătându-se mândru și dornic de libertate.

Cascada dela Greben formează un vârtej periculos cu o bolboroseală continuu înfuriată și gălăgioasă, în adâncime de cca 30 m, care, ca și într'un iad, amenința înainte vreme cu scufundarea orice vas care se încumeta să treacă pe aci.

Muntele Greben, cu roci frumos stratificate și variate, în care abundă mai ales amonita roșie, îți oferă întradevăr un tablou pitoresc și impresionant, martor al luptei titanice dintre apă și stâncă, 2 elemente ce-și dispută veșnic supremația.

La piciorul muntelui Greben se găsesc urmele unei case de păzitor de pe vremea Romanilor.

Dacă trecem de Greben, pe o porțiune de 2 km, adâncimea apei variază între 3,5 și 9 m.

Pe malul stâng ne apare apoi comuna *Svinița* și mai departe „Trikule", ce sunt ruinele a 3 case de păzitori turci ridicate în secolul al XVII-lea.

Pe malul drept, între km 80 și 81 măsurați dela Baziaș, se află orașul sârbesc *Milanovaț*.

Un funicular aduce în acest port bogatele minereuri de aramă și fer dela Maidanpek, ce se îmbarcă în bună parte și pentru uzinele din Reșița.

Pentru amenajarea unei căi navigabile pe porțiunea Greben-Milanovaț s'a construit un dig de oprirea apei, așa ca să nu mai curgă spre malul drept, ci, din contră, apa să fie împinsă și să i se obțină o adâncime suficientă spre malul stâng rezervat navigației.

Se păstrează astfel o lățime navigabilă la Greben de 430 m, la Svinița de 380 m, iar la capătul din avale al digului o lățime de 700 m față de malul stâng și 40 m față de cel drept, pentru a se avea acces în jurul portului sârbesc Milanovaț.

Porțiunea de Dunăre moartă, închisă între dig și malul drept, este legată de acest mal prin 2 diguri transversale ce trec prin 2 ostroave, împărțind astfel întreaga porțiune moartă în 3 bazine cu apă de rezervă.

Digul longitudinal are o lungime de 5.800 m, cu o lățime la coroană de 4,5—10 m și o înălțime deasupra apelor scăzute de 1,5—2,8 m.

Digul transversal de sus are o lungime de 700 m, cu o lățime la coroană de 5—6,5 m și o înălțime deasupra apelor scăzute de 2,7—3,4 m, afară de porțiunea dintre ostroave, unde lățimea coroanei este numai de 2 m și înălțimea din contră mai mare.

Digul transversal de jos are o lungime de 800 m, cu o lățime la coroană de 4,2—5,3 m și o înălțime de 1,6—1,9 m.

La tăierea piciorului Greben s'a lăsat o înălțime de +2,8 m, pe o

www.digibuc.ro

lăţime de 150 m, aşa că în cazul venirii unei ape mari să se poată scurge şi pe porţiunea aceasta până la 2.800 m³/sec. apă.

Lucrările de ridicarea digurilor au consumat în total cca 460.000 m³ de piatră şi au durat dela 1891 la 1895.

După terminarea digului Greben-Milanovaţ, constatându-se că în dreptul Sviniţei nu se obţine o adâncime suficientă de apă, s'a făcut un canal lung de 1.500 m, cu o lăţime de 60 m şi o adâncime de 2 m, dobândit prin radierea stâncilor de pe fundul albiei.

Lucrările au necesitat ruperea a 13.236 m³ de stânci şi au durat dela 1895 la 1898.

Mai departe la cca 11,5 km de Greben ne apare un banc de stânci aşezate în zig-zag de-a-curmezişul albiei şi care formează periculoasa cataractă *Iuţi*, denumită astfel după pârâul cu acelaşi nume ce se varsă pe malul stâng.

Pentru înlesnirea navigaţiei s'a construit un dig de oprire, începând de pe ţărmul drept mai sus de vărsarea pârâului Porecica şi terminându-se în jos de insula ce-i urmează; lucrarea a necesitat peste 100.000 m³ de piatră.

Pe de altă parte, pentru a se obţine o adâncime navigabilă, s'a construit în amonte de dig o cunetă lungă de 1.340 m, cu 60 m lăţime şi 2 m adâncime, înlăturându-se 29.963 m³ de stâncă.

Lucrările acestea au fost făcute în anii 1890/97.

Mai departe Dunărea se îndreaptă spre N.-E. şi-şi păstrează uniform cursul printr'o albie plină de bancuri nisipoase, cu o adâncime scăzută de 6—8 m, iar lăţimea între 600—1.200 m.

Pe porţiunea dintre Iuţi şi Cazan, lungă de cca 14 km, fluviul trece pe lângă 3 comune, ce ţi se prezintă la rând astfel: pe malul drept *Columbinie*, iar pe cel stâng *Tişoviţa*, cu o cale ferată spre minele Eibental şi mai departe *Plavişeviţa.*

Până aci malul stâng este format dintr'un lanţ de stânci în serpentină ca şi la Iuţi, apoi pe o lungime de 1 km cu şişturi cristaline şi mai departe straturi de lem până la pasul Cazan, unde încep din nou stânci calcaroase.

Privind cursul Dunării în avale, avem o perspectivă în care apa pare că se îngustează treptat, treptat, pierzându-se printre pereţii prăpăstioşi de pe maluri, ca un uriaş balaur argintiu ce se târăşte către vreo peşteră.

Ajuns la acea porţiune unde Dunărea se strangulează până la o lăţime de 170 m, ambele maluri îţi apar într'un relief sălbatec, cu pereţi de stânci înalte ce se înfig în bolta albastră a cerului. Singurul semn de vieaţă îl dau numai neobosiţii vulturi ce planează lin, făcând rotocoale, sau se ridică aproape vertical, despicând cu aripile lor imensitatea imaterială a aerului.

Iţi vine să îngenunchi cu religiozitate înaintea acestei opere dumnezeeşti, incomparabilă prin grandoare, cea mai demnă de admirat din tot parcursul Dunării; rămâi profund emoţionat gândind atât la formaţia ei geologică din infinitul timpurilor, cât şi la lupta ce o duce continuu apa Dunării cu aceste uriaşe stânci prin care şi-a croit drumul său triumfător.

www.digibuc.ro

Cu pereţii stâncoşi şi înalţi până la 780 m, albia de aci poate fi numită cu drept cuvânt ca o a doua Poartă de Fer.

Din cauza configuraţiunii sale naturale, pasul Cazan a servit de multe ori ca arenă de lupte sângeroase între diferite armate, cum de ex. a fost pe timpul Romanilor şi mai târziu al Turcilor.

Nu departe de intrarea în pasul Cazan, în rocile muntoase de pe ţărmul stâng, se află vestita peşteră *Punicova*, căreia i-am rezervat mai departe o descriere separată.

La cca 100 m de această peşteră se află ruinele unei redute, precum şi peştera *Veterani*, numită aşa dela generalul austriac care în 1692 voise să oprească aci, numai cu o mână de oameni, pătrunderea pe Dunăre în sus a unei mari armate turceşti.

Grota Veterani are o lungime de 28,5 m, o lăţime de 34,1 m şi o înălţime de 3,8 m, iar deasupra o fereastră naturală cu un diametru de 50 cm.

Se zice că pe timpul Dacilor această peşteră a servit drept templu al zeului Zamolxis.

Pe malul drept al Dunării în faţă se arată vârful cel mai înalt al munţilor stâncoşi Strebeţ.

In pasul Cazane, albia Dunării variază între 170 şi 300 m, iar adâncimea dela 20 la 50 m.

După o lungime de cca 4 km, lanţul de munţi de pe malul stâng începe să se retragă, făcând loc unei pajişti de un verde vioi ce cuprinde întreaga vale Dubova şi care se întinde pe o lungime de cca 1,5 km, în timp ce albia fluviului se lăţeşte deodată până la 1.000 m, micşorându-şi însă adâncimea până la 10 m.

După vreo 2 km în aval iarăşi îţi apar în faţă pereţi prăpăstioşi de stâncă şi albia fluviului din nou se strâmtează la 180—300 m, crescând însă în adâncime între 30 şi 54 m.

După cca 9 km de drum peste vechea şi noua Ogradenă, Dunărea părăseşte complet regiunea aceasta de defileu, demnă de remarcat prin grandioasele sale privelişti.

Prin tot pasul Cazane navigaţia este favorabilă, apa având o adâncime suficientă.

In dreptul localităţilor Ogradena lăţimea Dunării creşte până la 600 m, formându-se o insulă cu acelaşi nume, împădurită cu salcii şi plopi.

Urmează apoi — pe malul stâng — comuna *Ieşelniţa*, iar pe malul sârbesc, la cca 4 km mai în aval, comuna *Tekija*, în faţa căreia se află Orşova.

După alţi 4 km ţi se desfăşoară înaintea ochilor romantica insulă Ada-Kaleh.

Pentru Ada-Kaleh am rezervat mai departe o descriere separată.

In jos de insula Ada-Kaleh se varsă în Dunăre pârîul *Vodiţa*, ce forma înainte vreme graniţa dintre România şi Ungaria.

Ceva mai la vale, pe malul stâng, îţi apare *Vârciorova*, din dreptul căreia poţi auzi mugetul apei ce se loveşte de nesfârşitul banc de stânci ce-i stau în cale. Acestea fac parte de altfel dintr'un întreg

www.digibuc.ro

lanţ de roci presărate pe talpa albiei, ce începe cu 6 km mai în amonte, dar care aci ies la suprafaţă, înălţându-se între 0,50 şi 5,58 m, după cum variază şi nivelul apei.

La 2 km în aval de Vârciorova începe cataracta numită simbolic Porţile de Fer, având o lungime de cca 3 km, care formează cea mai periculoasă piedică pentru navigaţie.

Numeroase stânci ce ies afară din apă îi împiedică cursul, formând mari şi variate căderi de apă în mai toate direcţiile, precum şi vârteje foarte periculoase pentru navigaţie.

In general, panta de scurgere a apei este aci de 3 m pe km, iar vitesa de 4—5 m/sec.

Pentru înlăturarea piedicilor provocate de bancul de stânci pe porţiunea propriu zisă a cataractei Porţilor de Fier, inclusiv stâncile dela *Prigrada*, a fost necesar să se construiască un canal între 2 diguri, având o lăţime de 73 m şi o adâncime de 3 m.

Inălţimea digurilor deasupra celor mai mari ape este de 60 cm, lăţimea la coroană de 4 m pentru digul stâng şi de 6 m pentru digul drept, acesta prelungindu-se în amonte şi în aval până la mal

Lungimea canalului însumează 1.800 m.

Intreaga lucrare a durat dela 1890 la 1896 şi a costat singură 4.500.000 florini.

A mai fost însă necesar să se curețe în urmă şi stâncile ce nu se vedeau din apă, pe porţiunea din amonte, până la Orşova, în lungime de cca 7 km, formându-se aci o cunetă cu o lăţime de 60 m şi o adâncime de 3 m. Cu această ocazie s'a înlăturat o cantitate de 92.485 m^3 de piatră.

Lucrarea a fost executată în anii 1894/98.

Trecut de cataracta Porţile de Fer, cursul Dunării întâlneşte în calea sa numeroase stânci şi bancuri de nisip — mai ales în locul numit Micile Porţi de Fer —, iar după un drum mai departe de cca 6 km, fluviul îşi croieşte alene drumul său nestingherit până la mare.

Curăţirea stâncilor pe porţiunea Micile Porţi-de-Fer s'a făcut tot sub forma de cunetă, cu o adâncime de 3 m, necesitând spargerea cu dinamita a cca 16.000 m^3 de stâncă.

Lucrarea s'a executat în anii 1895/98.

* * *

In total, porţiunea propriu zisă a cataractelor Dunării, între Baziaş şi Turnul-Severin, însumează o lungime importantă de 145 km, pe care plutirea bastimentelor nu este permisă astăzi fără pilot oficial în cazul că înălţimea apei dela scara Orşova este sub 1,60 m; iar în cazul că apa trece de această limită, pilotajul este obligator numai pe porţiunea Drencova-Turnul-Severin.

Adăogând şi porţiunea din susul cataractelor, până la punctul de unde izvorăşte din Munţii Pădurea Neagră, precum şi porţiunea din jos până la Marea Neagră, cursul Dunării însumează în total o lungime de 2.860 km şi serveşte drept cea mai importantă cale europeană de comunicaţie pe apă. Pe toată întinderea sa, Dunărea udă cu valurile sale deoparte şi de alta regiuni variate şi bogate

www.digibuc.ro

în frumuseţi naturale şi monumente istorice, dar cele mai interesante sunt, de sigur, pe porţiunea cataractelor pe care am descris-o mai sus.

O călătorie cu vaporul prin aceste cataracte îţi umple ochii de desfătare, ca într'un film cinematografic, cu imagini colorate. Ţi se desfăşoară în faţă minunate tablouri pline de mişcare şi de contraste, formate din piatră goală sau păduri şi şesuri pline de verdeaţă.

Din cauza profilelor albiei, cu înclinaţie şi lăţimi neuniforme, apele Dunării ţi se prezintă când line ca o oglindă, când gălăgioase şi strangulate între uriaşele maxilare stâncoase ale celor 2 maluri ale sale.

In general, valoarea peisajelor constă într'o imensă varietate de linii şi aspecte pline de farmec.

Peşterile: Punicova, Pietre din Picături şi Liliecilor

Apariţia peşterii este semnalată printr'un mic pod peste pârâul Punicova, în dreptul unde acesta iese din peşteră şi traversează şoseaua ce trece de-a-lungul Dunării.

Intrarea propriu zisă a peşterii are forma unui triunghiu oblic. Simţi imediat că te pătrunde prin tot corpul un frig umed. La început trebue să te căţări peste o mare stâncă, apoi peste altele mai mici, până la o curbă de unde lumina palidă, pătrunsă pe la intrare, dispare cu totul şi trebue să faci uz de o lampă de buzunar.

Mai departe treci printr'un vad al pârâului Punicova şi după alte câteva minute, însumând în total un parcurs de o oră, îţi apare în faţă o lumină palidă ce intră pe la celălalt capăt mult mai larg al peşterii. Ajuns aci ţi se prezintă înaintea ochilor peisajul pitoresc al întregii văi Dubova, cu perspective din ce în ce mai depărtate, iar la dreapta, pe costiş în sus, un teren stâncos, foarte greu accesibil.

Dacă te încumeţi să-l urci, oboseala depusă îţi va fi imediat cu prisosinţă răsplătită. Intradevăr, pătrunzi într'o nouă peşteră plină de stalactite şi stalagmite foarte interesante, unele chiar împreunându-se în frumoase colonade care par că susţin toată greutatea din bolţile negre ale peşterii.

De sus picură din când în când apă ce conţine calciu. Această peşteră anexă Punicovei este zisă şi *peştera cu Pietre din Picături.* Lumina ce se proiectează în interior pe la intrare îţi descoperă bine diferite tablouri ciudate care excită fantezia şi produc interes privitorului.

Paralel cu Punicova, dar mai sus ca aceasta cu cca 15 m şi ceva abătut într'o parte, se află o altă peşteră, denumită *peştera Liliecilor*. Lungimea ei este, ca şi a Punicovei, de cca 3 km.

Legătura acestor 2 peşteri se face la interior printr'un coridor transversal, pe care se află aşezată o scară de stejar pusă de un

www.digibuc.ro

vechiu club sportiv. Spre deosebire de Punicova, peştera Liliecilor este mult mai largă, neîntunecată şi uşor de străbătut.

O semilumină ruptă din razele solare, ce intră undeva printr'o fereastră, se întinde până la marginea de Sud ce este închisă.

Talpa galeriei are un pământ moale, humos, produs din gunoiul liliecilor ce sboară pe aci nestingheriţi.

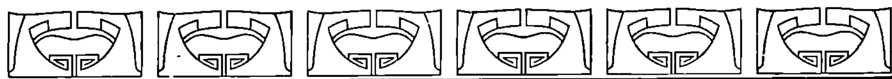
In partea de Nord este ieşirea, de unde ţi se prezintă aceeaşi vedere cunoscută a văii Punicovei, cu singura deosebire că te afli cu 20 m mai sus.

De aci, căţărându-te pe coasta de Vest cu ajutorul unei funii, poţi ajunge până la creştetul muntelui ce-ţi apare acoperit de un admirabil covor de păşune.

Ca să te dai jos, treci printr'un defileu de stânci până la malul Dunării. In drum ţi se prezintă înaintea ochilor privelişti măreţe, de neuitat.

www.digibuc.ro

LUCRĂRILE ROMANE DELA DUNĂREA-DE-JOS

Legând Vestul cu Estul Europei, ca o uriașă bandă metalică, Dunărea a jucat și joacă un rol însemnat în relațiunile economice și politice dintre popoare.

Incă cu 2.000 de ani înainte, acest mare fluviu a fost cunoscut și folosit de Romani în războaiele lor cu popoarele dela Est.

Mărturie sunt diferitele lucrări ce s'au construit pe atunci și ale căror ruine se mai văd și astăzi, atrăgând admirația tuturora asupra cunoștințelor tehnice de pe acele vremuri, precum și puterea de lucru a poporului roman care, pornit de pe malurile Tibrului, reușise să cucerească aproape toată lumea, impunându-se prin sobrietatea moravurilor și prin disciplina lui proverbială.

Incepând dela *Regensburg*, până la Dunărea de Jos, se construise un drum cu trepte pentru a asigura, fără piedică, plutirea în amonte a corăbiilor.

In scopul de a transporta alimente și materiale de războiu pentru cucerirea Daciei, împăratul Tiberius dispuse să se construiască cunoscutul drum de-a-lungul malului drept al Dunării, începând dela *Singidunum*, astăzi Belgrad, până la vărsarea pârâului Porecica în cataracta Iuți și mai departe spre Vidin și Arcser-Palanka.

Din cauza stâncilor abrupte, pe unele locuri a trebuit să se sape găuri în stâncă și să se așeze drumul pe grinzi în consolă.

Aceste găuri ce se văd și astăzi, precum și cele 2 table comemorative, una la stâncile Gospodin-Cozla și alta aflată 9 km mai în aval la cataracta Izlaz, eternizează numele cuceritorului Tiberius și amintirea lucrărilor sale.

Pe table se poate descifra următoarea inscripție:

TI CAESARE AVG. F
AVGVSTO IMPERATORE
PONT. MAX. TR. POT XXXV
LEG III SCYT LEG MACED

Drumul de-a-lungul Dunării era întărit peste tot cu mici forturi, dintre care unele se mai văd și astăzi în ruine.

Acest drum a fost completat de împărații Vespasian și Domițian

www.digibuc.ro

în anii 92/3 după Cristos, după cum se vede și din tablele lor ce se găsesc la Cozla, în stâncile Gospodin, în apropiere de tabla lui Tiberius amintită mai sus.

Cea mai mare importanță i s'a dat, însă, acestui drum pe vremea împăratului *Traian,* cuceritorul Daciei, la anul 101 după Cristos.

Pentru a se face posibilă plutirea vaselor, el porunci să se sape în stânci, de-a-lungul strâmtorii Cazanelor, un drum care fu legat cu acela făcut de Tiberius și în unele locuri lățit cu grinzi de lemn în consolă și cu contrafișă, băgate în găuri scobite în stâncă, găuri ce se văd și astăzi în lungul cataractelor Izlaz-Tahtalia și Cozla-Doica.

Acest drum a fost terminat în anul 104 după Cristos, când s'a eternizat și amintirea marelui împărat prin o tablă comemorativă lucrată artistic și așezată în stâncile din pasul Cazan, la Ogradena, unde se găsește și astăzi.

Inscripția este săpată într'un perete de stâncă cu boltă. Rama tablei este susținută de doi genii înaripați, iar în colțurile de sus se află doi delfini, ale căror cozi ajung în acoperișul boltit ce este împărțit în pătrățele artistic lucrate, în cel dela mijloc fiind săpată acvila romană cu aripile întinse.

Din cauza pescarilor sârbi care pe timpuri au făcut foc tocmai în acest loc, pentru a se adăposti și încălzi, inscripția aceasta aproape dispăruse.

Abia prin anul 1890 Statul sârb ordonă să fie curățită de fum și prevăzută cu o explicație și un zid de apărare.

Textul reconstituit al inscripției este următorul:

IMP. CAESAR DIVI NERVAE F
NERVA TRAIANVS AVG. GERM.
PONTIF. MAXIMVS TRIB. POT III
PATER. PATRIAE COS III
MONTIBVS EXCISIS ANCONIBVS
SVBLATIS VIAM FECIT
MONTIS ET FLVVII ANFRACTIBVS
SVPERATIS VIAM PATEFECIT

Pentru asigurarea legăturii cu Dacia, împăratul Traian porunci să se construiască un pod peste Dunăre de către ilustrul maistor al timpului Apollodorus din Damasc.

Acesta îl execută în anul 103 după Cristos, la punctul Egeta Castrum (Turnul-Severin de astăzi), podul constând din 22 de arcade de lemn, pe 23 de picioare din piatră cioplită, îmbrăcate în cărămizi.

Pentru trecerea corăbiilor prin cataractele dela Porțile de Fer, dispuse de asemenea să se construiască în țărmul drept un canal lung de 3,2 km, ale cărui diguri în ruine se mai văd și acum.

Astăzi, după ce s'au scurs aproape 2.000 de ani, toate aceste urme ale lucrărilor romane izbutesc încă să ne emoționeze și să ne îndrepte gândul la glorificarea în eternitate a stăpânirii de altădată a strămoșilor noștri Romani, care s'au revărsat pe pitorescul teritoriu al Banatului, făcându-l să rodească și să se bucure de civilizația Romei.

www.digibuc.ro

CĂI FERATE

GENERALITĂŢI

Banatul posedă astăzi cea mai deasă reţea de linii ferate a ţării noastre.

Să le înşirăm:

Linia principală ce vine dela Bucureşti şi leagă Turnul-Severin cu Orşova, Caransebeş, Lugoj, Timişoara, ieşind apoi afară din ţară pe la Jimbolia. De altfel, centrul de gravitaţie al mai tuturor liniilor ferate din Banat îl formează Timişoara, fiindcă aşa dictau sub regimul ungar interesele dela Budapesta.

Afară de linia principală, în Timişoara mai converg ramificaţiile dinspre: Lovrin; Periam; Arad; Radna; Buziaş; Jebel-Voiteni-Gătaia-Berzovia-Reşiţa; Ciacova-Banloc-Giera.

Alte linii intermediare sunt: Lugoj-Baziaş; Gătaia-Jamul-Mare; Jebel-Liebling; Voiteni-Baziaş; Berzovia-Oraviţa-Iam-Vârşeţ; Oraviţa-Anina; Reşiţa-Caransebeş (în construcţie).

Dintre toate liniile din Banat — şi chiar din întreaga ţară — cea mai frumoasă este de sigur porţiunea de 34 km dintre Oraviţa şi Anina. Descrierea ei fiind foarte interesantă, o dau separat mai jos.

www.digibuc.ro

Calea ferată Anina-Oravița

Porțiunea de cale ferată Anina-Oravița, în lungime numai de 34 km, este de un pitoresc captivant, neîntrecut la noi în țară. Unii îi zic chiar Semmeringul românesc.

Pornind dela Anina, traseul ei urcă, ocolind ca un șarpe uriaș, pe porțiuni tăiate când în coasta stâncilor pe la suprafață, când drept prin inima lor, când suspendat peste prăpăstii amețitoare.

De o parte și de alta a liniei ferate poți prinde cu vederea impresionantele reliefuri ale vârfurilor de munți, despărțiți prin văi frumos înverzite, pe care pasc agale numeroase vite, ce par din depărtare niște puncte pestrițe mișcătoare, pe fondul verde intens al pășunilor.

Ca într'un film de cinematograf, tablourile ce-ți trec prin fața ochilor, în mersul trenului, sunt care mai de care mai fermecătoare.

După tunelul cel mai lung, trenul străbate frumoasa porțiune Gârliște-Lișava.

Urmează apoi cel dintâi viaduct înalt, după trecerea căruia calea ferată începe să coboare, întâlnind mai puține tuneluri și mai multe viaducte.

Mai departe drumul își mai micșorează din pitoresc; trece printr'o regiune de livezi și pe lângă cele 3 piscuri din Tilva; ocolește iarăși prin păduri până la *Maidan*, unde se termină regiunea muntoasă.

Drumul de fier continuă apoi tot ocolind și scoborînd mereu, când într'o parte, când în alta; mai trece peste 3 viaducte lungi și încă altele mai mici, până ajunge în regiunea de șes a Torontalului și intră în Oravița.

In total linia Anina-Oravița trece prin 15 tuneluri și 30 viaducte.

Mai departe până la Reșița calea ferată mai trece prin stațiile intermediare: Cacova, Tirol, Berzovia și Bocșa, fără a mai prezenta ceva deosebit.

www.digibuc.ro

DRUMURI

GENERALITĂŢI

Teritoriul Banatului este străbătut de o imensă reţea de drumuri, ce leagă între ele diferitele sale localităţi, împrăştiate din belşug atât la munte, cât şi la şes.

După felul construcţiei şi întreţinerii lor, toate aceste drumuri sunt împărţite oficial în trei categorii: naţionale, judeţene şi vicinale.

Le expun pe rând.

Naţionale. Se disting două artere principale:

Prima ar fi şoseaua legată cu Turnul-Severin care, începând dela Orşova, se menţine de-a-lungul malului românesc al Dunării, fiind construită când în debleu complet, când ½ debleu şi ½ rembleu, când sub forma de tunel cu peretele dinspre Dunăre complet deschis, permiţând de altfel şi pătrunderea luminei soarelui.

Porţiunile deschise deasupra îţi apar, cum mergi pe partea dreaptă, străjuite de stânci abrupte ce par că se înalţă până la cer.

Lucrările acestei admirabile şosele, asemănătoare drumului lui Traian de pe malul drept al Dunării, au fost începute la 1835, după stăruinţele şi sprijinul contelui Ştefan Szechenyi, pentru memoria căruia se şi găseşte săpată într'o stâncă, de-a-lungul drumului din defileul Cazan, o tablă comemorativă.

Din dreptul comunei Baziaş, şoseaua naţională se abate spre Nord, trece pe teritoriul jugoslav pe la Socol, reintră apoi în Banat pe la Moraviţa, trece mai departe prin Deta, Voiteni şi Timişoara, de unde se trifurcă spre Lovrin, Arad şi Lugoj.

A doua arteră ar fi şoseaua ce porneşte din Orşova şi trece prin Mehadia, Caransebeş, Lugoj şi sfârşeşte la Timişoara.

Ramificaţiile ce le primeşte de o parte şi alta a traseului său sunt: în Mehadia spre Bozovici; în Caransebeş spre Haţeg; în Lugoj una spre Ilia şi alta spre Reşiţa.

Ca drumuri naţionale intermediare, între cele 2 artere principale descrise mai sus, sunt două:

Unul începe dela Moldova-Veche şi trece prin Stipănari-Macovişte-Răcăşdia-Oraviţa-Steierdorf-Bozovici, sfârşind la Mehadia.

www.digibuc.ro

Altul începe dela Steierdorf-Anina, trece prin Caraşova-Reşiţa-Câlnic-Moniom-Vasiova-Ezeriş-Furliug, sfârşind spre Lugoj.

Porţiunile Anina-Bozovici şi Anina-Caraşova-Reşiţa fiind cele mai interesante, le-am rezervat mai departe câte o descriere separată.

Județene. Se disting următoarele traseuri:

1. Stipănari-Şopotul-Nou-Bozovici;

2. Slatina Timişului - Brebul-Nou-Văliug-Cuptoare-Secul-Reşiţa-Soceni-Brebul-Delieneşti-Caransebeş, cu ramificaţii pe parcurs în Soceni spre Ezeris şi în Brebul spre Zorlenţul-Mare-Zorlenicior-Zgribeşti-Lugoj.

Din această ultimă ramificaţie se mai desfac subramificaţii: în Zorlenicior spre Copăcele şi Căvărar şi în Zgribeşti spre Găvojdia-Criciova-Crivina-Gladna-Făget;

3. Rusca-Cornereva-Globurel-Plugova;

4. Oraviţa-Greoni-Cacova-Secăşeni-Dognecea-Ocna de Fer-Bocşa-Română-Berzovia-Gherteniş - Moriţfeld-Gătaia-Birda - Opatiţa-Deta-Banloc-Ciavoş, cu ramificaţii pe parcurs în:

Greoni spre Milcoveni, bifurcându-se aci spre Iam şi Răcăşdia;

Secăşeni spre Goruia, bifurcându-se aci spre Caraşova şi spre Anina;

Bocşa-Română spre Valea Pai-Vişag;

Gătaia spre Gherman-Iamul Mare-Clopodia-Ferendia, cu subramificaţii în Gherman spre Moraviţa şi în Iamul-Mare spre graniţa cu Iugoslavia;

5. Şosele radiale din Timişoara spre: Giulvăz; Sân-Mihail Cărpiniş-Biled; Colonia-Mică cu trifurcaţie spre Variaş, Rovine şi Vinga; Fibiş cu bifurcaţie spre Sân-Nicolaul-Mic şi Neudorf; Sacoşul-Mare-Băile Buziaş-Lugoj-Criciova-Ciuta, cu ramificaţiile în Sacoşu-Mare spre Otveşti, bifurcându-se aci spre Tormac şi spre Jebel-Ciacova;

6. De-a-lungul Mureşului există de asemenea o şosea judeţeană care la Săvârşin trece de pe malul drept pe malul stâng, continuă apoi mai departe prin Birchiş-Dorgos-Lipova-Aradul Nou şi Periam;

7. In partea de N. E. a Banatului mai sunt:

Voislova-Rusca-Montană - Luncani-Coşava; Drinova - Bârna-Bethausen-Dobreşti-Zăbalţi, cu ramificaţiile Bârna-Pogăneşti; Bethausen-Balinţ-Coşteiul-Topolovaţu-Mic-Şiştarovăţ-Lipova etc.

*
* *

Din categoria drumurilor vicinale ce sunt trasate ca o uriaşă plasă până la cele mai mici comune — trecând peste munţi, dealuri şi şesuri, acestea fiind într'un număr extrem de mare — nu voiu aminti decât pe cele ale Soc. Reşiţa între Reşiţa şi Anina ca fiind cele mai interesante pentru turişti. Acestora le-am rezervat descrieri separate.

www.digibuc.ro

Şoseaua naţională Anina - Bozovici

Acest drum porneşte din Anina-Steierdorf şi se coboară şerpuind elegant printre pereţi înalţi de stâncă până intră pe Valea Minişului, al cărui curs îl însoţeşte mai departe prin văi deschise şi acoperite din abundenţă cu fâneţe ce răspândeşte un miros specific şi plăcut.

In traseul său drumul trece pe la Chirşa, unde se află instalată a doua fabrică pentru distilarea lemnului, exploatată astăzi de Soc. Margina-Reşiţa.

Mai departe drumul se pierde iarăşi între defileuri de stânci abrupte, unde cel mai mic sgomot dă nişte ecouri asemănătoare tunetului, rezonanţa fiind foarte pronunţată.

O margine a drumului este însoţită de apa Minişului, care devine mai sprintenă şi mai poetică în semiîntunericul etern al masivilor apropiaţi ce nu lasă să se strecoare nicio rază de soare.

Deodată o frumoasă cascadă ţi se prezintă în faţa ochilor. Este o apă venită în ascuns ce ţâşneşte dintr'un perete de stâncă şi se prăvăleşte dela înălţime ca dintr'o gură uriaşă de balaur. După ce o admiri cercetând-o din toate părţile, o părăseşti cu regretul că fiindu-ţi timpul măsurat nu o poţi admira mai mult. Porneşti deci mai departe, străbătând alte ţinuturi noi ce-ţi ies în cale şi-ţi încântă ochiul.

Simţi o plăcută desfătare în faţa frumoaselor peisaje cu diferite nuanţe de verde plăcut.

Urmează apoi un mic defileu şi iarăşi o poiană până ce ajungi la ţinta urmărită, adică la Bozovici.

Şoseaua naţională Anina-Caraşova-Reşiţa

O şosea naţională care nu prea face fală serv. întreţinerii drumurilor, lungă de cca 27 km, leagă între ele localităţile Anina şi Reşiţa.

Cam la jumătatea acestui drum, unde traversează râul Caraş, se află *Caraşova,* o mare comună locuită de bulgari romano-catolici, care-şi păstrează şi astăzi limba şi portul lor naţional.

Lateral drumului, la o depărtare de cca 4 km deasupra apei Caraşului, se găsesc nişte ruine care nu sunt altceva decât resturile vechei cetăţi Caraşova, cunoscută pe la anul 1266.

Pornind mai departe spre Reşiţa, prin *cheile Prolasului,* ţi se prezintă în faţa ochilor nişte peisaje carstice superbe.

Regiunea aceasta este presărată aproape în întregime cu numeroase peşteri şi râuri subterane încă neexplorate.

De asemenea întâlneşti şi numeroase pâlnii de teren zise doline, la adâncimi foarte mari, a căror apă serveşte chiar la băut, cum este cazul la Jabalcea.

Şi astfel, desfătându-ţi ochii în faţa atâtor privelişti, ajungi pe nesimţite la Reşiţa.

www.digibuc.ro

Drumurile Societăţii Reşiţa

Drumurile de pe Domeniile Soc. Reşiţa sunt numeroase şi în legătură cu exploatările ei de păduri şi mine. Descriu însă mai jos numai pe cele 2 principale, care au de scop a face legătura propriu zisă între Reşiţa şi Anina.

I. *Drumul prin Comarnic, Navezul-Mare* şi *Cereşnaia.*

Dacă porneşti din Reşiţa în direcţia S.-E., pe la depozitul de lemne al Soc. Industria şi Distileria Lemnului, denumită şi Margina-Reşiţa, vehiculul urcă greu coasta din faţă a muntelui. O abatere greşită spre stânga te poate asvârli cu totul în prăpastia ce se deschide în jos spre valea Sodolului.

După o porţiune de câţiva km, parcurşi numai prin desiş de pădure umbroasă, întâlneşti la dreapta ramificaţia de drum ce vine dinspre Reşiţa, pe deasupra Domanului dela vila Direcţiunii, iar la stânga ţi se deschide o întinsă privelişte spre satul *Cuptoare,* aşezat în mijlocul unei minunate ghirlande de munţi, al cărei contur este dat de o rază ce se pierde în orizontul depărtat.

De aci drumul şerpuieşte în continuu, urcând şi coborînd prin regiuni cu păduri umbroase, alternând cu poieni întinse ce-ţi aduc un miros plăcut de brad şi fân proaspăt cosit.

După ce ai trecut de jumătatea drumului spre Comarnic, întâlneşti la stânga ramificaţia de drum ce vine dinspre *Secul-Cuptoare.*

Străbătând mai departe regiuni din ce în ce mai încântătoare, ajungi la Comarnic cu renumita peşteră ce-i poartă numele, spre stânga, şi o drăguţă şi liniştită casă de pădurar spre dreapta; treci apoi pe la *Navezul-Mare, Cereşnaia,* de unde începi să cobori la *Anina.*

Acest drum fermecător are în total 45 km.

II. *Drumul pe valea Berzavei.*

Pentru a simţi senzaţia plăcută de coborîre lentă şi totodată ca autovehiculul ce te poartă să consume o cantitate mai mică de benzină, se recomandă ca drumul pe valea Berzavei să fie parcurs în sensul dela Anina la Reşiţa. De obicei aşa se şi întâmplă.

Oricine a parcurs drumul dela Reşiţa la Anina pe ruta I descrisă mai sus, la întoarcere ia ruta II pe valea Berzavei, care de altfel îi prezintă noi privelişti cel puţin tot aşa de interesante.

La început drumul este acelaşi ca la sosire, pe la cimitirul cu impunătorul monument ce-ţi aminteşte de marea catastrofă dela minele din Anina din anul 1920.

După ce parcurgi o scurtă porţiune, apuci pe drumul lateral spre dreapta, ce trece numai prin codri de brazi, ajungând astfel la splendidul lac Bohui ce l-am descris deja separat.

Mai departe drumul te duce vrăjit tot prin codri seculari de brazi, ce răspândesc în efluvii mirosul plăcut şi fortifiant de răşină.

După un parcurs de vreo 20 km ajungi într'un luminiş de unde poţi cuprinde cu vederea întreaga panoramă a unor superbe ghirlande de munţi îmbrăcate cu păduri de brazi şi fagi.

De aci drumul, ocolind în serpentină, trece pe la minunata vilă Clause, construită şi înzestrată cu tot confortul modern. Aşezată într'o

www.digibuc.ro

regiune împădurită de brazi și fagi seculari și umbroși, această vilă pare ca ascunsă cu gelozie de administratorii de ieri ai Societății Reșița.

De curând, în urma unei dispozițiuni dela centru, s'a defrișat terenul din imediata ei apropiere, tăindu-se câțiva arbori înconjurători, astfel ca soarele să o poată scălda mai toată ziua cu razele sale binefăcătoare.

Continuând itinerariul nostru, trecem pe la Văliug, de unde mai departe te însoțește pas cu pas cursul sgomotos al râului Berzava. Imediat la ieșirea din Văliug poți vedea spre dreapta barajul Crainicel-Brazova, amenajat în prezent și ca strand, iar ceva mai la vale impozantul baraj Văliug.

Până să ajungi la Reșița, punctul final al călătoriei, drumul mai trece pe sub 2 mari apeducte, după care urmează pas cu pas toate sinuozitățile albiei Berzavei, secătuită aproape total, apa sa fiindu-i oprită la cele 2 baraje amintite mai sus.

Din distanță în distanță munții par că-și deschid pântecele și lasă să se scurgă pe cărărui câte un izvor cu apa rece și limpede ca cristalul, în timp ce autovehiculul te poartă pe nesimțite mai departe însoțit de concertul produs de apa în mișcare a Berzavei.

Bolboroseala ce o face râul se datorește însă numai apelor strânse din izvoarele și pârâiașele sale laterale cu care conflueazä ici și colo. De asemenea se aude și sgomotul armonios ce-l face adierea vântului, atingând în treacăt frunzele arborilor ca o mână dibace ce scoate acorduri plăcute de pe clapele unui pian.

Priveliștile ce ți se prezintă pe această porțiune de drum prin fundul văii îți inspiră când plăcere, când groază. Plăcerea ți-o dă poienile acoperite cu fânețe proaspătă, iar groaza, coloșii de piatră ce stau înfipți pe coastă, amenințând să se surpe și să-ți bareze calea, precum și bandiții care uneori se pripășesc pe aci.

In sfârșit, după 75 km de drum ajungi la Reșița, tocmai când soarele apune, trăgând după sine ultimele fire de beteală întârziate la orizont. Aici trebue să mulțumești lui Dumnezeu că te-a avut în pază și te-a scăpat de a fi răsturnat în vreo prăpastie.

Acest pericol nu este exclus dacă ne gândim la mulțimea de sinuozități ale traseului de-a-lungul văilor prăpăstioase ale terenului.

Coborînd din vehicul, simți cum nervii ți se destind din încordarea extraordinară a acestei călătorii, sbuciumată și emoționantă prin atâtea tablouri vii.

In liniștea orașului efortul făcut se transformă deodată într'o melancolie plăcută, care nu este efectul oboselii, ci mai mult acel „uf" de ușurare, când cineva a trecut prin momente de pericol.

Totuși trebue mărturisit că frumusețea de paradis a regiunii străbătute întrece cu mult riscurile ce le-ai încercat.

www.digibuc.ro

ÎNCHEIERE

Terminând aceste puține pagini, în care am căutat să arunc o privire asupra frumuseților Banatului, prezentându-l fugar cititorului în scurtă descriere, în date și în imagini, încerc părerea de rău că nu am putut să întreprind o lucrare și mai amănunțită asupra acestei minunate provincii.

O lucrare vastă asupra Banatului este necesară pentru motivul că acest colț de țară e presărat cu frumuseți unice, care sunt foarte puțin sau de loc cunoscute.

Ea nu se poate întreprinde însă decât cu un foarte puternic sprijin financiar.

Prezint, deci, cititorilor provincia Banatului în acest cadru strâmt, în acest cadru care te forțează la fiecare rând să renunți la un cuvânt, la o descriere, la o prezentare mai caldă și mai amplă. Incheiu, însă, cu dorința, pe care sper s'o văd odată împlinită, de a putea da literaturii noastre turistice această lucrare într'o formă cât mai completă.

Și mai încheiu cu convingerea și cu mulțumirea de a fi făcut, totuși, prin aceste puține rânduri, o dâră, un drum, pe care mâine îl vor bătători, poate cu mai mult succes, alți confrați, alți îndrăgostiți de farmecul nemărginit al frumuseților bănățene.

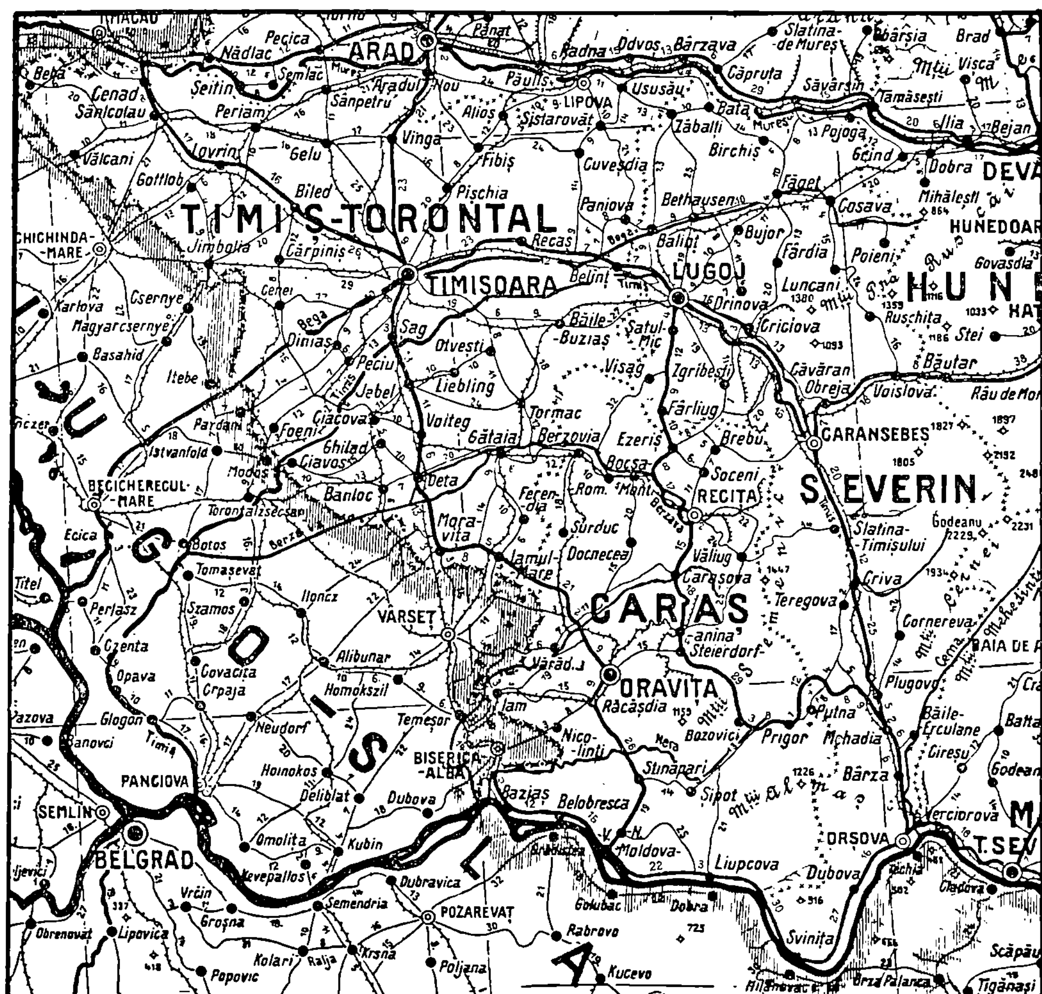
Mulțumirea mea cea mare, însă, este gândul că d-ta, cititorule, când vei termina aceste rânduri, vei începe să iubești provincia Banatului, această românească țărișoară a corurilor, a visului și a doinelor; vei începe s'o iubești și te vei duce să o vezi, pentru a-ți rămâne cu adevărat dragă pentru totdeauna.

www.digibuc.ro

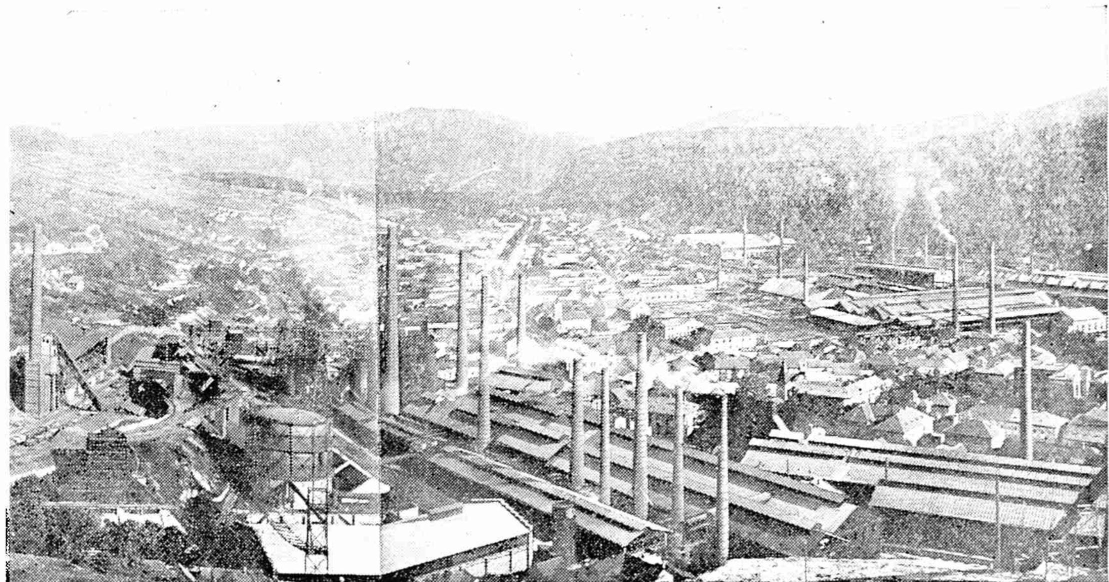
HARTĂ
ȘI VEDERI

www.digibuc.ro

Harta Banatului. Scara 1: 644.000

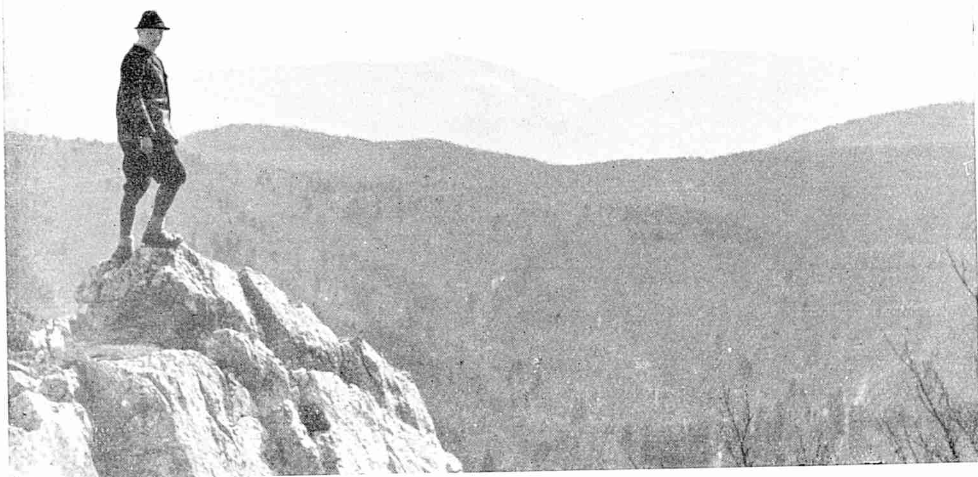
www.digibuc.ro

Vedere generală a Reşiţei

Reşiţa : Situaţia actuală a furnalelor înalte cu grupul de cowperi şi terasele pentru cox, minereuri şi calcar.

www.digibuc.ro

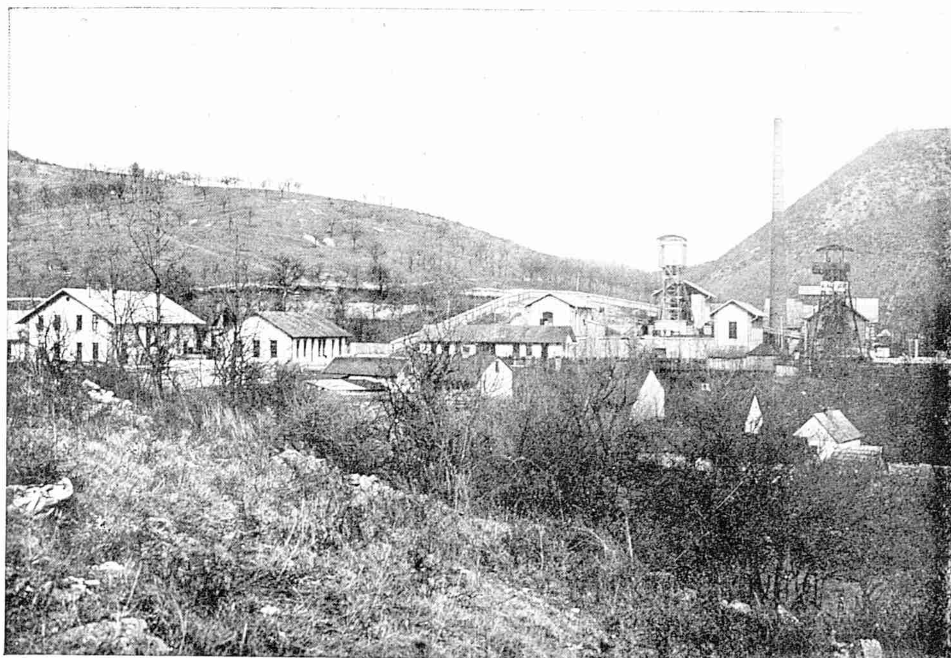

Secul: Piatra Albă. În planul din dos Muntele Gozna.

Valea Domanului: La Izvorul Cald.

www.digibuc.ro

Doman: Vedere generală.

Mina de cărbuni Doman: Puţurile de extracţie Szecseny şi Almasy.

www.digibuc.ro

Secul: Grup de excursionişti.

Delieneşti: Grup de excursionişti şi femei târnovence strânse dela cosit.

www.digibuc.ro

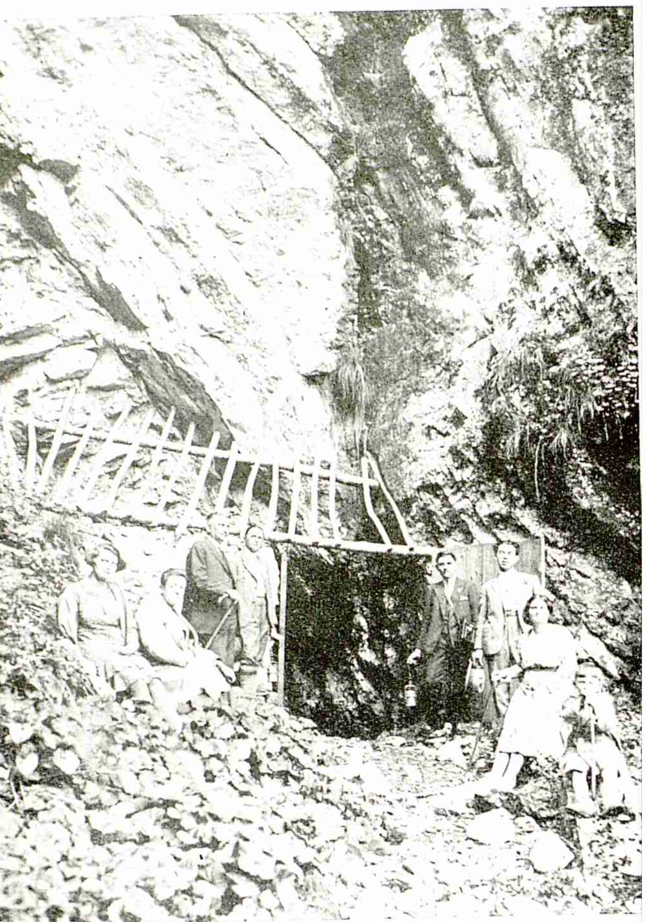

Comarnic: Cantonul şi crescătoria de păstrăvi.

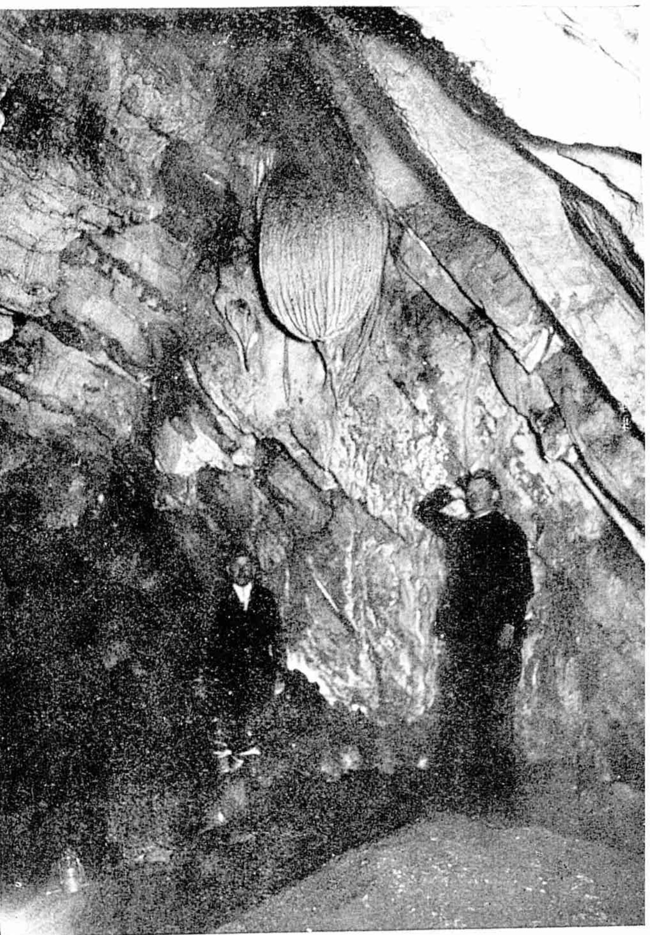

Valea Comarnicului.

www.digibuc.ro

Peştera Comarnic : Intrarea.

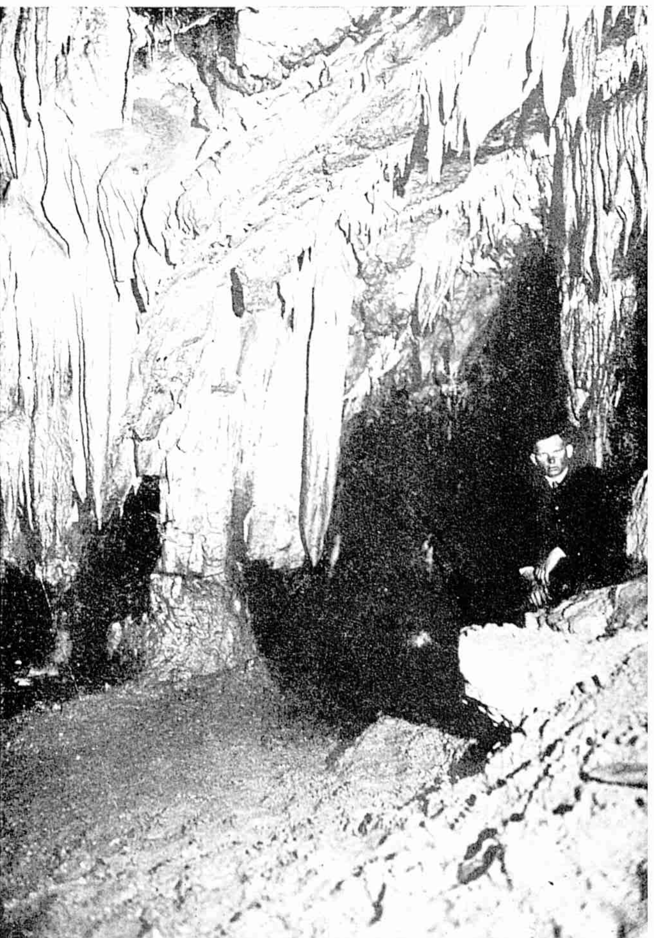

Peştera Comarnic : Nuca gigantică.

www.digibuc.ro

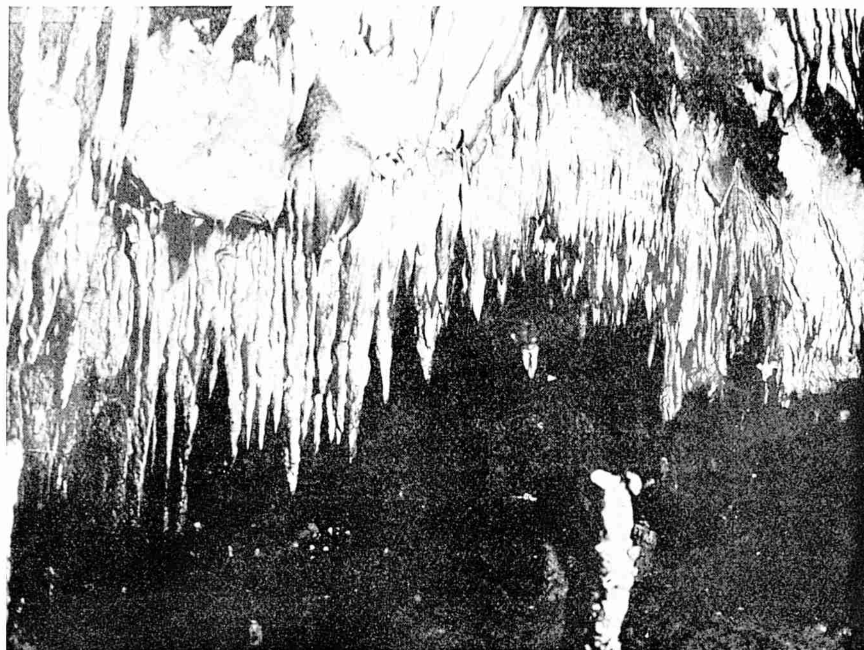

Peştera Comarnic: Orga mică.

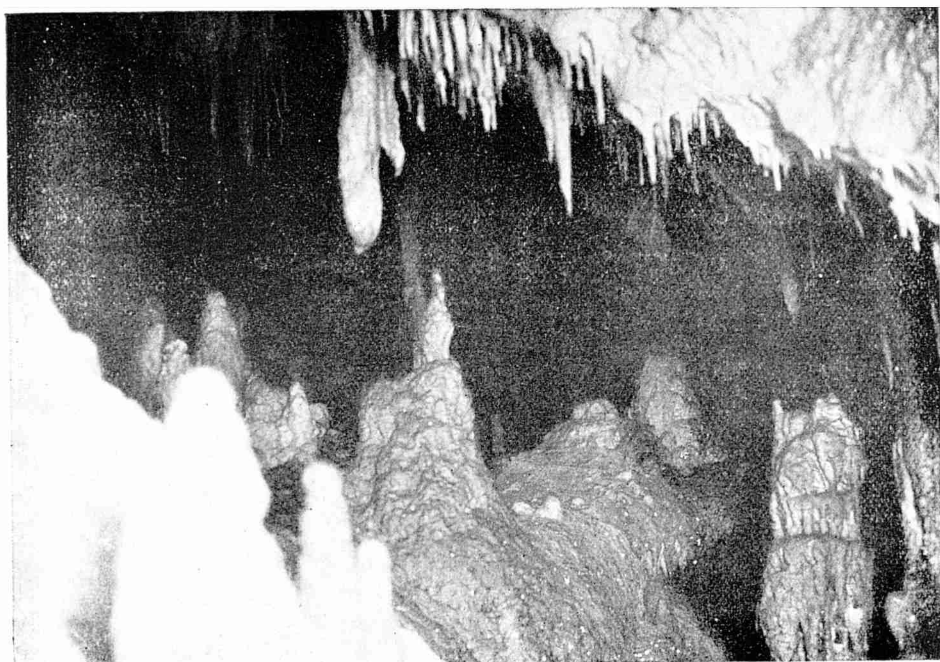

Peştera Comarnic: Intrarea în infern.

www.digibuc.ro

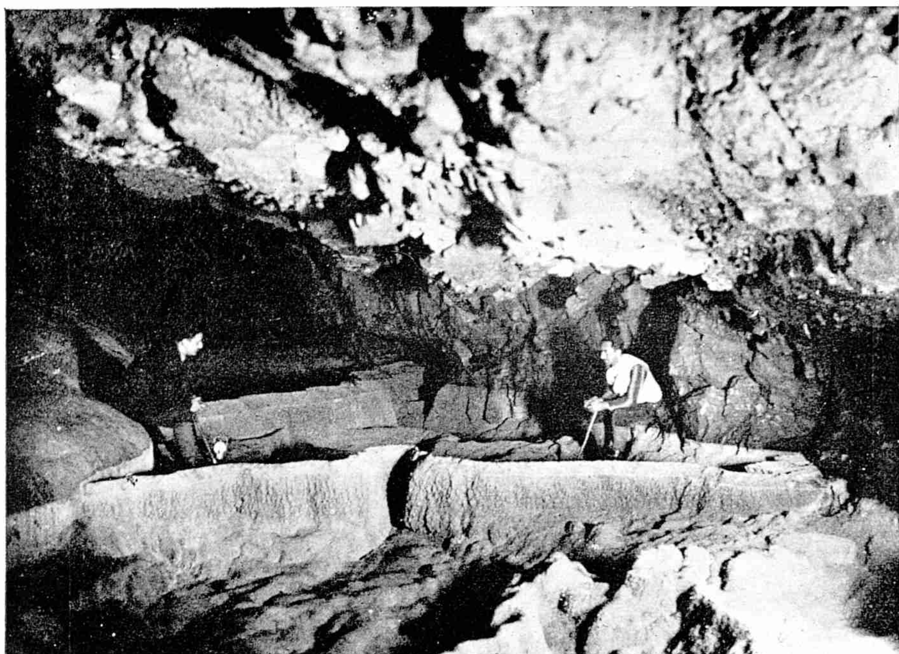

Peştera Comarnic: Daracul sau Poarta Dracului.

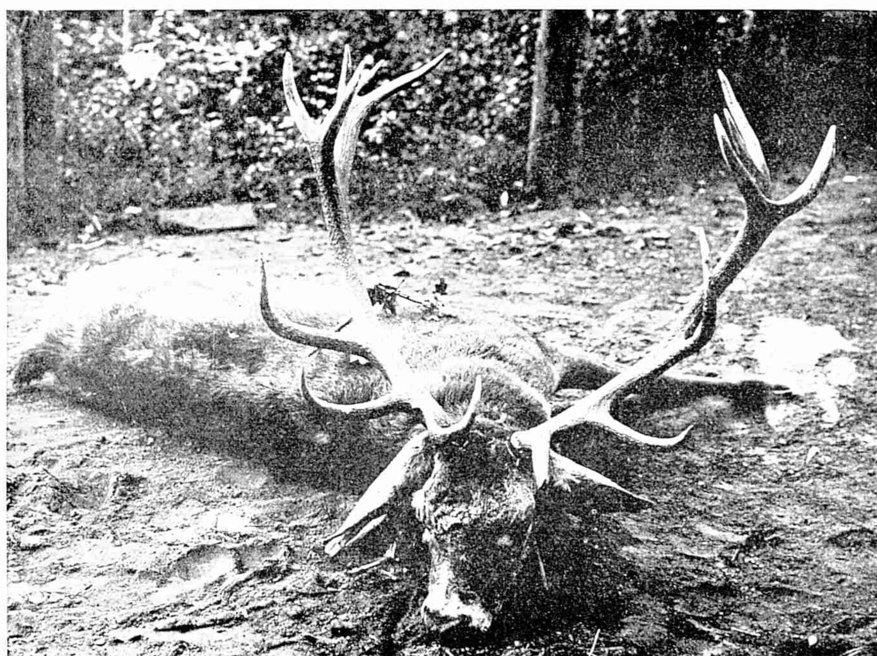

Peştera Comarnic: Camera Virginelor.

www.digibuc.ro

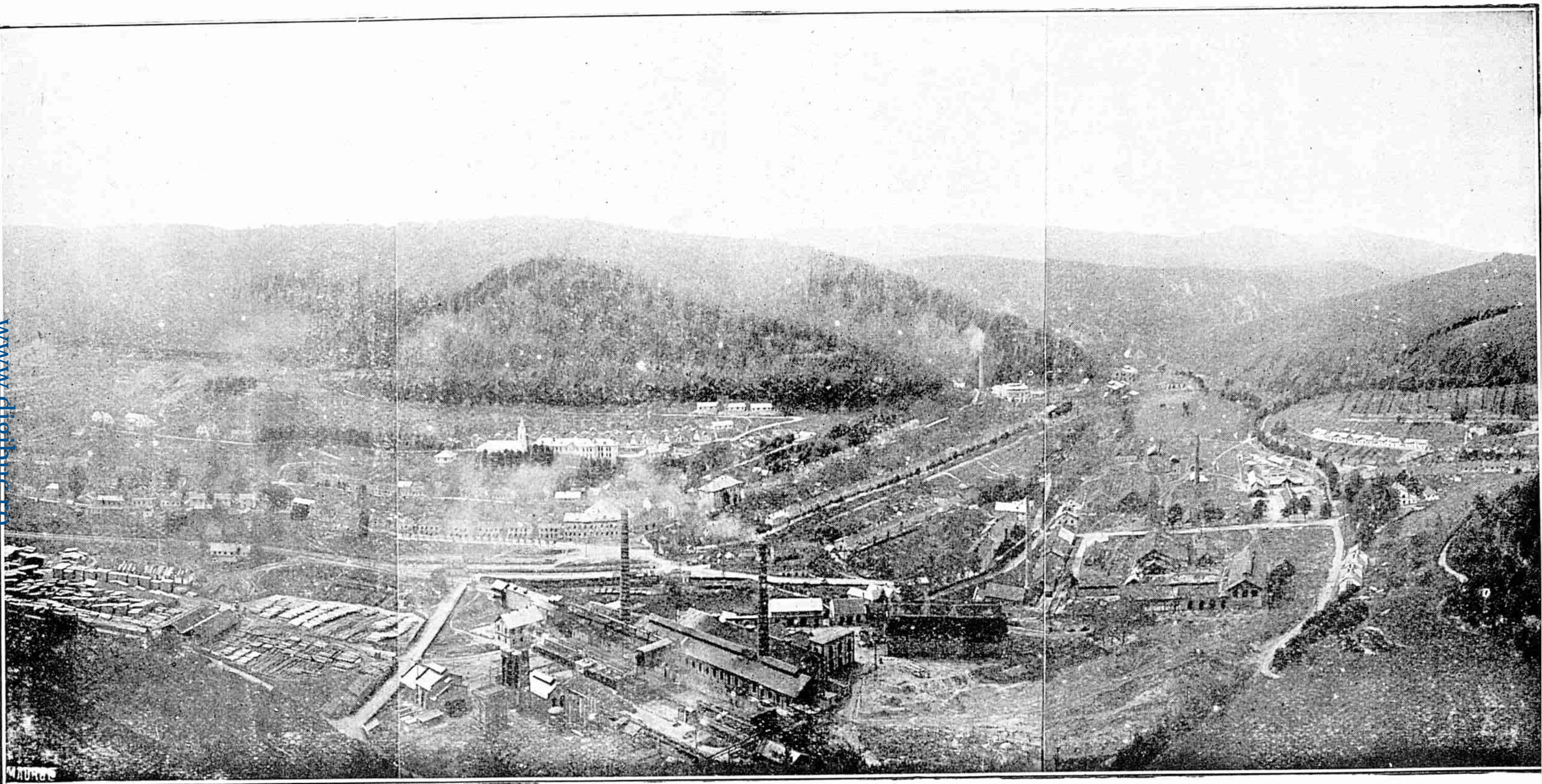

Peştera Comarnic: Bastioanele lipsite de apă, toamna.

O victimă a pasiunei.

www.digibuc.ro

Vedere generală a Aninei.

www.digibuc.ro

O vedere luată lângă Anina.

www.digibuc.ro

Bozovici: Vedere generală.

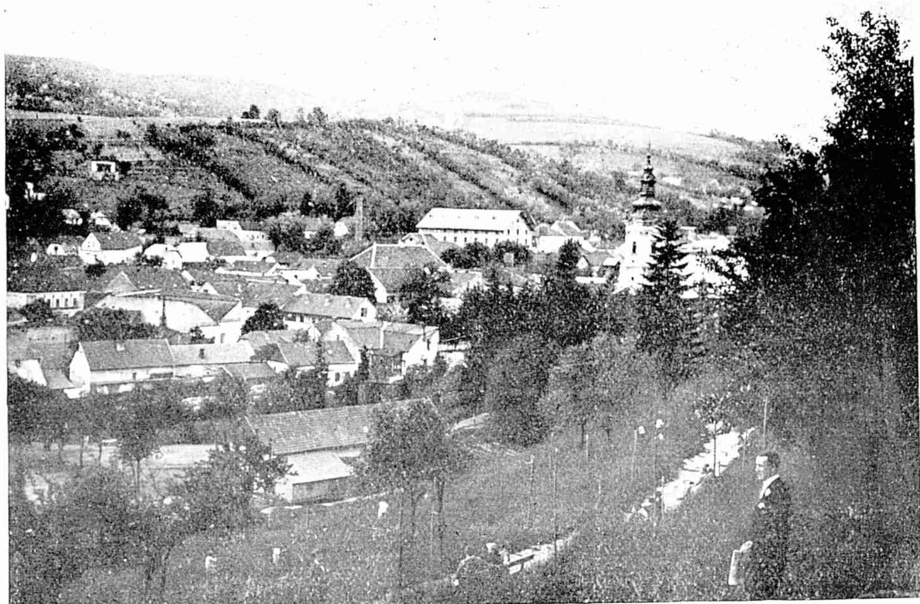
Lăpuşnicul Mare: Vedere din sat.

www.digibuc.ro

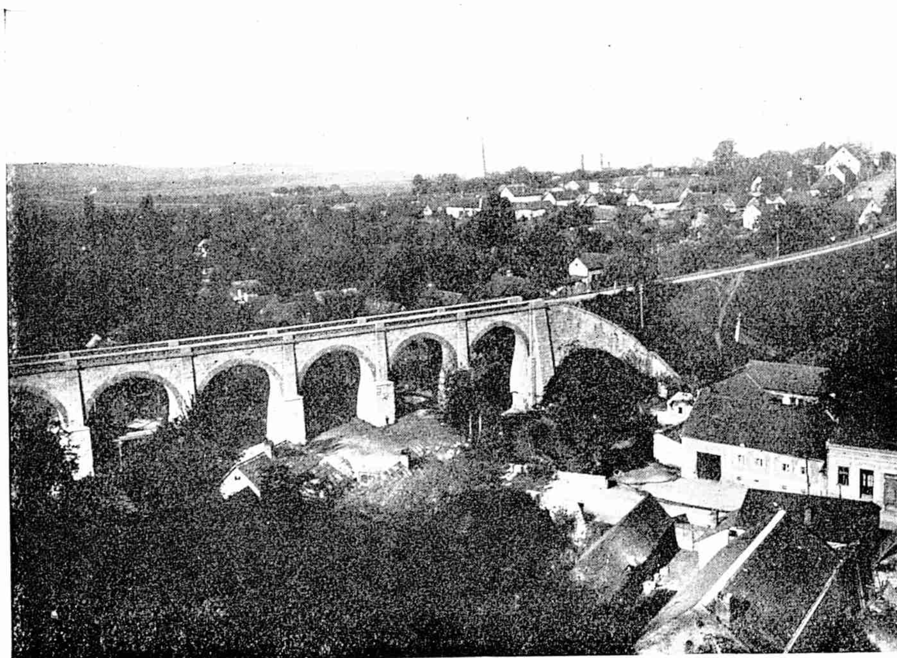

Borlovenii-Vechi.

www.digibuc.ro

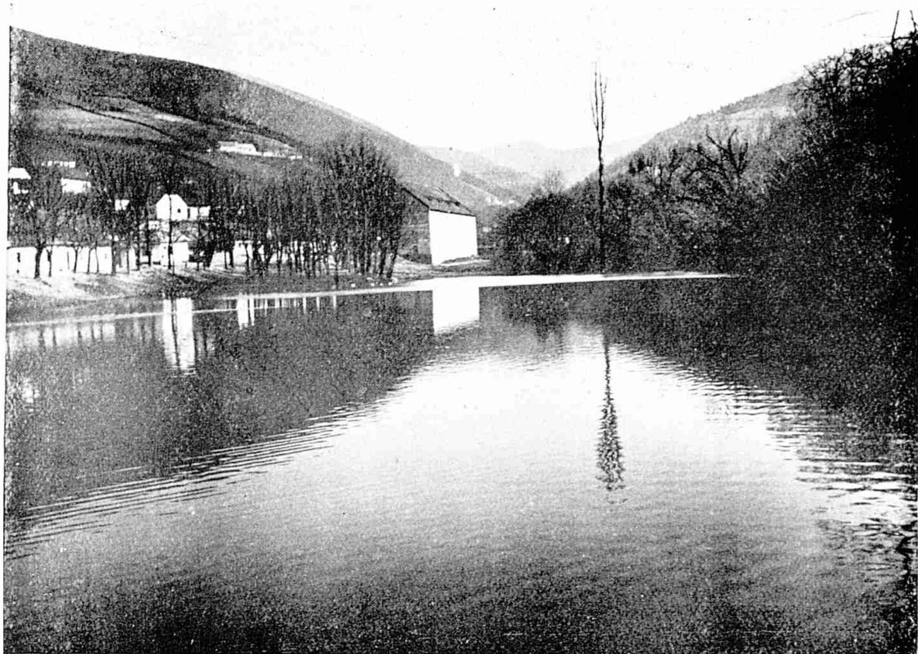

Oravița: Vedere din Maier.

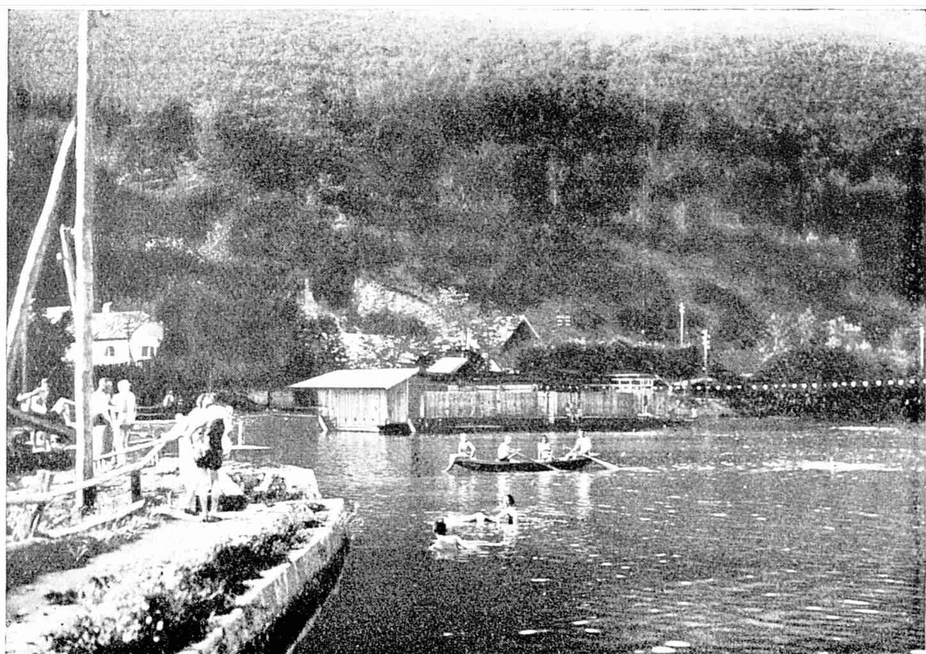

Oravița: Viaductul C. F. R.

www.digibuc.ro

Oraviţa: Lacul Mic.

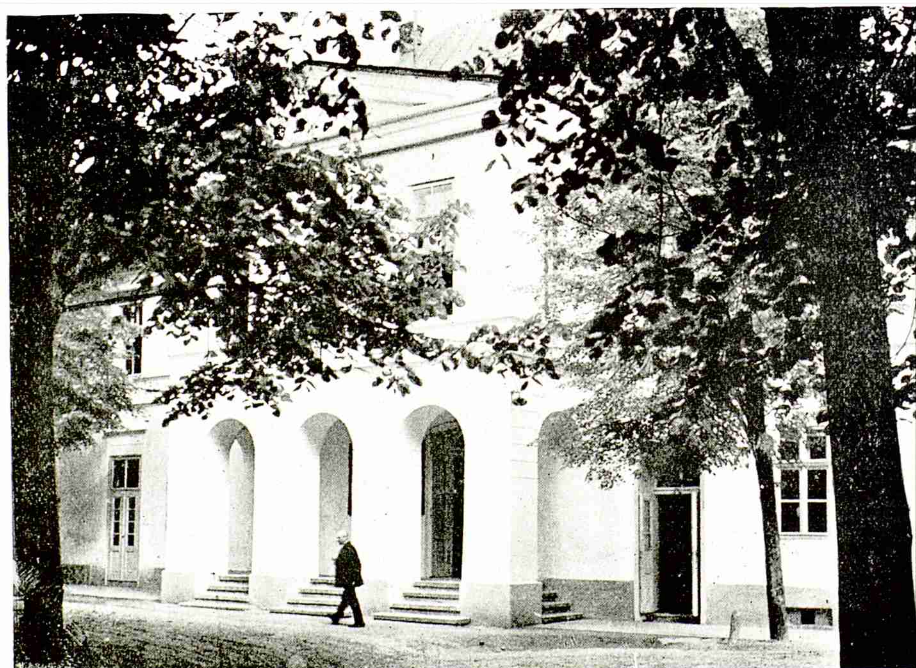

Oraviţa: Lacul Mare. Strandul.

www.digibuc.ro

Oravița: Banca Națională.

Oravița: Teatrul, construit în 1816.

www.digibuc.ro

Oraviţa: Liceul „General Dragalina", cu vederea statuei „Regele Ferdinand"

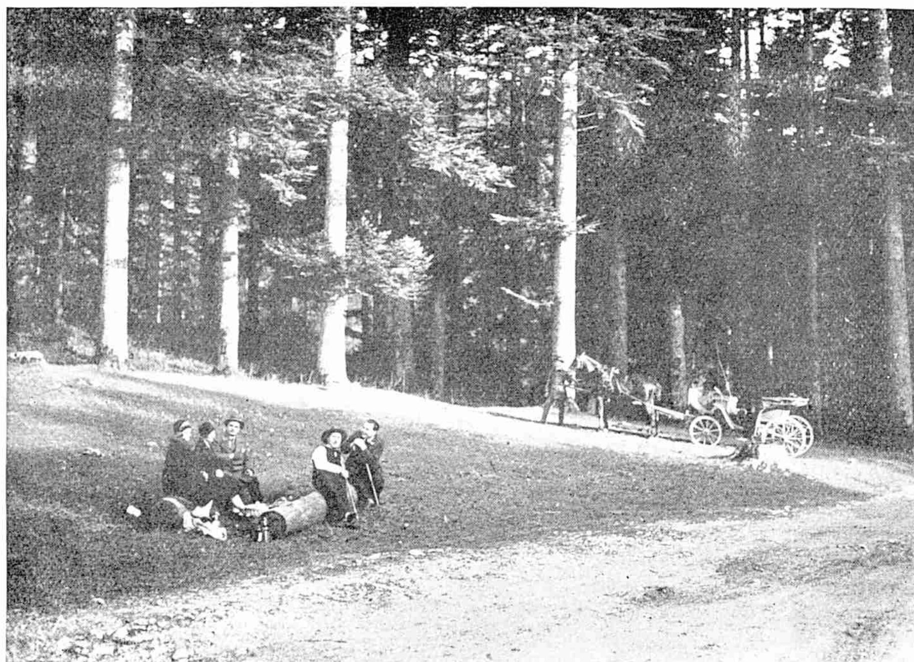

Oraviţa: Parcul şi Palatul Prefecturii.

www.digibuc.ro

Muntele Simeon.

Poiana Iuliei.

www.digibuc.ro

Vedere în amurg, lângă Oravița.

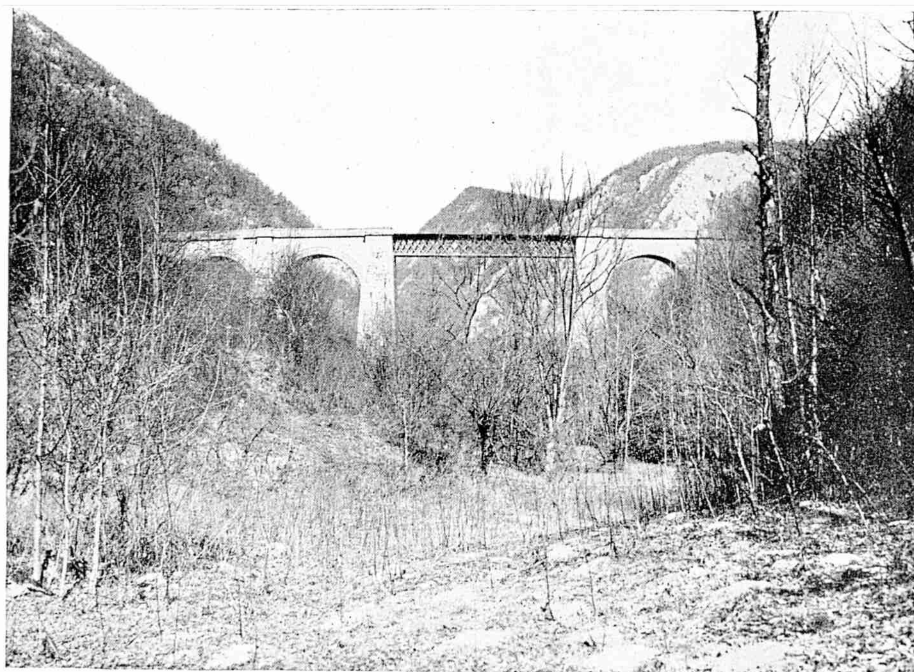

Cascadele Jitinului.

www.digibuc.ro

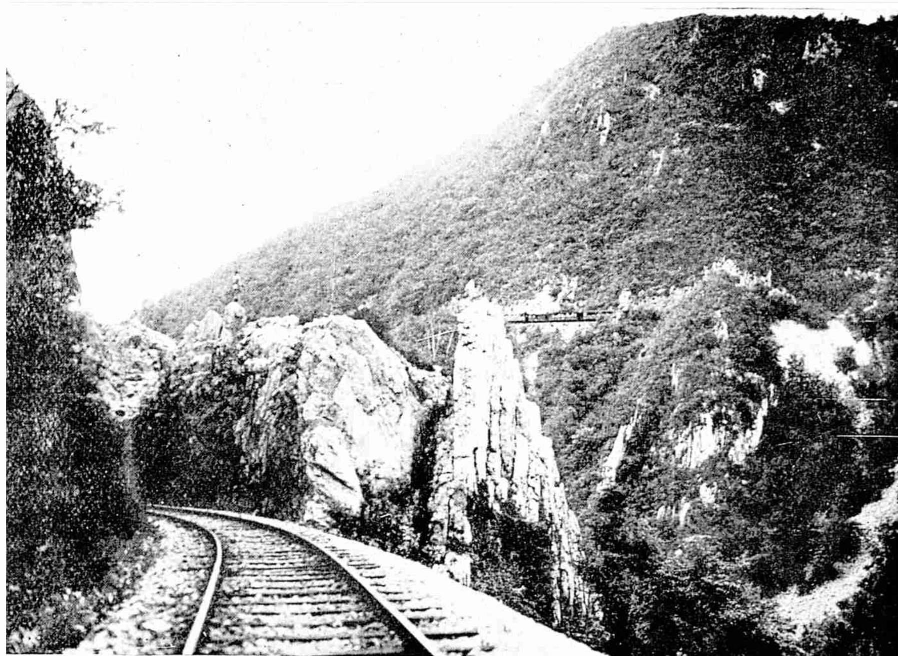

Peştera dela Izvorul Jitin.

Pe linia Oraviţa Anina: Viaductul Jitin.

www.digibuc.ro

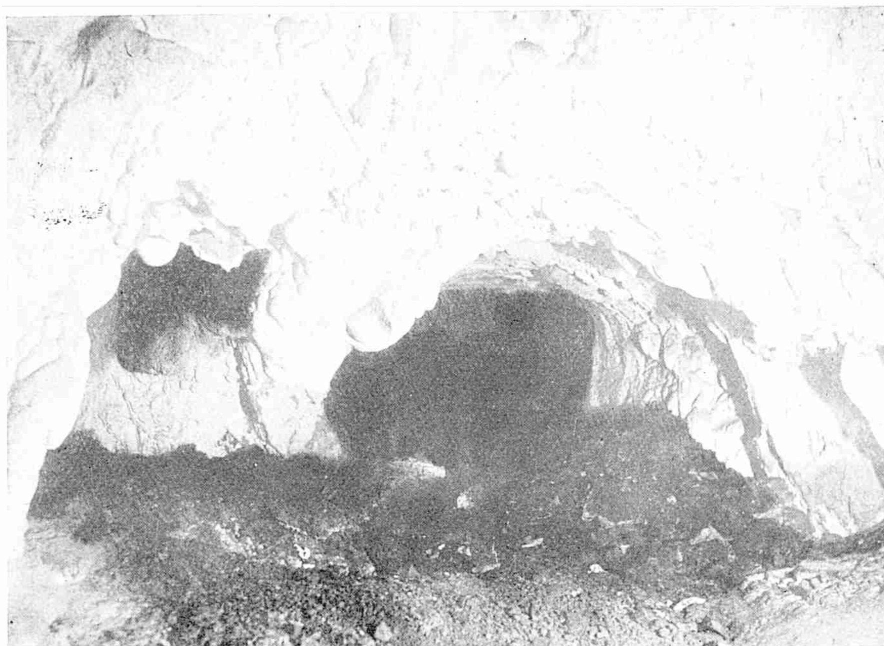

Pe linia Oraviţa-Anina.

Grup de ziarişti, spre Rol.

www.digibuc.ro

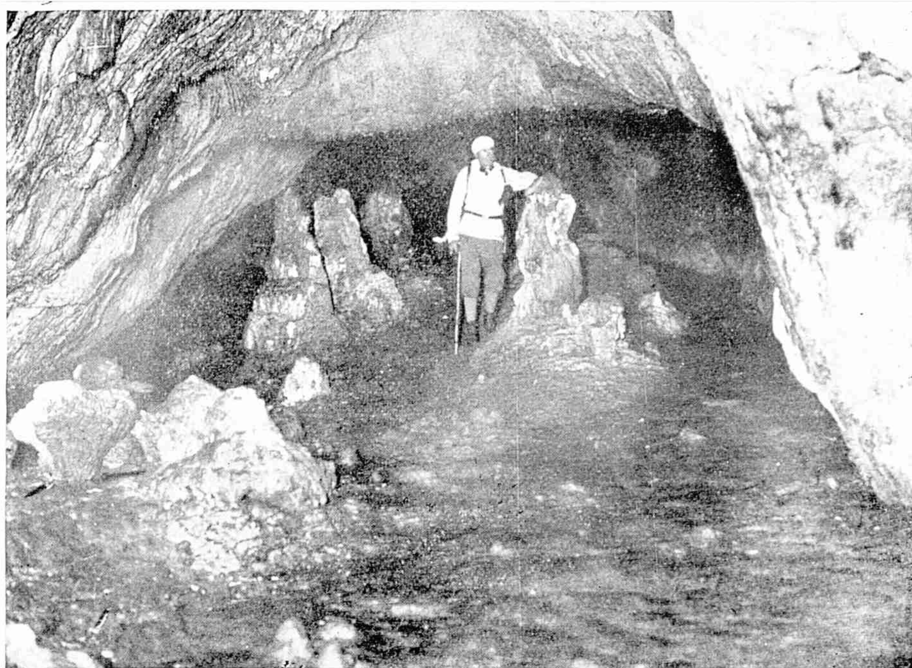

Peştera Adam-Neamţu.

Peştera Adam-Neamţu : Sub Baldachin.

www.digibuc.ro

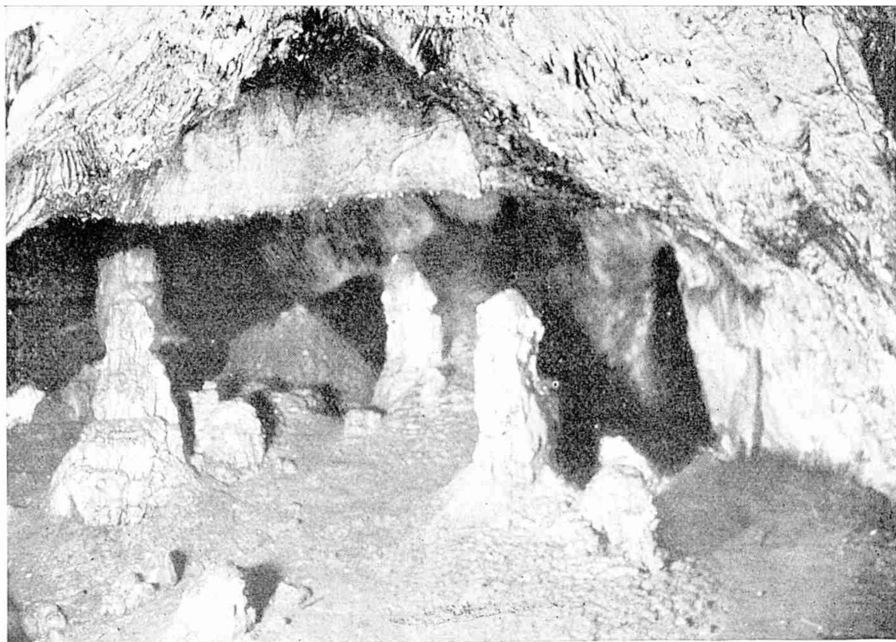

Peştera Ponor: Altarul.

Peştera Ponor: Formaţiuni.

www.digibuc.ro

Peştera Ponor: Formaţiuni.

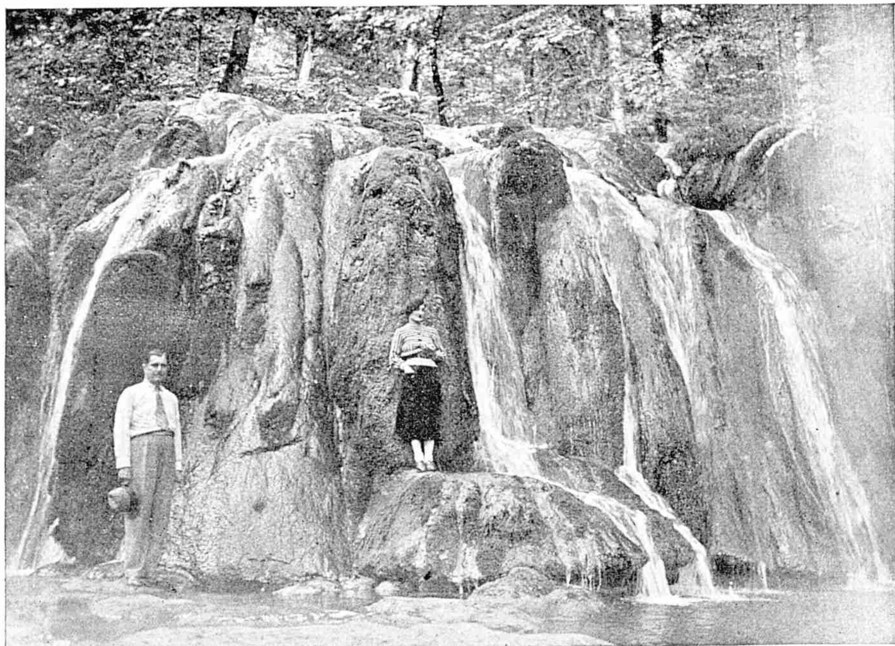
Vederi de pe lacul Bohui.

www.digibuc.ro

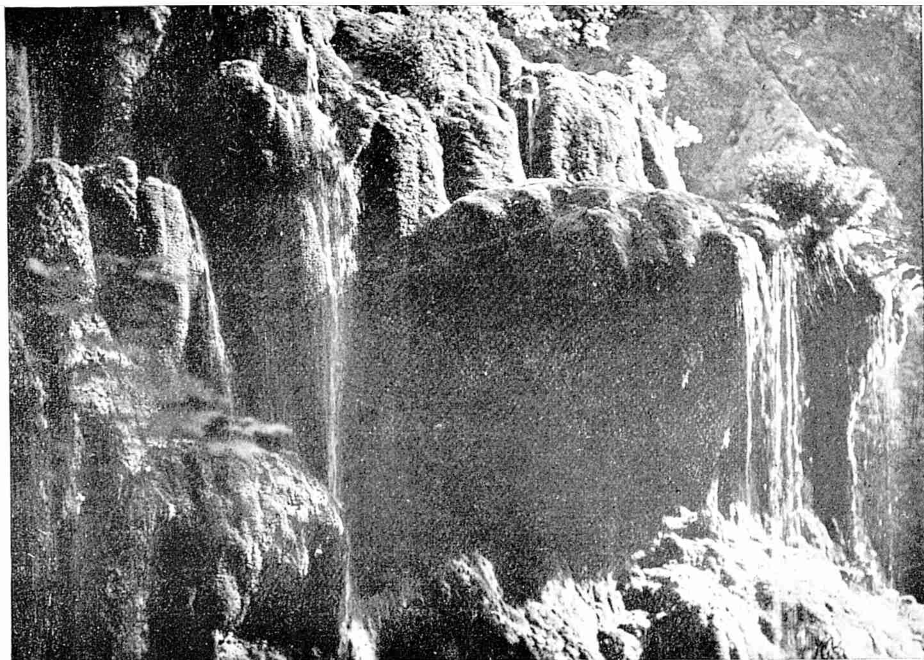

Beuşniţa: Cascada de Jos.

www.digibuc.ro

Beuşniţa: Cascada Mijlocie.

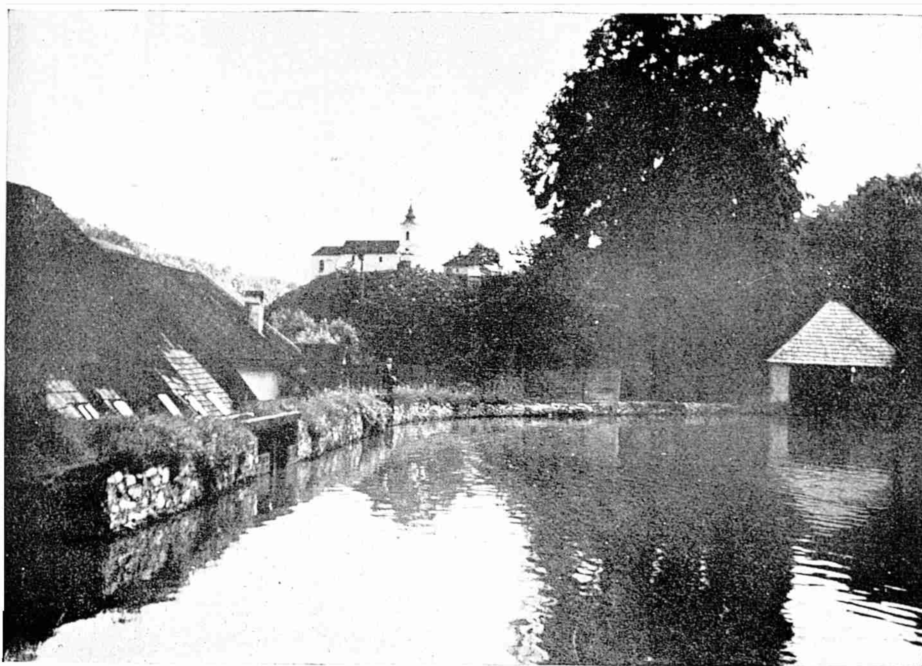

Beuşniţa: Cascada de Sus.

www.digibuc.ro

Ciclova-Montană : Fabrica de bere.

Ciclova-Montană : Lacul.

www.digibuc.ro

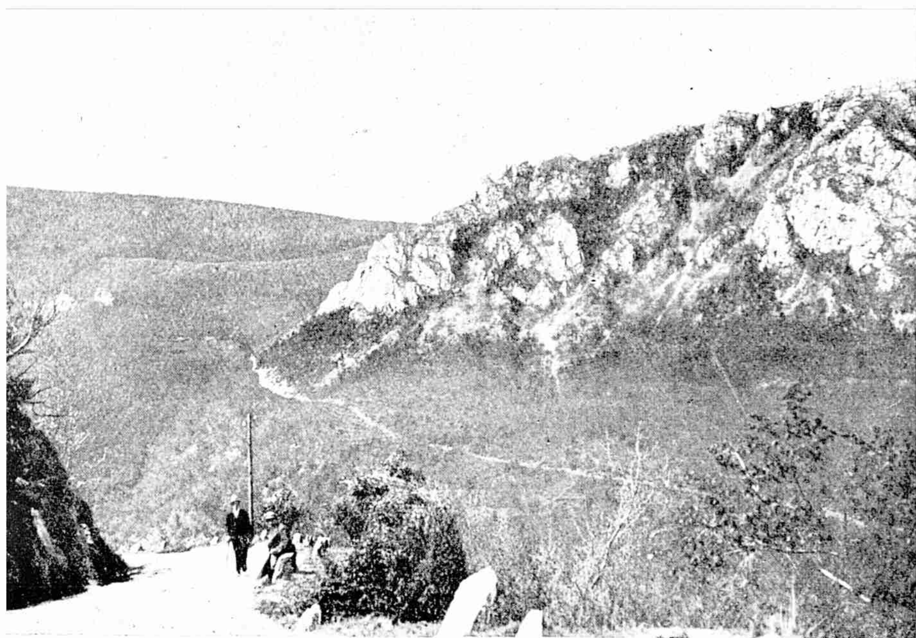

Cascada Ciclova.

www.digibuc.ro

Mânăstirea „Călugăra“.

Sasca: Muntele Gheorghe.

www.digibuc.ro

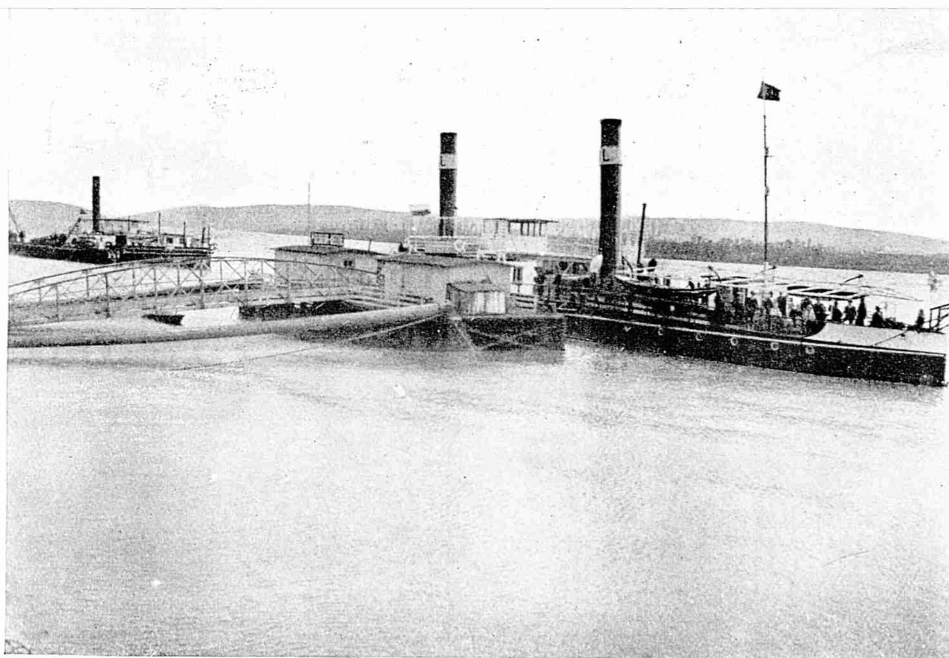

Sasca: Cheile pârâului Şuşara.

www.digibuc.ro

Moldova-Nouă: Vedere generală.

Moldova-Nouă: În port.

www.digibuc.ro

Baziaş: Vederea gărei.

www.digibuc.ro

Ada-Kaleh: Vederea generală.

Ada-Kaleh: O vedere de front.

www.digibuc.ro

Lugoj: Splaiul Coriolan Brădiceanu, de-a-lungul Timişului. Vedere cu liceul şi Teatrul Comunal.

Lugoj: Strada Bisericii. In dreapta se vede biserica catolică.

www.digibuc.ro

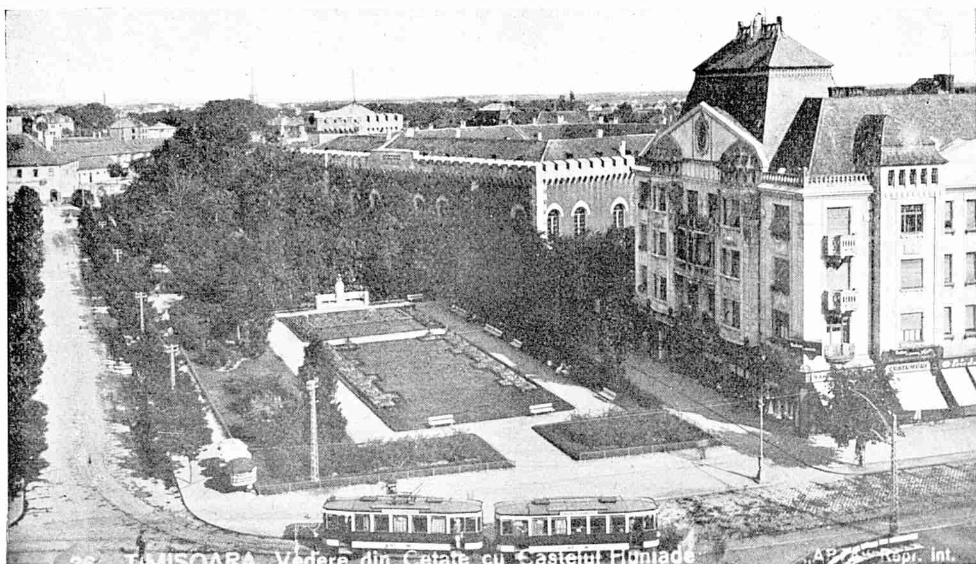

Lugoj: Vedere generală.

Lugoj: Administrația Financiară. În fund și turnul bisericii greco-catolice.

www.digibuc.ro

Timişoara: Vedere din Cetate cu Castelul Huniade.

Timişoara: Vedere cu Teatrul Comunal.

www.digibuc.ro

Timişoara: Podul Decebal.

112

Timişoara: Liceul Piariştilor.

www.digibuc.ro

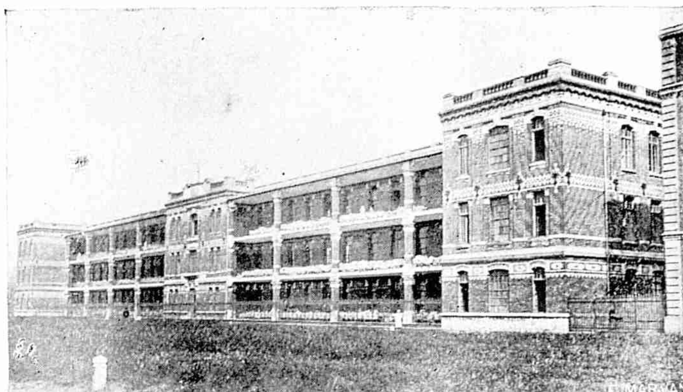

Timişoara: Bulevardul Regele Ferdinand şi Palatul Loyd.

Aurora Banatului-Steierdorf: Vedere generală.

www.digibuc.ro

Aurora Banatului: Spitalul

Aurora Banatului: Vila Elisabeta dela Sanatoriu.

www.digibuc.ro

Aurora Banatului: Vila Eva dela Sanatoriu.

Aurora Banatului: Vila Sommerfrisch.

www.digibuc.ro

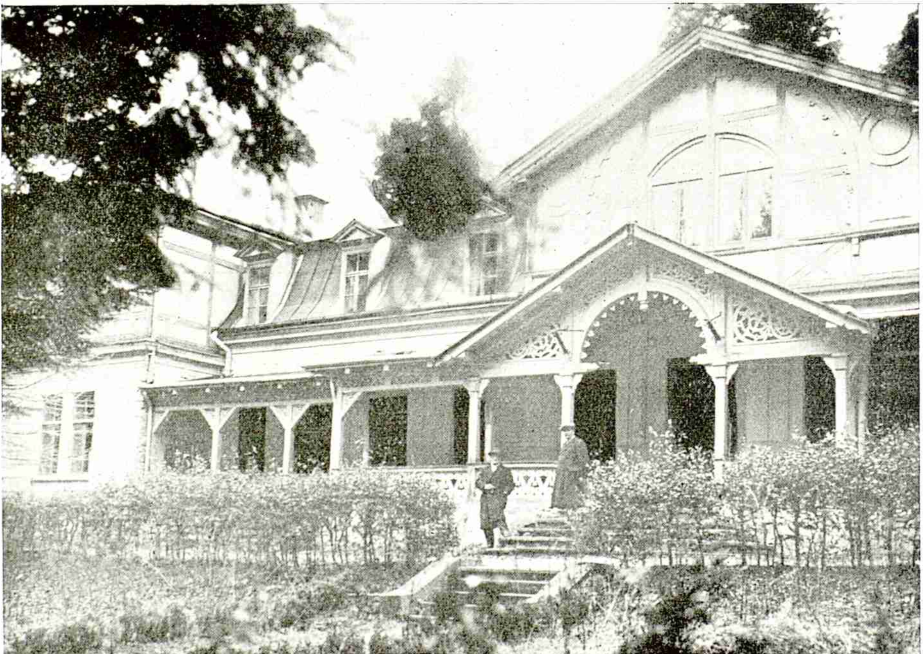

Marilla: Vila Maria.

www.digibuc.ro

Marilla : Vila Marilla.

Marilla : Restaurantul.

www.digibuc.ro

Marilla: Vederea Parcului.

Cascada Marilla: Primăvara.

www.digibuc.ro

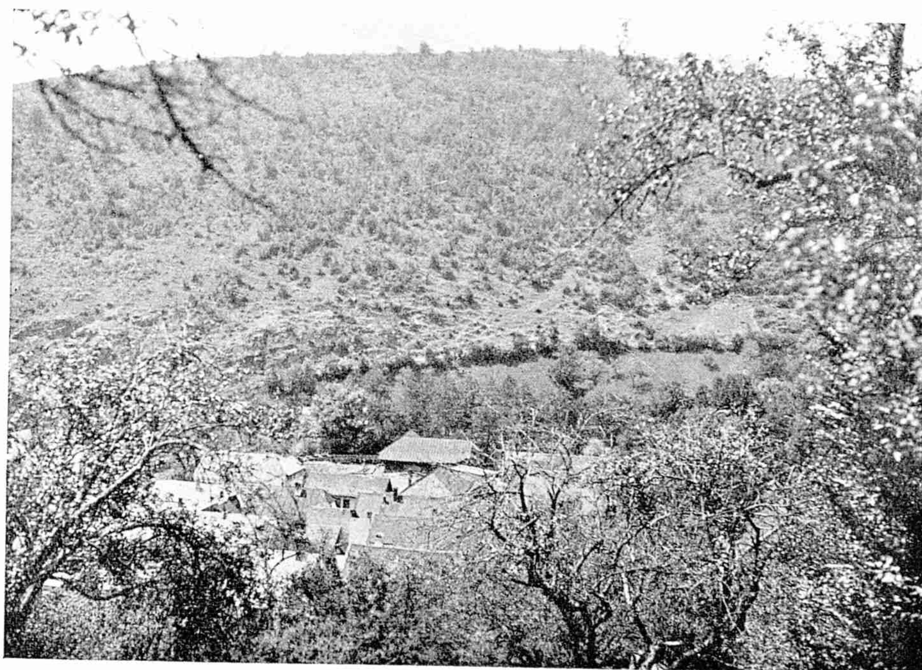
Un peisaj interesant.

O vedere lângă Bocşa Montană.

www.digibuc.ro

Dognecea: Lacul.

Văliug.

www.digibuc.ro

Lacul dela Barajul Văliug.

Barajul Văliug.

www.digibuc.ro

Păstrăvăria Claus.

Vila Claus.

www.digibuc.ro

La Claus: Fânărie pentru cerbi.

La lucru.

www.digibuc.ro

Canalul dela Prislop.

Apeductul Varan.

www.digibuc.ro

Gărâna-Wolfsberg: O mică cascadă.

www.digibuc.ro

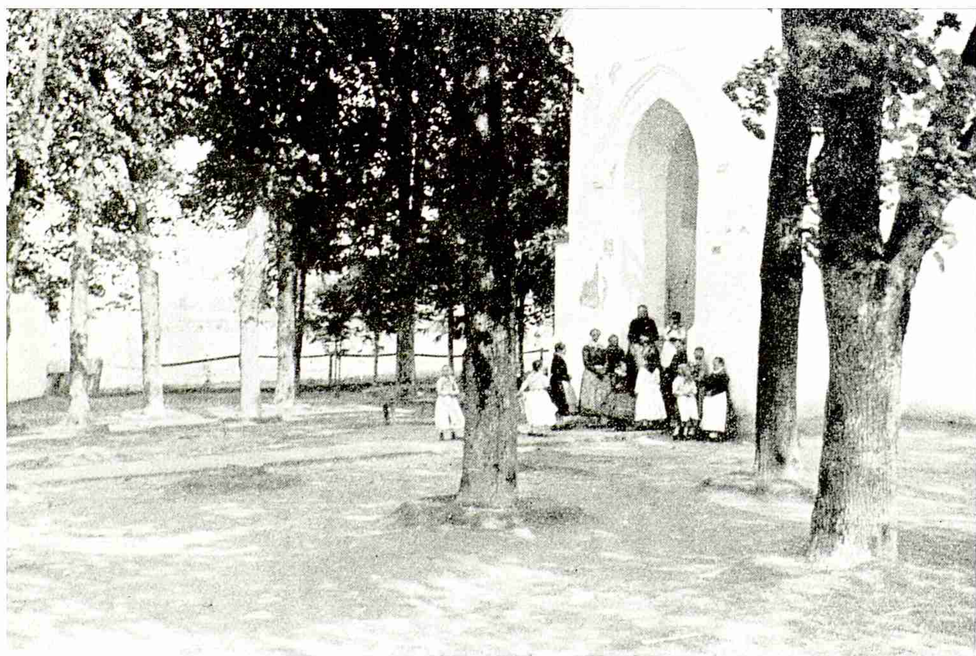
Gărâna-Wolfsberg: Vedere de iarnă.

Gărâna-Wolfsberg: Vedere de iarnă.

www.digibuc.ro

Brebul-Nou-Weidenthal: Valea Timişului.

Brebul-Nou-Weidenthal: Curtea bisericii.

www.digibuc.ro

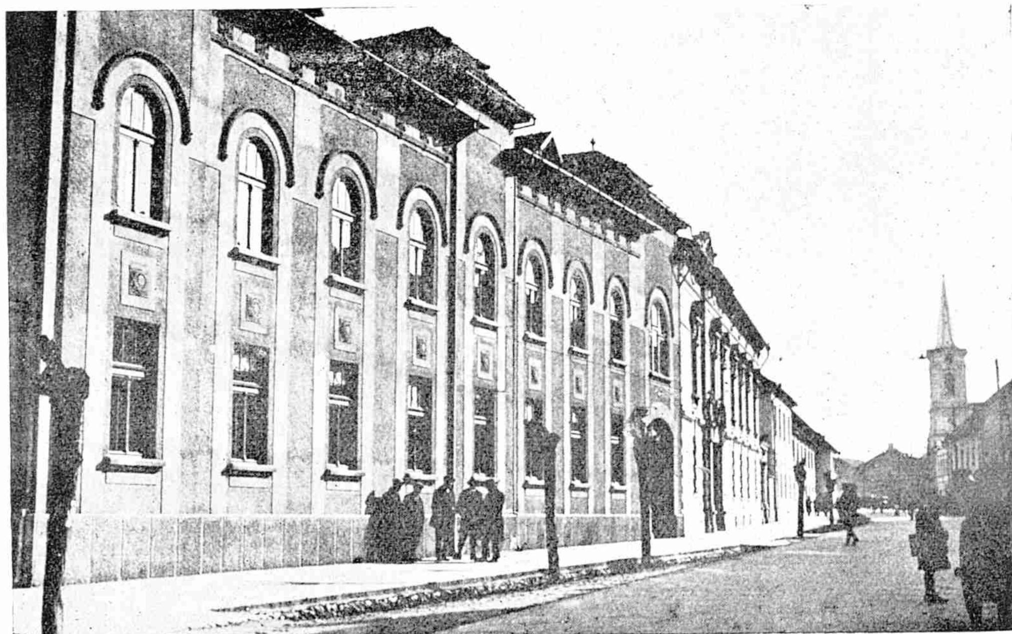
Caransebeş: Catedrala ortodoxă română.

Caransebeş: Primăria

www.digibuc.ro

Caransebeş: Liceul Traian Doda.

Caransebeş: Reşedinţa Episcopiei ort.

www.digibuc.ro

Muntele Mic: 1.805 m. Iarna.

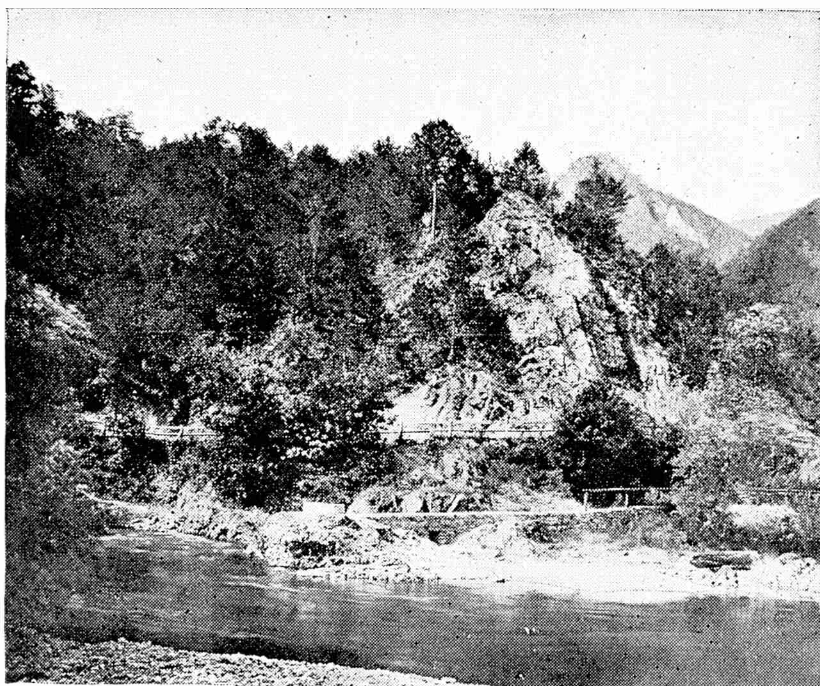

Masivul Ţarcu: 2.196 m, văzut de pe muntele Mic.

www.digibuc.ro

Muntele Mic: Vedere cu Bella-Vista, Cabana Rotary, Castelul Vânătorilor de Munte şi locul Casei Prefecturii jud. Severin.

Băile Herculane: Râul Cerna între coastă şi păduri.

www.digibuc.ro

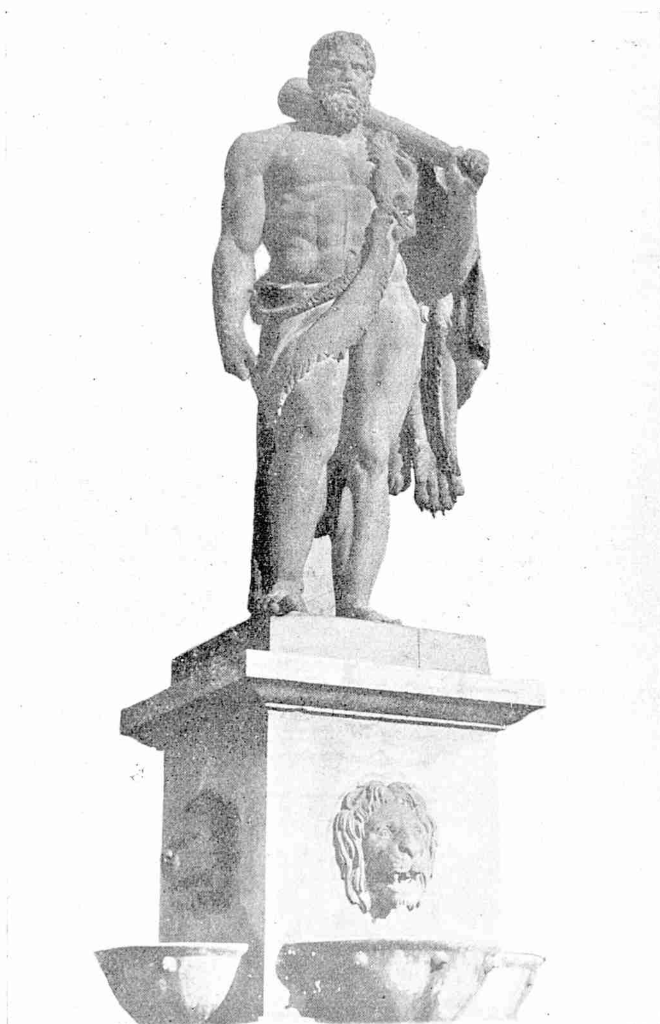

Băile Herculane: Valea Cernei văzută de pe înălţime.

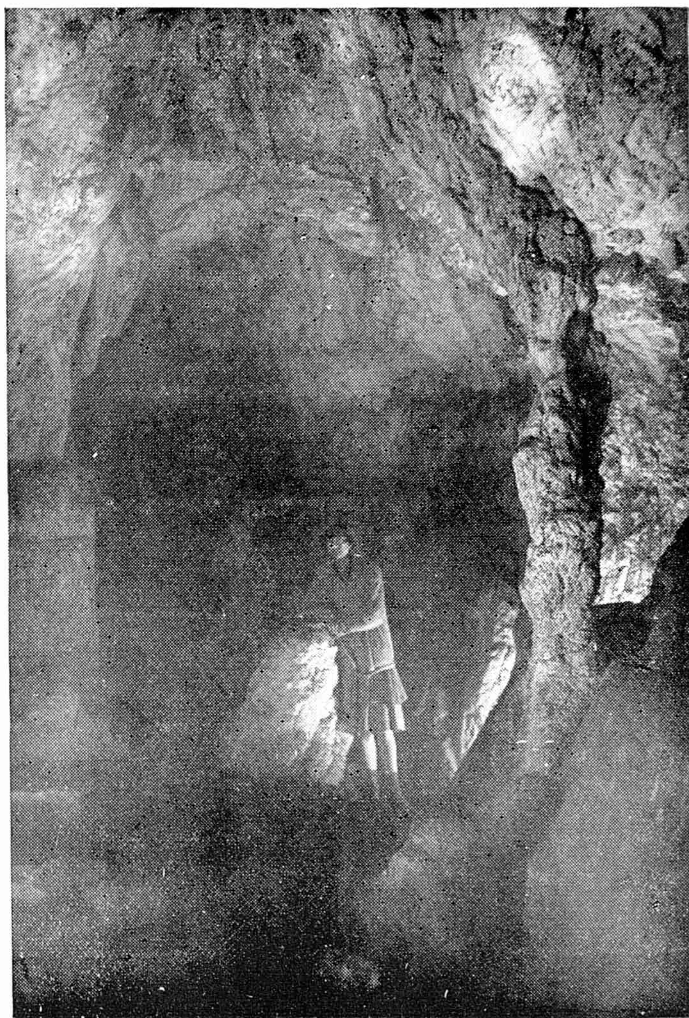
Băile Herculane: Stabilimentul de băi „Regina Maria“.

www.digibuc.ro

Băile Herculane: Statuia lui Hercule aşezată pe şosea între hotel Dacia
şi Sanatoriul militar „Regele Ferdinand I".

www.digibuc.ro

Băile Herculane: Grota Hoţilor.

www.digibuc.ro

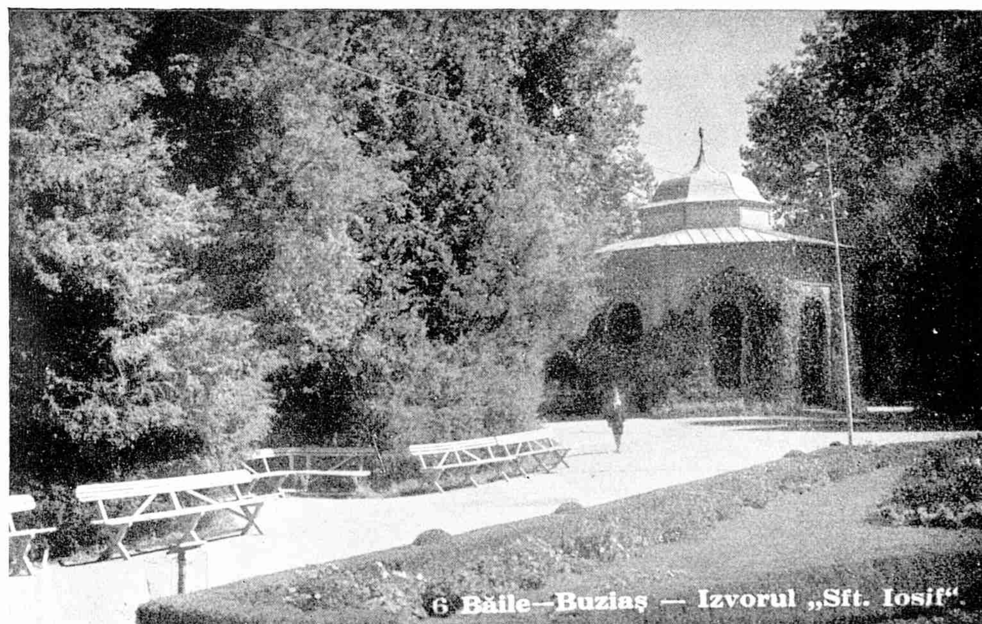
Băile Herculane: Grota Hoţilor. Vedere din interior spre dreapta.

Băile Herculane: Grota cu Aburi.

www.digibuc.ro

Băile Buziaş: Grupa mare de flori din centrul parcului, în faţa casinoului băilor.

Băile Buziaş: Izvorul Sft. Iosif, în centrul parcului unde se face cura de băut.

www.digibuc.ro

Băile Buziaş : Aleea spre băile Phönix.

www.digibuc.ro

Băile Lipova: Aleea Riria A. D. Xenopol.

Băile Lipova: Terasa Salonului.

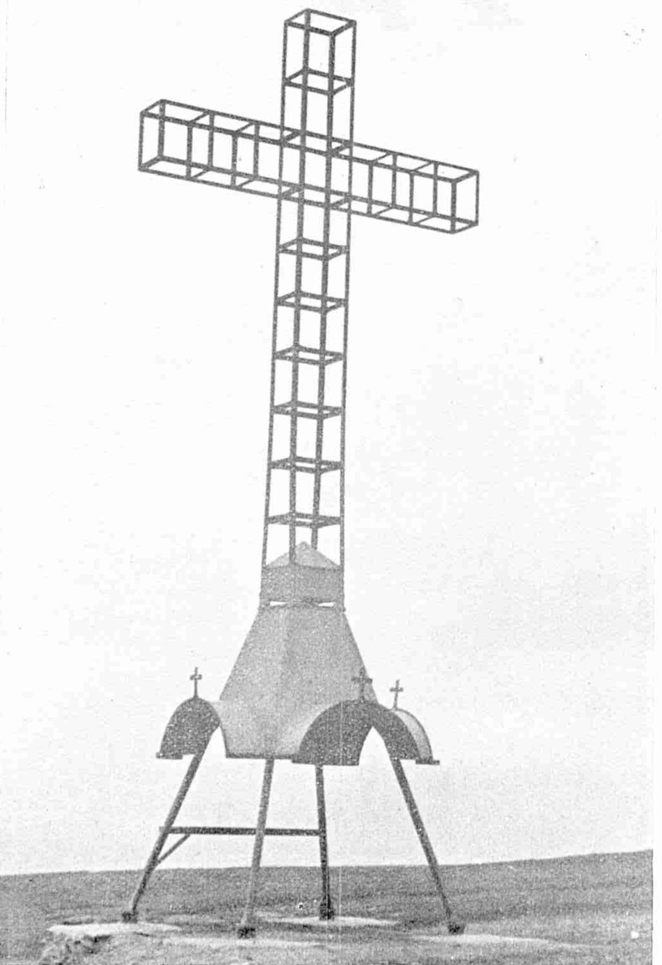
www.digibuc.ro

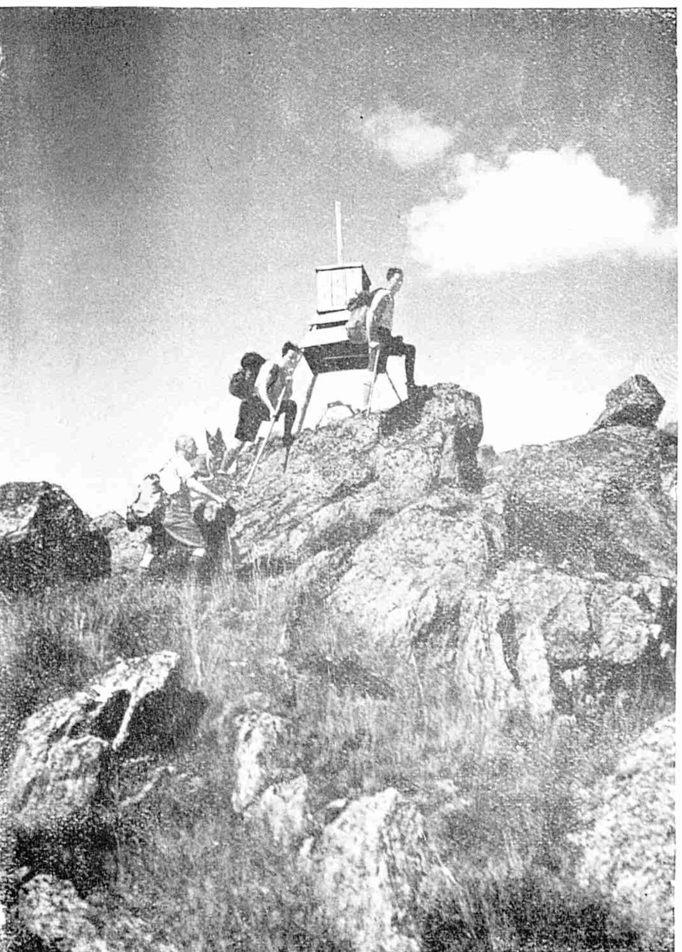
Lipova: Pavilionul Izvorul Regina Maria.

Lipova: Hotel Grand.

www.digibuc.ro

Crucea, înaltă de 28 m, de pe muntele Semenic. Vârful Gozna.

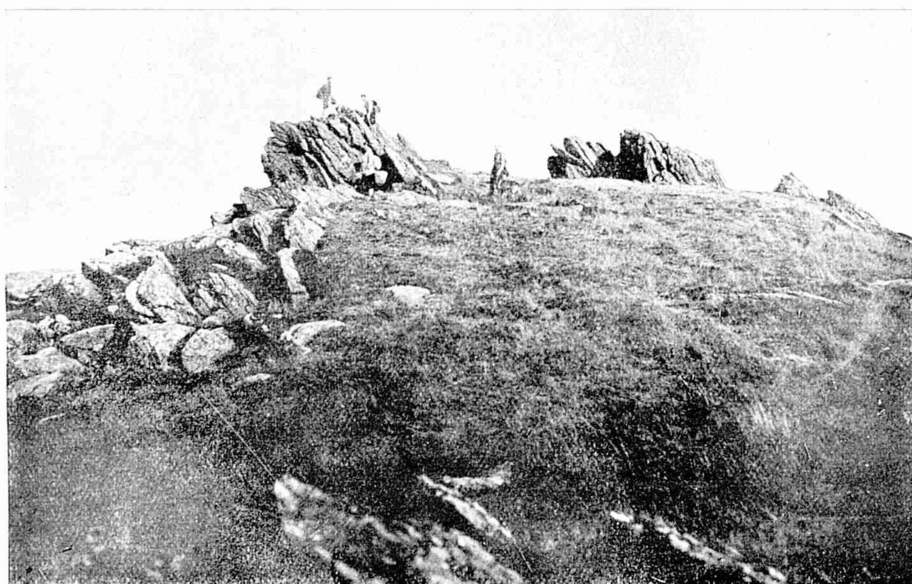

Muntele Semenic : Vârful Gozna la punctul trigonometric.

www.digibuc.ro

Spre muntele Semenic: Drumul particular U. D. R.

Vârful Semenic.

www.digibuc.ro

Muntele Semenic: Vârful Nedei.

Muntele Semenic: Baia Vulturului.

www.digibuc.ro

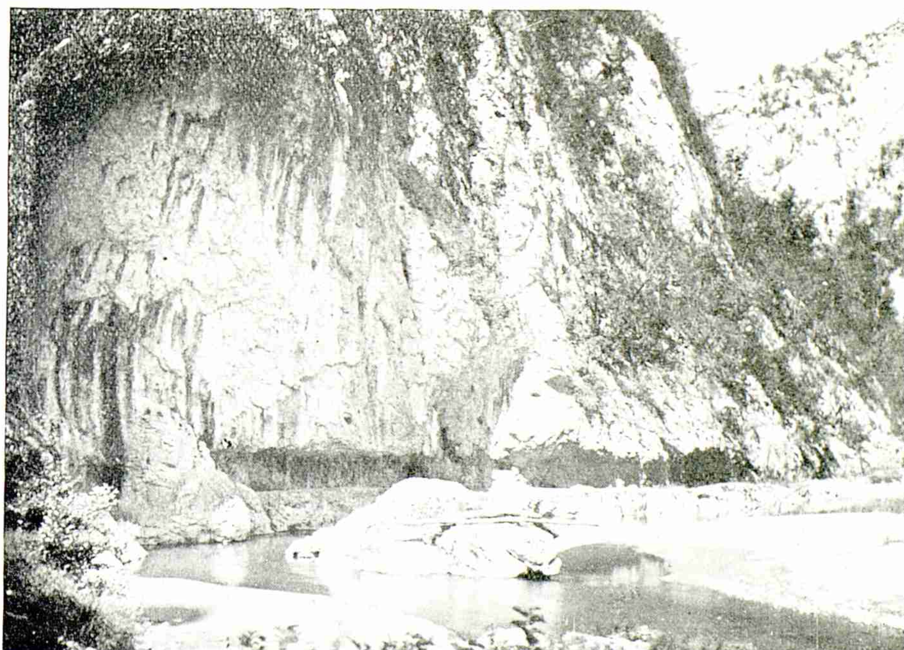

În sus de Prolas: Cheile Caraşului.

www.digibuc.ro

Valea Nerei.

Valea Nerei: Drum sub stâncă.

www.digibuc.ro

La Dunăre: Stânca Babakay.

La Dunăre: Cele 3 Turle.

www.digibuc.ro

Pe valea Dunării-de-Sus.

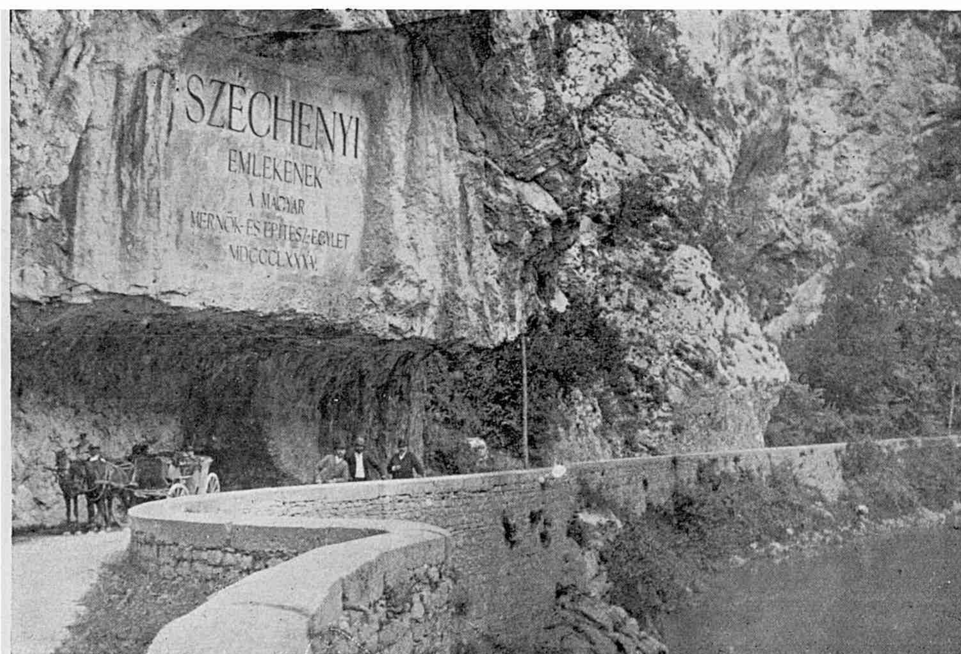

Pe valea Dunării-de-Sus.

www.digibuc.ro

Pe malul drept al Dunării: Drumul şi Tabla Traiana.

Pe malul stâng al Dunării: Drumul şi Tabla Szechenyi, în dreptul comunei Coronini.

www.digibuc.ro

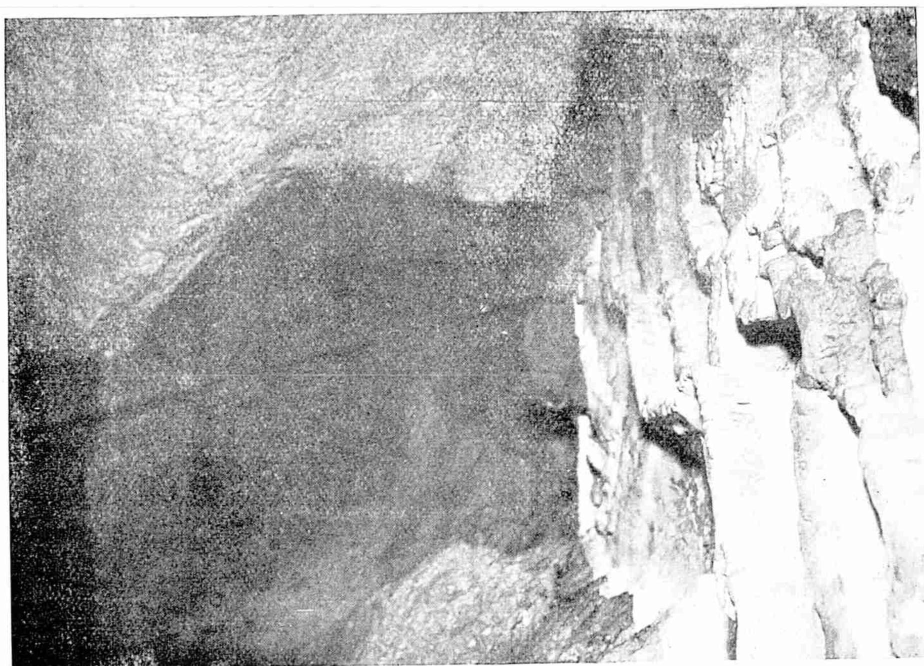

Porţile de Fer: Defileu.

Dunărea.

www.digibuc.ro

Intrarea în Peştera Punicova.

www.digibuc.ro

Intrarea în peştera Liliecilor.

www.digibuc.ro

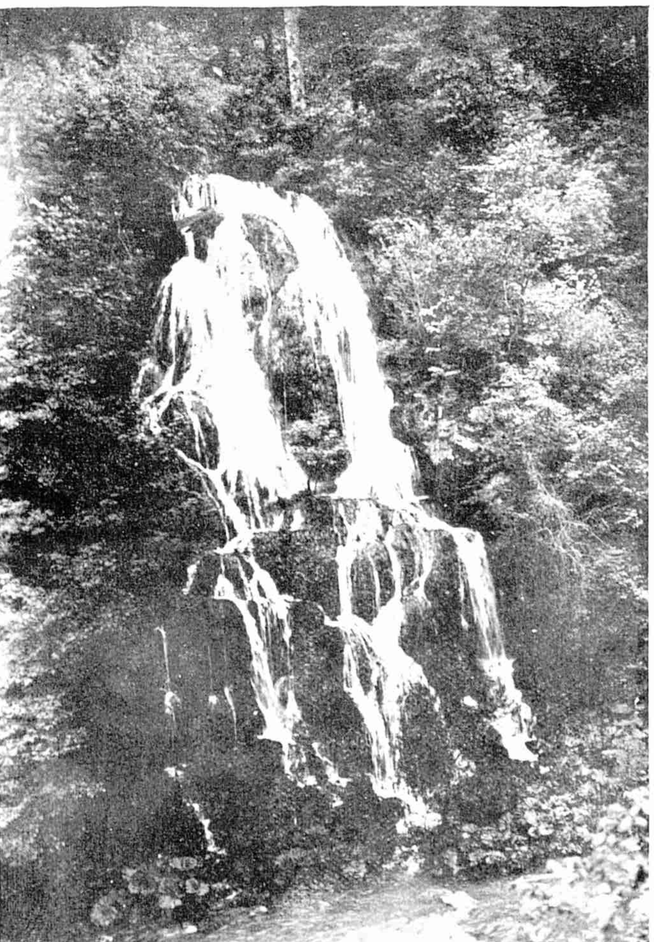

Pe valea Minişului: Drum săpat în stâncă.

www.digibuc.ro

Cascada Coronini : Numeroase fuioare se aruncă în Miniş.

Cascada Valea Minişului.

www.digibuc.ro

O vedere a cetăţii Caraşova.

www.digibuc.ro

CONŢINUTUL

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

DE ACELAŞI AUTOR:

Dimensionarea cea mai economică a Rezervoarelor Cilindrice din tablă de fier.

Preţul lei 30.

Monografia Uzinelor de Fier şi Domeniilor din Reşiţa şi Frumuseţea Naturală a Împrejurimilor.

Preţul lei 150.

De vânzare la librăriile principale din Capitală şi la autor.

www.digibuc.ro

Preţul lei 150

www.digibuc.ro